

Vasile Arimia, Dan Berindei,
Ioana Burlacu, Nicolae Chipurici,
Constantin Condrea, Costin Feneșan,
Ionel Gal - președinte ,
Elena Gheorghe, Mihail Guboglu,
Ștefan Hurmuzache, Petru Ignat,
Dumitru Ivănescu, Corneliu Lungu,
Alexandru Matei, Nicolae Mocioiu,
Mircea Mușat, Emilia Postărișă,
Ioan Pușcaș, Mihai Rachieru,
Ioan Ranca, Traian Rus,
Maria Soveja, Mioara Tudorică

CUPRINS

OMAGIU PREȘEDINTELUI ȚĂRII

Mesajul Ministerului de Interne	1
I. GAL - Ocrotirea Patrimoniului Cultural Național - mărturie a înaltei prețurii acordate de președintele României valorilor făurite de înaintași	3
I. ARDELEANU - Concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu privind istoria patriei	8
T. BĂLAJ - Vocația universalității	16
EL. GHEORGHE - Președintele României - persona- litate proeminentă a vieții politice internaționale	20

90 DE ANI DE LA CREAREA P.S.D.M.R.

V. NICULAE - Făurirea partidului politic al clasei muncitoare din România - moment fundamental al istoriei noastre naționale	32
--	----

50 DE ANI DE LA EROICELE LUPTE REVOLUȚIONARE DIN 1933 ALE MUNCITORIMII ROMÂNE

S. CUTIȘTEANU - Documente	41
-------------------------------------	----

ACHIZIȚII NOI

* * * - F.A.S. Caraș-Severin, Cluj, Galați	48
--	----

DOCUMENTE

M. SPIRIDONEANU - Din jurnalul Irinei Mavrocordat (III)	55
--	----

CRONICA

V. MIRON - Simpozionul național de istorie agrară	64
A. C. HALICHIAS - A III-a Sesiune științifică de studii literare, lingvistice și interdisciplinare. Primul colocviu de interdisciplinaritate	66

RECENZII ȘI PREZENTĂRI

68

INSTRUMENTE DE LUCRU

A. C. HALICHIAS - Lista documentelor publicate în volumul XLIV	84
---	----

* * * - Indicator al termenelor de păstrare pentru do- cumentele create de centrala Ministerului Industriei Construcțiilor de Mașini, centrale industriale, grupuri de uzine, unități independente, institute și școli	93
---	----

COLEGIUL DE REDACȚIE

Vasile Arimia, Ioana Burlacu,
Constantin Condrea, Costin Feneșan,
Elena Gheorghe,
Ștefan Hurmuzache - președinte,
Corneliu Lungu, Mihai Rachieru,
Mioara Tudorică

Redactor șef :

Ștefan HURMUZACHE

Redactor principal :

Ana-Cristina HALICHIAS

Secretar de redacție :

Alexandru NASTOVICI

OMAGIU PREȘEDINTELUI ȚĂRII

Mesajul Ministerului de Interne

**Mult stimate și iubite tovarășe
Nicolae Ceaușescu,**

Cu prilejul împlinirii a 50 de ani de activitate revoluționară pusă în slujba partidului și poporului, a cauzei socialismului și propășirii patriei, și la aniversarea zilei Dumneavoastră de naștere, întregul personal al Ministerului de Interne vă exprimă din toată ființa cele mai alese sentimente de dragoste nemărginită, înaltă prețuire și profund devotament și vă roagă, cu deosebit respect, să primiți urarea fierbinte de multă sănătate, fericire deplină și viață îndelungată în fruntea partidului și a țării, pentru a conduce poporul român pe calea luminoasă a socialismului și comunismului.

În această zi de glorioasă aniversare, sărbătorită cu emoție și bucurie de întregul popor, vă aducem omagiul nostru, întreaga admirație și recunoștință pentru eroismul, neînfricarea și dăruirea fără seamăn cu care v-ați angajat, încă din anii tinereții, în marea epopee a luptei consacrată îndeplinirii idealurilor și aspirațiilor poporului român de libertate socială și națională, de progres și bunăstare, pentru contribuția inestimabilă și rolul hotărâtor pe care îl aveți în fundamentarea și

înfăptuirea politicii partidului de dezvoltare și înflorire a patriei, de consolidare a independenței și suveranității naționale.

Strălucita Dumneavoastră operă teoretică, precum și prodigioasa activitate pe care o desfășurați în fruntea partidului și statului, marile realizări obținute în cei aproape 18 ani de când, cu înțelepciune și cutezanță, conduceți destinele țării, vă situează printre cele mai remarcabile personalități din întreaga istorie a poporului român, evidențiază rolul de frunte și de onoare pe care îl aveți ca ctitor al României de astăzi, liberă și în continuă înflorire materială și spirituală, respectată și prețuită pe toate meridianele globului.

Împreună cu întregul popor, trăim sentimentul mândriei, precum și profunda satisfacție pentru uriașul prestigiu de care vă bucurați în întreaga lume, pentru stima și prețuirea ce vă sint purtate ca personalitate proeminentă a vieții contemporane și strălucit luptător pentru triumful nobilelor idealuri ale păcii, prieteniei și colaborării între popoare, pentru făurirea unei lumi mai drepte și mai bune pe planeta noastră.

Constituie pentru cadrele și întregul personal al Ministerului de Interne o datorie de onoare de a reliefa, cu înaltă stimă și profundă recunoștință, rolul de excepțională valoare teoretică și practică al indicațiilor și orientărilor Dumneavoastră pentru așezarea întregii activități a organelor de interne pe temelia trainică a principiilor legalității socialiste, adevărului și dreptății, pentru ca munca tuturor lucrătorilor să se caracterizeze printr-un înalt spirit revoluționar, de partid, prin vigilență și fermitate, prin cinste și corectitudine, avînd ca obiectiv prioritar prevenirea oricăror manifestări antisociale.

În această zi solemnă de sărbătoare, îngăduiți-ne, mult iubite și stimate tovarășe Comandant suprem, să vă asigurăm că, însuflețiți de luminosul Dumneavoastră exemplu de muncă și viață, de slujire fără preget a intereselor fundamentale ale poporului român și ale patriei, vom acționa neabătut pentru îndeplinirea exemplară a sarcinilor ce ne revin din istoricele hotărîri ale Congresului al XII-lea și ale Conferinței Naționale a partidului, aducîndu-ne întreaga contribuție la apărarea cu fermitate și devotament a cuceririlor revoluționare ale oamenilor muncii, a independenței, integrității și suveranității României socialiste.

LA MULȚI ANI !
SĂ TRĂIȚI TOVARĂȘE COMANDANT SUPREM !

CONSILIUL DE CONDUCERE AL
MINISTERULUI DE INTERNE

26 ianuarie 1983

Ocrotirea Patrimoniului Cultural Național—mărturie a înaltei prețurii acordate de președintele României valorilor făurite de înaintași

IONEL GAL

În galeria marilor bărbați ai patriei, a marilor ctitori de țară numele tovarășului Nicolae Ceaușescu se gravează cu litere de aur, înscriindu-se pentru totdeauna în epopeea luminoasă a construirii socialismului și comunismului pe pământul României.

De numele secretarului general al Partidului Comunist Român, de prezența sa titanică în fruntea partidului și a poporului nostru, de măreția și strălucirea virtuților pe care le întruchipează personalitatea proeminentă a tovarășului Nicolae Ceaușescu — de conducător comunist, de revoluționar și patriot inflăcărat, militant de frunte al mișcării comuniste și muncitorești, neobosit luptător pentru triumful idealurilor de independență și libertate, de progres social, colaborare și pace în lume — se leagă indisolubil toate marile înfăptuiri obținute de națiunea noastră în etapa cea mai rodnică din cadrul istoriei sale contemporane.

Marcind un moment de răscruce în destinul colectiv al națiunii, Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român a avut o profundă semnificație. Căci, așa cum se evidențiază în Rezoluția Congresului al XII-lea al P.C.R., din noiembrie 1979, perioada inaugurată de Congresul al IX-lea este cea mai bogată în împliniri din întreaga istorie a țării și este legată nemijlocit de activitatea prodigioasă desfășurată cu profundă pasiune revoluționară și înaltă răspundere comunistă de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român.

Anii scurși de la istoricul Congres al partidului din 1965 sînt anii în care, prin grija permanentă și indicațiile exprese ale președintelui țării, glorioasa clasă muncitoare, împreună cu țărănimea și intelectualitatea patriei, cu toți oamenii muncii fără deosebire de naționalitate, a tradus în fapt ideea de ritm ascendent pe calea luminoasă a socialismului și comunismului.

Epoca Ceaușescu reprezintă o perioadă demiurgică menită să pună în atenția lumii întregi valoarea deosebită a aportului personal al tovarășului Nicolae Ceaușescu la elaborarea și aplicarea strategiei și tacticii P.C.R., la fundamentarea liniei generale a partidului, constituie o perioadă care face ca activitatea secretarului general al partidului nostru să fie asociată indisolubil în conștiința poporului cu ansamblul înfăptuirilor din ultimii 18 ani ai istoriei noastre naționale.

Reprezentînd transpunerea creatoare a concepției materialismului dialectic și istoric la realitățile țării noastre și ale lumii contemporane totodată, opera teoretică și practică a președintelui României socialiste este impresionantă prin multilateralitatea sa, prin profunzimea cu care sînt abordate problemele, prin clarviziunea și originalitatea soluțiilor vizînd construcția sau reconstrucția conceptuală marxistă a principalelor linii de progres în toate domeniile edificării noastre socialiste, prin ancorarea sa lucidă și constantă în realitățile concrete naționale și în tendințele ce se manifestă pe plan mondial.

Prin remarcabilele sale lucrări, care sintetizează experiența revoluționară dobîndită de Partidul Comunist Român în exercitarea rolului său conducător al întregii activități economico-sociale, secretarul general al partidului nostru, tovarășul

Nicolae Ceaușescu, orientează atît întregul front ideologic, gîndirea istorică și filozofică românească, știința și cultura, cît și instituțiile și organizațiile care desfășoară activitatea de formare și modelare practică a personalității complexe a omului nou, cu înalte idealuri revoluționare, cu vaste și profunde cunoștințe în toate domeniile, cu un univers de gîndire, sufletesc și moral exemplar, devotat patriei sale, partidului și poporului, cauzei socialismului și păcii în lume.

Cercetînd și analizînd opera teoretică și practică a secretarului general al partidului, președintele Republicii Socialiste România, în întregul ei, în problema sa fundamentală reiese cu pregnanță în evidență dragostea organică a tovarășului Nicolae Ceaușescu față de istorie, extraordinara profunzime în înțelegerea și interpretarea fenomenelor istorice.

Personalitate de excepție de numele căreia va rămîne de-a pururi legată făurirea celor mai semnificative pagini ale istoriei României contemporane — de la momentele luptei revoluționare înflăcărâte pentru realizarea nobilelor idealuri ale clasei muncitoare și pînă la construirea prezentului nostru socialist — tovarășul Nicolae Ceaușescu a manifestat o grijă constantă și a acordat o atenție deosebită față de istorie, aceasta deținînd un loc fundamental în ansamblul activității ideologice, educaționale.

Pornind de la sublinierea faptului că socialismul, orînduirea celei mai avansate culturi umaniste se bazează pe cea mai înaintată știință despre natură și societate, materialismul dialectic și istoric și „se inspiră din tot ceea ce a creat mai mare, gîndirea omenirii de-a lungul timpurilor, precum și din marile realizări ale cunoașterii epocii noastre”¹, secretarul general al partidului preciza: „Dezvoltînd recunoștința și prețuirea față de strămoși care, cu sacrificii și jertfe uriașe, au apărut ființa națională a poporului, au purtat steagul luptei pentru libertate și neatințare, pentru dreptate națională și socială, trebuie să sădim în conștiința oamenilor sentimentul răspunderii față de moștenirea înaintașilor, al hotărîrii de a duce mai departe, în noile condiții istorice, făclia progresului și civilizației pe pămîntul României”².

Așa cum se arată în Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Plenara C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982, „nu se poate vorbi de educația patriotică socialistă fără cunoașterea și cinstirea trecutului, a muncii și luptei înaintașilor noștri. Avem un trecut glorios care reprezintă cea mai prețioasă moștenire a poporului nostru”³.

Punînd în lumină relația inseparabilă prezent-trecut-viitor, secretarul general al partidului a subliniat, de nenumărate ori, faptul că prezentul socialist al zilelor noastre își are rădăcinile în trecutul îndepărtat, în existența multimilenară a poporului nostru care, înfruntînd vicisitudinile istorice, și-a păstrat cu eroism și demnitate ființa națională, dreptul la libertate și independență.

Iată de ce se statuează că „operele de înaltă valoare făurite de înaintași sînt așezate la loc de cinste în patrimoniul lumii noi. Partidul nostru, societatea socialistă cultivă respectul față de tradițiile culturale înaintate și, totodată, dorința creatorilor de a le dezvolta, de a le depăși”⁴.

¹ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 3, Edit. politică, București, 1969, p. 619.

² Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 13, Edit. politică, București, 1977, p. 67.

³ Nicolae Ceaușescu, *Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră, la problemele teoretice, ideologice și activitatea politică, educativă a partidului*, Edit. politică, București, 1982, p. 15.

⁴ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției societății socialiste*, vol. 2, Edit. politică, București, 1968, p. 25.

În lumina acestor teze și idei de excepțională însemnătate cu privire la rolul de mare importanță pe care îl joacă cunoașterea istoriei noastre naționale în dezvoltarea conștiinței socialiste, Patrimoniul Cultural Național — oglindă a propriei noastre existențe și a devenirii pe treptele istoriei — se constituie ca o avuție națională ce are menirea de a face să cunoaștem și să recunoaștem ceea ce, cu inspirație și experiență tradițională, înaintașii au creat și așezat întru zămislirea propriei noastre civilizații, contribuind totodată la făurirea civilizației universale.

Înalta griță, prețuirea și răspunderea manifestate de președintele statului nostru față de tezaurul de valori al poporului român și-au găsit reflectarea în inițierea și elaborarea legislației, în asigurarea regimului juridic al Patrimoniului Cultural Național și al Fondului Arhivistic Național al Republicii Socialiste România.

Făcînd parte integrantă din zestrea material-spirituală a poporului nostru, Patrimoniul Cultural Național se formează — pe baze științifice și unitare — din marile vestigii ale istoriei și civilizației făurite de-a lungul mileniilor pe teritoriul României, din creațiile literar-artistice, științifice și tehnice a căror valoare a fost consacrată de-a lungul timpului, precum și din valorile aparținînd tezaurului cultural universal existente pe teritoriul țării noastre.

Întrucît bunurile din Patrimoniul Cultural Național, prin importanța și semnificația lor social-istorică aparțin întregului popor, Legea 63/1974⁵ proclamă autoritatea supremă a societății asupra marilor valori culturale ale națiunii, dreptul statului de a veghea la păstrarea lor pentru posteritate.

Conservarea intactă și îmbogățirea perpetuă a acestui tezaur este, așadar, o datorie sacră a fiecărei generații, datorie dictată nu numai de valoarea intrinsecă a comorilor culturale, ci și de puterea lor de mărturie, în fața lumii, asupra calităților intelectuale ale poporului român, de uriașii lor însemnătate pentru cunoașterea originii și evoluției noastre istorice, a luptei necurmăte pentru salvarea ființei naționale, pentru neatîrnare și progres social, de forța lor de convingere în probarea continuității noastre pe meleagurile strămoșești și a influențelor reciproce cu alte civilizații.

Atenție deosebită și protecție specială s-au acordat documentelor create în decursul vremii de organele de stat, de alte organizații socialiste, de celelalte organizații sau de persoane fizice care au îndeplinit funcții sau misiuni de răspundere în stat ori au avut un rol deosebit în viața politică, socială, economică, științifică, culturală sau artistică a țării, întrucît acestea constituie cele mai obiective martore ale istoriei, izvorul de cunoaștere a devenirii neamului, a luptei poporului român pentru apărarea gliei natale și cucerirea libertăților sociale și naționale, pentru edificarea societății socialiste în patria noastră. Grija aparte manifestată față de documentele arhivistice s-a materializat în elaborarea Decretului 472/1971 privind Fondul Arhivistic Național⁶, act normativ care stabilește cadrul juridic și organizatoric în acest domeniu.

Reprezentînd arhiva identității, evoluției și personalității poporului nostru în dezvoltarea sa istorică, Fondul Arhivistic Național, parte componentă a Patrimoniului Cultural Național, se compune din : acte, corespondență oficială și particulară, memorii, manuscrise ale lucrărilor științifice, literare și artistice, planuri, hărți, filme, diapozitive, plăci fotografice, fotografii, înregistrări fonice și video, jurnale, chemări, proclamații, afișe, schițe, desene, tot felul de proiecte, stampe, sigilii, ștampile și alte asemenea documente cu caracter istoric sau documentar.

⁵ Publicată în „Buletinul oficial“ nr. 137 din 2 noiembrie 1974.

⁶ Publicat în „Buletinul oficial“ nr. 164 din 30 decembrie 1971, republicat în „Buletinul oficial“ nr. 155 din 10 decembrie 1974.

Dat fiind că în acest patrimoniu de inestimabilă valoare se află documentele de arhivă, dovezile directe, indubitabile ale existenței noastre naționale, s-au creat — expresie a înaltei prețuiri acordate de conducătorul partidului și statului nostru — cele mai bune condiții pentru ca acestea să fie cunoscute, luate în evidență, selecționate, păstrate și valorificate în mod corespunzător.

Prin aportul la cunoașterea și dezvoltarea conștiinței de sine a națiunii, prin tezaurul de învățăminte și experiență socială pe care le înmănușează, prin luminile pe care le proiectează asupra prezentului și viitorului, Fondul Arhivistic Național se constituie într-o sursă nepuizabilă, de o valoare excepțională, aflată la îndemina cercetării științifice.

Mesajul militant, patriotic, revoluționar al actului de cultură și educație ce emană din valoarea tezaurului documentar național, reliefat în repetate rânduri în documentele de partid, și-a găsit înțelepte aprecieri și îndrumări în opera teoretică și practică a tovarășului Nicolae Ceaușescu.

Avind o existență de peste 150 de ani, instituția Arhivelor Statului a parcurs, în ultimii 18 ani, cea mai fertilă perioadă din istoria sa.

Rezultat al aplicării cu fermitate a legislației arhivistice și urmare a condițiilor optime create în această perioadă, beneficiare nemijlocite ale concepției revoluționare și ale orientărilor rezultate din documentele programatice ale P.C.R., Arhivele Statului, integrate organic programelor de cercetare în domeniul științelor social-politice, au acționat în sensul continuei dezvoltări a Fondului Arhivistic Național, atât prin preluări de documente de la creatorii actuali de arhivă din țară cât și prin aducerea de noi informații documentare sub formă de fotocopii, xerocopii sau microfilme, din arhivele de peste hotare.

Exprimată — spre exemplificare — în cifre, raportate la perioada 1970—1980, situația este următoarea: la sfârșitul anului 1970 în depozitele instituției se păstrau 5 014 fonduri și colecții arhivistice. Prin preluările succesive din anii următori s-a ajuns în 1982 la 23 575 fonduri și colecții. Demnă de reliefat este această creștere a bazei documentare și în comparație cu anul 1939, când întreaga cantitate de documente deținute de Arhivele Statului abia se ridica la 3 772 m.l., respectiv a 60-a parte din cantitatea actuală.

Zestrea documentară națională s-a dezvoltat și completat și prin aducerea de copii de pe documentele referitoare la istoria românilor aflate în arhivele, muzeele și bibliotecile din străinătate, activitate ce a luat o amploare deosebită mai ales ca urmare a Hotărârii Secretariatului C.C. al P.C.R. din 28 martie 1974 privind impulsivarea valorificării științifice a Fondului Arhivistic Național.

Intensificarea activității de investigare a arhivelor de peste hotare s-a materializat în constituirea unei bogate colecții de microfilme, ce numără în prezent peste 3 milioane cadre microfilm, ale cărei informații au fost introduse în circuitul științific prin intermediul sălilor de studiu ale Direcției generale a Arhivelor Statului, precum și prin volumele și publicațiile editate de Arhivele Statului.

Largul acces, precum și condițiile bune de lucru asigurate în sălile de studiu ale D.G.A.S. și ale filialelor sale județene permit specialiștilor, iubitorilor de istorie și adevăr, consultarea a zeci de mii de documente interne sau externe și argumentarea temeinică, pe această bază a tezilor și ideilor, a judecăților de valoare formulate în lucrările de sinteză ori monografice, menite să elucideze problematica de actualitate a istoriografiei naționale.

Rezultate remarcabile s-au obținut, în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al P.C.R., și în activitatea desfășurată de Arhivele Statului, alături de celelalte instituții științifice de profil, pentru punerea în valoare a adevăru-

lui obiectiv — reflectat în documente — asupra originii și continuității poporului nostru în vatra străbună, a luptei sale pentru afirmarea dreptului sacru, de a trăi liber și în pace în propria patrie, pentru o viață mai bună, mai demnă, participând astfel la înlăturarea din circuitul științific a unor denaturări, contribuind la clarificarea problemelor controversate ori la combaterea teoriilor neștiințifice, denigratoare ce se mai întâlnesc încă în istoriografia străină cu privire la unele probleme fundamentale ale istoriei românești.

Srijinirea elaborării marilor corpusuri de documente ale istoriei naționale, publicarea edițiilor de documente, a lucrărilor monografice elaborate sub egida D.G.A.S. sau în colaborare cu institutele de istorie, ca și a instrumentelor arhivistice de informare științifică au însemnat modalitatea practică a Arhivelor Statului de a răspunde sarcinilor trasate cu privire la valorificarea mai deplină a bogăției și varietății datelor înmagazinate în fondurile și colecțiile arhivistice.

Activitatea editorială a D.G.A.S. în această perioadă s-a concretizat în publicarea a circa 150 volume, dintre care amintim: „Permanența și continuitatea românilor în Dobrogea“, „Moldova și Transilvania în vremea lui Petru Rareș“, „Războieni-500“, „Independența României“, „Documente străine despre români“, „Mărturii ale trecutului — Album de documente“, „Revoluția condusă de Tudor Vladimirescu. Documente externe“, „Unirea Principatelor — Corespondență diplomatică franceză“, „Aspirația poporului român spre unitate și independență oglindită în simbol heraldic“, „Sigilii orășenești în epoca modernă și contemporană“, „Mihai Viteazul în conștiința europeană“, „Premise ale răscoalei lui Horea“, „Dicționarul științelor speciale ale istoriei“, „Albumul de paleografie română“, „Bihorul și Unirea din 1918“, „Maramureșeni în lupta pentru libertate națională“ și altele. Valoarea și ținuta științifică, aportul important al publicațiilor editate de D.G.A.S. au fost recunoscute de specialiști, unele lucrări primind înalte distincții din partea celui mai mare for științific — Academia R. S. România.

Situind în centrul preocupărilor indicațiile tovarășului Nicolae Ceaușescu cu privire la rolul istoriei pentru formarea și educarea patriotică revoluționară a oamenilor muncii, a tinerei generații în spiritul cunoașterii și prețuirii minunatelor tradiții de luptă ale poporului român, pentru cultivarea dragostei și devotamentului față de patria socialistă și partidul comunist, Arhivele Statului au desfășurat, de asemenea, o amplă activitate de valorificare a documentelor prin mijloace și forme diversificate, manifestările cultural-științifice ocupînd un loc important. Numai în anul 1982, de pildă, au fost organizate la D.G.A.S. și filialele județene 76 sesiuni științifice, 220 simpoioane, 297 expoziții documentare, 156 participări la radio și TV prin susținerea emisiunilor „Dosarele istoriei“, „Memoria pămîntului românesc“, „Moștenire pentru viitor“ etc.

Integrîndu-se în categoria instituțiilor cultural-științifice de largă angajare socială, Arhivele Statului au înțeles astfel să contribuie la transpunerea în viață a îndemnului adresat de președintele republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, către toți cei care slujesc știința, cultura și arta, de a se apleca cu stăruință asupra aceluși izvor veșnic viu — istoria unică și unitară a națiunii române în drumul său eroic spre făurirea marii epopei a construcției socialiste.

Expresie a condițiilor optime asigurate prin grija conducătorului partidului și statului nostru în direcția perfecționării și modernizării întregii activități arhivistice este și introducerea metodelor de prelucrare automată a documentelor din Fondul Arhivistic Național, ceea ce a permis multiplicarea formelor și mijloacelor de punere la dispoziția istoriografiei naționale — prin intermediul informaticii arhivistice — a celor mai valoroase atestări privind trecutul glorios de luptă al poporului român, dezvoltarea social-politică, economică și culturală a patriei noastre.

De asemenea, înființarea în anul 1980 a Centrului de perfecționare a pregătirii cadrelor din sistemul Arhivelor Statului reprezintă o nouă dovadă a atenției și grijii ce se acordă în ceea ce privește creșterea calității și eficienței activității de pregătire profesională și a gradului de specializare a oamenilor muncii. Raportată la cerințele muncii arhivistice, aceasta a însemnat crearea condițiilor pentru perfecționarea specialiștilor în paleografiile română, slavă, latină, turcă, greacă, maghiară, germană precum și în celelalte științe speciale ale istoriei.

În ansamblul eforturilor constructive de esență transformatoare și civilizatoare, în epoca marcată de eminenta personalitate a secretarului general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, filialele județene ale Arhivelor Statului au beneficiat de realizarea unor construcții de sedii noi, asigurându-li-se totodată condiții moderne și adecvate de conservare și restaurare, protejare și securitate a fondurilor și colecțiilor arhivistice. Dintre noile localuri de arhive devenite așezăminte culturale de prestigiu, amintim pe cele construite în municipiile: Alba Iulia (1981), Arad (1971), Bistrița (1981), Buzău (1972), Cluj-Napoca (1966), Craiova (1972), Drobeta Turnu-Severin (1981), Galați (1979), Iași (1976), Miercurea-Ciuc (1973), Piatra Neamț (1974), Ploiești (1970), Slatina (1974), Slobozia (1982), Tg. Jiu (1982), Tg. Mureș (1978), Timișoara (1974), Vaslui (1979), Rm. Vilcea (1982), Zalău (1981).

Rememorînd succint drumul parcurs de Arhivele Statului și de știința arhivistică românească în anii scurși de la Congresul al IX-lea al P.C.R. avem conștiința limpede că toate realizările obținute, toate succesele noastre sînt nemijlocit legate de conducerea de către partid, de îndrumările și orientările pe care personal tovarășul Nicolae Ceaușescu le-a asigurat în permanență.

Eforturile și biruințele arhiviștilor, istoricilor, integrate în cele generale ale tuturor oamenilor muncii din patria noastră pe drumul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și al înaintării României spre comunism se zămislesc din puterea exemplului strălucitor al tovarășului Nicolae Ceaușescu, omul care în anii tinereții și-a pus viața și munca în slujba intereselor vitale ale poporului, patriotul înflăcărat, revoluționarul dîrz, neînfricat, clarvăzător, eminentul conducător politic a cărui prezență în fruntea partidului și statului cheazășuiește progresul și prosperitatea poporului român, independența și suveranitatea patriei socialiste.

Omagierea a 50 de ani de activitate revoluționară a președintelui Nicolae Ceaușescu și aniversarea zilei sale de naștere constituie un imbold pentru ca, sub conducerea organelor și organizațiilor de partid, să facem totul pentru a pune în mintea și inima fiecărui cetățean acele fapte strălucite ale înaintașilor, pentru a transforma patrimoniul arhivistic național dintr-un argument al trecutului într-un argument al permanenței și al devenirii noastre de mîine.

Concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu privind istoria patriei

ION ARDELEANU

Opera istorică a tovarășului Nicolae Ceaușescu constituie o contribuție de o inestimabilă valoare la dezvoltarea științelor social-politice, la îmbogățirea creatoare a gândirii și practicii luptei revoluționare. Lucrările teoretice ale secretarului

general al partidului, prin spiritul revoluționar, novator, prin abordarea originală a unei sfere ample de probleme de principială însemnătate, au determinat o cotitură cu profunde semnificații în teoria și practica științelor istorice.

După Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român din iulie 1965 — moment crucial în toate domeniile vieții noastre politice, economice, spirituale — ca urmare a indicațiilor metodologice, a tezelor și aprecierilor noi formulate de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, cercetările istorice, dar mai ales gândirea istorică românească au cunoscut un avânt creator, o etapă superioară atît din punct de vedere al problematicii abordate, în sensul orientării sale spre coordonatele esențiale al istoriei poporului român, cit și din punct de vedere calitativ, al descoperirii sensurilor adevărate ale trecutului. „Valoarea unei istorii cu adevărat științifice — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — constă în înfățișarea obiectivă a faptelor, în interpretarea lor justă, constituind astfel o oglindă a conștiinței de sine a poporului, a claselor, înmănunchind experiența de viață și luptă a maseilor și a conducătorilor“.

Scriserile secretarului general al partidului se remarcă prin dinamism și cutezanță revoluționară, prin claritate și forță de convingere.

Cutezanța gândirii revoluționare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, spiritul său creator, profunzimea în pătrunderea celor mai complexe probleme, plecînd de la legitățile generale aplicate la realitățile României, au dat noi și reputeate contribuții la îmbogățirea patrimoniului politic și spiritual național și universal. Această gândire, nutrită de la istorie și generatoare de istorie, se proiectează rodnic asupra a ceea ce am fost, sintem și vom fi ca popor, ca națiune. Cu strălucita sa viziune asupra cursului vremurilor, semnificînd dezvoltarea creatoare a tezaurului materialismului dialectic și istoric, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a aplecat asupra istoriei noastre, i-a deslușit permanențele, i-a detașat și i-a valorificat marile sensuri, conferind înalte dimensiuni relației dialectice de nedespărțit trecut-prezent-viitor. Secretarul general al partidului a înțeles minunat dragostea, simțămintele oamenilor pentru istorie, datorită faptului că în această dintii carte a nației se regăesc, prin ea își fundamentează drepturile, în ea își află temeiurile înțelegerii prezentului și ale prefigurării viitorului.

Gîndirea istorică a tovarășului Nicolae Ceaușescu se pătrunde în întreaga sa substanță de principiul interpretării și evaluării procesului istoric ca rezultat complexă, firească, a evoluției societății românești în ansamblul său, în care se înglobează toate forțele sociale și politice în raport cu problemele vitale aflate în fața poporului. Este un principiu de inestimabilă valoare teoretică și metodologică pentru cunoașterea devenirii noastre, de la care se deslușesc cu limpezime impunătoare trăsături și momente ale istoriei românești și prin care această istorie își dezvăluie culmile de măreție, iar știința istorică se așează pe fundamentul adevărului.

Știința istorică în concepția secretarului general al partidului are un considerabil rol educativ prin însuși caracterul său de instrument al cunoașterii umane. Studiul aprofundat al istoriei, expunerea ei științifică reprezintă prețioase posibilități de educare revoluționară a maselor largi și îndeosebi a tineretului. „Nu se poate vorbi de educația patriotică socialistă fără cunoașterea și cinstirea trecutului, a muncii și luptei înaintașilor noștri“, releva tovarășul Nicolae Ceaușescu în Expunerea la Plenara C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982. Adîncirea dragostei față de interesele patriei înseamnă cunoașterea și prețuirea dimensiunilor realiste, obiective ale trecutului, a valorilor și tradițiilor progresiste ale înaintașilor, legarea acestora de realitatea nemijlocită pe care o trăim, de realizările istorice obținute în anii socialismului, de grija și răspunderea pentru viitorul comunist al patriei. Într-adevăr, oricine iubește prezentul și nădăjduiește în

viitor nu se poate să nu cunoască, să nu prețuiască istoria, acest prezent consumat, devenit prin nobilele fapte ale înaintașilor pildă vrednică de urmat. Istoria este nu numai oglinda adevărată a trecutului poporului nostru, mai îndepărtat ori mai apropiat, ci în ea se află sprijinul, bogăția de experiență și izvorul nesecat pentru noua devenire a patriei socialiste.

Ea este temelia solidă și certitudinea existenței și permanenței poporului român, reflectă puterea și capacitatea sa de rezistență, în ciuda tuturor vicisitudinilor vremurilor, valențele sale creatoare în domeniul vieții materiale și spirituale, situarea sa pe aceleași coordonate fundamentale ale evoluției societății omenеști.

Amplul bilanț făcut la Conferința Națională a Partidului în magistralul raport prezentat de secretarul general al Partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, demonstrează succesele deosebite obținute în înfăptuirea hotărîrilor Congresului al XII-lea al Partidului, stadiul actual al edificării socialismului.

Prin documentele adoptate, Conferința Națională se înscrie ca un eveniment de mare însemnătate în procesul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate iar prin rezoluția adoptată a înscris pentru cercetarea și scrierea istoriei ca metodologie de interpretare a faptelor trecutului o concepție unică și unitară. Această concepție cu privire la studierea istoriei ca fenomen unic și unitar permite relevarea dezvoltării obiective a poporului român de-a lungul mileniilor, scrierea istoriei mișcării muncitorești și socialiste, a Partidului Comunist Român în contextul vieții economice și social-politice a țării, ca parte inseparabilă a istoriei generale naționale, în strînsă legătură cu activitatea celorlalte forțe revoluționare, democratice și progresiste, care au contribuit la dezvoltarea societății. În noua imagine în care este proiectată istoria patriei și a partidului, datorită gândirii revoluționare a tovarășului Nicolae Ceaușescu asupra faptelor trecutului și prezentului, marile probleme ale istoriei noastre sînt definite și apreciate într-o viziune unitară, în concordanță cu adevărul obiectiv. Prin aceasta, istoria devine, tot mai mult, o bogată sursă de gândire și înțelegere a fenomenelor economice și social-politice, dobîndește valențe majore în educația patriotică, revoluționară a maselor.

Dezvoltarea societății omenеști — a arătat în numeroase ocazii președintele Nicolae Ceaușescu — are un caracter legic, obiectiv, ea este rezultatul dezvoltării forțelor de producție, a relațiilor sociale, a luptei de clasă, împotriva stăpînirii străine, a luptei pentru apărarea ființei naționale, pentru dreptate și libertate socială. În toate orînduirile sociale care s-au succedat, au existat și s-au manifestat o serie de legități general-valabile pentru întreaga societate, care au contribuit la dezvoltarea și afirmarea conștiinței comune a popoarelor, a națiunilor la dezvoltarea generală a științei și culturii, a conștiinței umane. Numai prin cunoașterea istoriei pot fi înțelese legitățile generale ale dezvoltării societății umane, se pot forma convingerile revoluționare ale maselor în spiritul concepției materialismului dialectic și istoric. Prin ilustrarea acestor adevăruri, întreaga activitate politico-ideologică participă la înțelegerea de către toți oamenii muncii a mersului obiectiv al evenimentelor, a faptului că în desfășurarea procesului revoluționar, inclusiv în construcția socialistă, pot apărea și greutăți, insuccese și totodată contribuie la păstrarea permanentă a convingerii ferme în idealurile înalte ale socialismului și comunismului.

Faptele istorice atestă cu putere că, timp de milenii pe teritoriul patriei noastre s-au succedat toate orînduirile economico-sociale cunoscute de omenire. Istoria unică a poporului român trebuie să redea, în lumina materialismului dialectic și istoric, pe baza datelor, documentelor, a realității, viața, munca și lupta sa din cele mai vechi timpuri pînă în anii construcției socialismului.

Subliniind această teză de excepțională valoare teoretică și politică, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată : „Va trebui să avem o istorie unitară care să redea corespunzător fiecare etapă de dezvoltare economico-socială, fiecare perioadă istorică și luptele sociale, activitatea politică, să caracterizeze, în lumina adevărului bazat pe fapte și documente, atît rolul claselor sociale, al poporului, cît și al diferiților conducători ai statului și personalității politice, științifice, culturale“. În conformitate cu această concepție, „istoria poporului român va trebui să cuprindă și istoria mișcării muncitorești, a Partidului Muncitoresc Social-Democrat, precum și a Partidului Comunist Român“.

Istoria milenară a poporului român a înscris cu litere de aur numeroase adevăruri cu caracter de permanență, între care, atît ca prioritate, cît și ca însemnătate, se situează legătura indestructibilă cu locurile străbune, înrădăcinarea organică în glia strămoșească, persistența, fără clintire, în ciuda furtunilor și greutăților timpului, a oamenilor acestui pămînt. Asemenea legături trainice dintre oameni și locuri, dintre locuri și oameni, explică dirigența și eroismul cu care poporul român și strămoșii săi, geto-dacii și daco-romanii, și-au apărât pămîntul strămoșesc. Apărîndu-și pămîntul cu prețul singelui și făcîndu-l roditor cu sudoarea frunții, românii l-au transformat în țară, de o parte și de alta a Carpaților — coloana vertebrală a teritoriului și a neamului românesc.

Spiritul gîndirii de amplă cuprindere a tovarășului Nicolae Ceaușescu, excepționalele sale analize asupra trecutului nostru ne-au călăuzit să ne căutăm istoria la noi acasă, pornind de la condițiile de fapt ale fiecărei epoci de evoluție a meleagurilor strămoșești, și ne-au dat măsura clară și reprezentativă a vechimii acestei istorii.

Poporul român — se arată în opera teoretică a tovarășului Nicolae Ceaușescu, s-a plămădit de-a lungul mileniilor în spațiul carpato-dunăreano-pontic ; în cele mai grele timpuri, strămoșii săi nu și-au părăsit pămîntul unde s-au născut, ci, înfrățindu-se cu el, cu munții și cîmpiile, cu rîurile și codrii falnici, au rămas neclintîți pe aceste meleaguri, apărîndu-și ființa, dreptul la existență liberă. Originea daco-romană și continuitatea existenței în aceeași arie teritorială constituie caracteristici fundamentale ale dezvoltării istorice a poporului român.

Pe temelia unității de civilizație, a unității etnice și lingvistice a geto-dacilor — ramura nordică a marelui neam al tracilor — în sec. I î.e.n. s-a clădit statul dac centralizat și independent de sub conducerea regelui Burebista, „cel dintîi și cel mai mare dintre regii din Tracia și stăpînitor al tuturor ținuturilor de dincolo și de dincoace de Dunăre“, cum se scrie în Decretul orașului Dionysopolis (sec. I î.e.n.).

După moartea lui Burebista, în fruntea poporului dac s-au aflat alți conducători iscusiți și demni de fapte mari, care au contribuit la propășirea Daciei, la apărarea ei împotriva expansiunii Imperiului roman, între care la loc de frunte se situează Decebal (87—106 e.n.). După cele două războaie daco-romane din anii 101—102 și 105—106 și cucerirea unei părți a Daciei de către romani, în societatea dacică s-au produs modificări structurale, esențiale, în domeniul politic, economic, cultural, etnolingvistic și spiritual. După scrierile vremurilor respective, cercetările arheologice, datele științifice, în această perioadă s-a realizat simbioza daco-romană și a început formarea unui nou popor — poporul român — bazat pe cele mai înalte virtuți ale dacilor și romanilor.

După retragerea armatelor romane, în anul 271, din fața năvălirii populațiilor migratoare, noul popor în formare a rămas să-și apere glia și comunitatea de interese. Poporul român a dus o luptă îndîrjită și necurmată împotriva valurilor migratoare, pentru a-și apăra ființa, pentru a-și asigura continuitatea pe teritoriul în care s-a născut și dezvoltat. Invaziile populațiilor migratoare, jafu-

rile și fărâdelegile la care s-au dedat nu au putut clinti poporul român. Au trecut sute de ani în care s-a încheșat și cimentat comunitatea de interese economice, de teritoriu, de cultură și de limbă ale poporului român, s-au creat condiții pentru forme specifice de organizare politică.

Făurirea, în secolul al XIV-lea, a statelor feudale românești — Moldova, Țara Românească și Transilvania — a deschis o nouă epocă în istoria poporului român. Formarea și dezvoltarea principatelor române — sublinia președintele Nicolae Ceaușescu — au avut loc în condiții grele; ele au trebuit să-și mențină existența luptând împotriva dominației sau a tendințelor de dominație a trei mari imperii — Imperiul otoman, Imperiul habsburgic și Imperiul țarist. Deși țările române au existat timp îndelungat ca state feudale separate, aceasta n-a afectat unitatea etnică a poporului român, exprimată în comunitatea de limbă și cultură. Între ele au existat în permanență strinse legături politice, economice, spirituale, de organizare internă (domnia, dregătoriile, justiția, armata, alte instituții feudale), acestea fiind, în linii mari, identice sau asemănătoare. Legăturile stabilite între cele trei țări românești evidențiază nu numai necesitatea frontului comun împotriva agresiunii externe ci, mai ales, dorința permanentă de unire într-un singur stat al tuturor românilor.

În lupta pentru apărarea ființei proprii, pentru afirmarea identității sale, poporul român — relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu — a fost condus de o seamă de voievozi, ca: Mircea cel Bătrîn, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, care au dobândit strălucite victorii pe cîmpurile bătăliilor de apărare și au promovat o diplomatie înțeleaptă, contribuind la menținerea autonomiei statale a țărilor române. La factorii externi, care impuneau o astfel de politică, se adaugă cu greutatea cuvenită, hotărîtoare, factorii interni — economici, sociali și spirituali.

Interdependența politică, diplomatică, etnică și culturală a principatelor române reprezintă o realitate esențială, o constantă a istoriei poporului român de-a lungul evului mediu. Toți acești factori, economici, politici și spirituali, obiectivi și subiectivi, au constituit tot atîtea premise ale unirii țărilor române sub conducerea lui Mihai Viteazul în anii 1599—1600. Destrămată sub presiunea unor mari imperii, ideea unirii înfăptuite de Mihai Viteazul s-a transmis de la epocă la epocă, de la generație la generație, fiind o dominantă a gândirii și acțiunii politice, diplomatice, militare și culturale ale marilor voievozi ce i-au urmat: Matei Basarab, Vasile Lupu, Șerban Cantacuzino, Constantin Brîncoveanu, Gheorghe Rákóczi II ș.a.

În profundele transformări ce s-au petrecut pe plan general european în secolul al XVIII-lea, în mișcarea socială și în gândirea politică innoitoare, principatele române au adus o contribuție originală. Mișcarea pentru emancipare și unitate națională a căpătat dimensiuni noi prin Școala ardeleană, ca și prin asociațiile culturale și politice din Moldova și Țara Românească. Revoluția populară condusă de Horia, Cloșca și Crișan din anul 1784 a fost un semn evident al vremurilor moderne, aducînd în scena social-politică a timpului prezența unei națiuni hotărîte să înlăture statutul politic de inferioritate impus de struciurile medievale.

Desfășurată în condiții complexe, revoluția de la 1821, condusă de Tudor Vladimirescu, a marcat începutul epocii moderne în istoria României, punînd în evidență înaltele idealuri de unitate politică și neam. Ideile forță care au caracterizat și care s-au impus plenar în timpul pregătirii și desfășurării revoluției române de la 1848 au fost ideile de unitate și independență națională. Dezideratele fundamentale ale revoluției burghezo-democratice de la 1848 au devenit realitate prin actele de voință și acțiune unită ale națiunii române de

la 24 ianuarie 1859 cînd, prin unirea Moldovei cu Țara Românească s-au pus bazele statului național român modern, și de la 9 mai 1877, ziua proclamării independenței de stat a României, consfințită prin jertfa de sînge a ostașilor români în războiul ruso-româno-turc din 1877—1878.

Legitățile dezvoltării istorice impuneau cu stringență încheierea procesului de unitate național-statală a poporului român. Proclamarea independenței de stat a României a stimulat lupta pentru eliberare națională a teritoriilor românești aflate sub dominație străină. Desăvîrșirea unității statale era cauza generaiă a întregului popor român, a tuturor claselor și categoriilor sociale — burghezia, clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea. În împrejurările internaționale, caracterizate de prăbușirea Imperiului țarist și a Imperiului austro-ungar, a triumfat lupta poporului român pentru realizarea în 1918 a statului național unitar.

Puternice lumini proiectează opera teoretică a tovarășului Nicolae Ceaușescu asupra fondului sănătos, popular, al istoriei noastre. Este reliefat, astfel, rolul țărânimii în evoluția poporului român. Țărânimia — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — „secole de-a rîndul a fost purtătoarea celor mai glorioase tradiții de luptă ale poporului nostru. În marile lupte purtate de-a lungul secolelor împotriva dominației străine, pentru neatîrnare și independență, pentru formarea națiunii române și a statului național român, țărânimia a avut un rol determinant. Îi găsim pe țărani încă în armatele lui Burebista, ale lui Mircea“, iar apoi în armatele lui Ștefan cel Mare, care a dus un mare număr de bătălii pentru neatîrnare. Îi găsim pe țărani în armatele lui Mihai Viteazul, care, cu aproape patru secole în urmă „a realizat pentru prima dată unirea românilor, a țărilor românești, într-un singur stat“. Toate marile momente ale edificării României moderne înscriu, de asemenea, participarea majoră, fundamentală a maselor țărânimii, începînd cu revoluția de la 1821, și terminînd cu desăvîrșirea statului național unitar român, în 1918.

Odată cu apariția pe arena istoriei a clasei muncitoare, luptele revoluționare, inclusiv ale țărânimii, au luat forme mai puternice, mai organizate, „ceea ce — după cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu a făcut să crească rolul și forța acestor două clase în întreaga viață politică și socială a țării, în dezvoltarea și transformarea României“.

Indemnurile tovarășului Nicolae Ceaușescu de a concepe procesul istoric ca o rezultantă complexă, firească a evoluției societății românești în ansamblul său, conferă adevăratele fundamente ale înțelegerii apariției clasei muncitoare, a partidului său politic ca expresie obiectivă a realităților și cerințelor evoluției ascendente a poporului nostru. Istoria mișcării muncitorești, a partidului politic al muncitorinii române — afirmă tovarășul Nicolae Ceaușescu — este nemijlocit legată de dezvoltarea și lupta clasei muncitoare, de stadiile dezvoltării economice, politice, științifice și culturale a țării, de progresul forțelor de producție, de acțiunea legilor sociale obiective, desemnîndu-se ca parte intrinsecă a istoriei naționale. Președintele României arată, în această privință, că „apariția și afirmarea mișcării noastre revoluționare, muncitorești, socialiste își are originea în viața și lupta clasei muncitoare, născîndu-se în strînsă legătură cu dezvoltarea forțelor de producție, a clasei muncitoare din România“.

Făurirea partidului politic al clasei muncitoare din România, în 1893 — rezultat nemijlocit al dezvoltării societății românești, al existenței obiective a clasei muncitoare — a reflectat dezvoltarea proletariatului, creșterea rolului său în cadrul societății românești. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a relevat acest proces în însuși miezul său, în magistrala Expunere la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982 cînd, referindu-se la crearea Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România, arăta că aceasta „a constituit un moment important

în organizarea politică a clasei muncitoare, în creșterea rolului ei în viața socială și politică a României“. Partidul a purtat pecetea realităților sociale și naționale în care s-a creat și a acționat, a dezideratelor acestui popor. Ceea ce i-a conferit posibilitatea de a se afirma, de a conduce clasa muncitoare la îndeplinirea misiunii sale istorice a fost tocmai capacitatea sa de înțelegere profundă — în lumina ideilor socialismului științific — a coordonatelor istoriei patriei, a realităților concrete, specifice, social-economice și politice naționale, pentru că el vine din întreagă această istorie, din suferințele și speranțele poporului, din misiunea și rolul istoric al clasei muncitoare.

Născut din realitățile generate de ansamblul contextului economico-social și politic al țării partidul clasei muncitoare a înscris pe steagul său de luptă soluționarea problemelor mari izvorite din condițiile concrete interne, din necesitățile dezvoltării României pe calea progresului material și social. Ancorat în realitățile românești, cu conștiința că felul și rezultatele sale „atrnă de condițiile reale ale țării noastre“, partidul muncitorilor din România — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — „și-a spus cuvântul față de toate marile problemele care frământau societatea românească din acea vreme, luând poziție și preconizând soluții în conformitate cu interesele de clasă, cu aspirațiile revoluționare ale proletariatului“.

Firul evoluției organizatorice și politico-ideologice a partidului clasei muncitoare este descifrat cu obiectivitate, reliefându-se și greutățile întâmpinate datorită regimului politic existent, dar și unor confuzii, limite și inconsecvențe care au determinat în sinul partidului muncitoresc frământări și convulsii pînă la dezorganizarea sa ca partid politic centralizat. O idee esențială, subliniată în repetate rânduri de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, este aceea că în ciuda acestui fapt mișcarea noastră muncitorească a avut un caracter unitar, a cunoscut o permanentă ascendență politico-ideologică, continuînd să fie o prezență activă în viața social-politică a țării. Cristalizarea coordonatelor esențiale ale evoluției mișcării muncitorești și-a aflat o elocventă ilustrare în anii de luptă condusă de Partidul Comunist Român.

Partidul Comunist, apreciat drept „continuatorul direct al mișcării revoluționare, socialiste, al partidului clasei muncitoare făurit în 1893, a dus mai departe și a ridicat pe un plan superior, în noile condiții ale dezvoltării României, lupta de eliberare socială și națională, marcînd un moment de răscruce în dezvoltarea României.

În anii 1921—1944 scena politică a țării a fost puternic dominată de mișcarea revoluționară a proletariatului care, în frunte cu partidul comunist, a reușit să concentreze în jurul său un larg evantai de forțe sociale și politice care, prin lupta lor au orientat pe un nou făgaș dezvoltarea țării. Nevoit să activeze timp de două decenii în ilegalitate, Partidul Comunist Român a desfășurat o amplă activitate de mobilizare a celor mai largi categorii sociale la luptă sub lozincile sale revoluționare, afirmîndu-se ca „organizatorul și conducătorul tuturor luptelor revoluționare ale oamenilor muncii“.

În repetate rânduri, secretarul general al partidului a făcut numeroase aprecieri și reevaluări asupra unor importante aspecte ale activității Partidului Comunist Român.

Partidul Comunist Român a militat cu consecvență pentru definirea liniei politice generale, a strategiei și tacticii sale, fundamentate pe realitățile și problemele țării, pe necesitățile luptei maselor, ale procesului general revoluționar. Această muncă politico-ideologică se baza pe îndelungata experiență a mișcării noastre muncitorești și socialiste, dar presupunea eforturi și căutări superioare, care să dea răspunsuri corespunzătoare noii etape de dezvoltare a țării. De

aceea, așa cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, această latură fundamentală a activității Partidului Comunist s-a constituit într-un proces laborios, deosebit de fecund, dar în nici un caz liniar, care s-a definitivat în învingerea multor dificultăți și chiar erori sau confuzii.

Preocuparea permanentă a Partidului Comunist de a găsi căile și metodele corespunzătoare în vederea raliei tuturor forțelor sociale revoluționare în jurul liniei sale politice a fost dominată de lupta pentru realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare a frontului unic muncitoresc. „P.C.R. — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — a desfășurat o activitate multilaterală și susținută pentru unirea în lupta împotriva regimului burghez a tuturor forțelor muncitorești, democratice și patriotice — în primul rând pentru întărirea unității de acțiune a clasei muncitoare în frontul unic al comuniștilor și socialiștilor“. Ca urmare a acestei activități complexe a Partidului Comunist, a acțiunii celorlalte forțe politice muncitorești, a tendinței spre unitate, atât de specifică evoluției istorice a proletariatului român, s-a realizat în aprilie 1944 Frontul Unic Muncitoresc. Subliniind semnificația acestui eveniment tovarășul Nicolae Ceaușescu releva că el „a avut o importanță deosebită și a grăbit procesul de unire a tuturor forțelor democratice“ în vederea înfăptuirii revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă din august 1944.

Întreaga operă teoretică și practică a tovarășului Nicolae Ceaușescu dă expresia imperativului de a situa cercetarea și promovarea istoriei la nivelul măreției faptelor și adevărurilor trecutului nostru de glorie, de a milita cu toată energia și forța împotriva tendințelor de falsificare și denaturare a adevărului obiectiv al realității vieții, de a nu tolera stagnarea, rutina, dogmatismul, de a renunța la ceea ce se dovedește perimat, pentru a face loc noului autentic, izvorit din cercetări aprofundate și din interpretări întemeiate științific. Spiritul creator propriu secretarului general al partidului a impulsionat și impulsionează permanent noi căutări, abordarea și rezolvarea unor probleme noi, îmbogățirea teoriei revoluționare în toate domeniile, inclusiv al istoriei.

Abordând problemele nemijlocite și stringente ale istoriei, secretarul general al partidului a formulat o serie de cerințe menite a da exegezelor și promovării istoriei înălțimea și valoarea pe care acest domeniu trebuie să le atingă. Departele de a constitui o investigație cu caracter strict documentar a trecutului — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu —, istoria este și trebuie să fie, în bună măsură, așa cum confirmă viața, și o știință a prezentului. Ea oferă concluzii și învățăminte despre marile procese ale dezvoltării societății, ale existenței popoarelor de-a lungul timpului, punând în evidență atât ceea ce a fost valoros, progresist și a servit mersului înainte al societății, cât și piedicile ridicate de-a curmezișul evoluției și care au costat scump umanitatea, au întârziat progresul unor națiuni. Rezultatele cercetărilor istorice — relevă secretarul general al partidului — sînt de natură să ajute omenirea contemporană să înțeleagă mai bine legile obiective care guvernează societatea, necesitatea de a acționa în spiritul cerințelor progresului. De asemenea, istoria este chemată să sprijine, prin concluziile sale, perfecționarea organizării societății de azi, relațiile dintre state și națiuni, concurența pașnică dintre toate popoarele planetei noastre.

Pornind de la strînsa interdependență și unitate dialectică dintre politica internă și externă, dintr-o evenimentele internaționale și realitățile interne, tovarășul Nicolae Ceaușescu relevă că cercetarea istorică trebuie să contribuie la înțelegerea profundă a intensei activități desfășurate pe plan extern de Partidul Comunist Român, de Republica Socialistă România. În acest sens, — arată secretarul general al partidului nostru — o importanță deosebită are relevarea politicii de întărire a prieteniei și colaborării României cu toate țările socialiste,

de dezvoltare a relațiilor pe tărîm politic, economic, tehnic-științific și cultural, în scopul propășirii fiecărei țări în parte, al sporirii forței și prestigiului socialismului în lume.

Opera teoretică a secretarului general al Partidului, a cărei sevă izvorăște din glorioasa istorie a poporului român a constituit și constituie pentru istorici un înalt exemplu de abordare riguros științifică a trecutului și prezentului patriei, un viguros îndemn la realizarea de sinteze care să exprime istoria poporului, să slujească la făurirea omului nou și a societății socialiste multilateral dezvoltate.

Unindu-și glasul cu întregul popor, cercetătorii din domeniul științelor sociale, istoricii, exprimă cu prilejul acestor aniversări înaltul lor omagiu conducătorului partidului și țării.

Vocația universalității

TEOFIL BĂLAJ

S-a vorbit și se va mai vorbi încă multă vreme despre unul din marile adevăruri ale istoriei noastre, poate cel mai simplu de reținut pentru străini, adevărul că poporul român a avut parte, de-a lungul existenței sale de două ori milenare, în momentele hotărîtoare pentru destinul său, de contribuția unor personalități care au știut să-i întrupeze în cel mai înalt grad aspirațiile și tăria, găsind drumul cel mai drept — chiar și atunci cînd acesta nu a fost și cel mai ușor — către împlinirea mai binelui țării.

Acest adevăr și-a pus pecetea privilegiată și pe pagina de istorie pe care o scrie astăzi poporul român.

Succesele importante obținute de România modernă în construirea bazei materiale a socialismului, politica externă activă și realistă, promovarea relațiilor de prietenie, solidaritate și colaborare cu toate țările socialiste, și a legăturilor multilaterale cu țările în curs de dezvoltare, cu țările nealinate, cu popoarele care au pășit pe calea propășirii economico-sociale de sine stătătoare, extinderea raporturilor de colaborare și cooperare cu țările capitaliste dezvoltate, cu toate țările lumii, fără deosebire de orînduire socială, activitatea susținută pe care o desfășoară în organizațiile internaționale, participarea consecventă și responsabilă la dezbaterile tuturor problemelor majore ale contemporaneității, vizitele efectuate în alte țări și numeroasele întîlniri de la București ale tovarășului președinte Nicolae Ceaușescu cu eminente personalități ale vieții publice internaționale, au contribuit în mod constant și firesc la mai buna cunoaștere a realității românești și la creșterea prestigiului Republicii Socialiste România în lume.

Răspunzînd unui interes mereu mai larg al opiniei publice internaționale față de realitățile noastre mai vechi sau mai recente, în ultimii ani au fost organizate peste hotare numeroase acțiuni complexe — atît în cadrul oficial pe care îl oferă documentele de colaborare economică, tehnică, cultural-artistică și științifică existente în prezent cu peste 140 de țări, cit și în afara acestora, dar în același spirit al necesității unei mai bune cunoașteri reciproce, al întăririi încrederii și cooperării.

În mod firesc, dezvoltarea multilaterală a României moderne a sporit și condițiile necesare unei creșteri potențiale a contribuției sale la crearea și schim-

bul de valori materiale și spirituale cu alte țări, la afirmarea gândirii politice, științifice și cultural-artistice românești în lume.

În acest cadru, cunoașterea peste hotare a României de azi s-a bucurat de cea mai autorizată contribuție prin volumele de articole și cuvântări ale tovarășului președinte Nicolae Ceaușescu, publicate în edituri cunoscute, precum și prin volumele biografice consacrate vieții și activității conducătorului partidului și statului român, semnate de publiciști de prestigiu și puse la dispoziția cititorilor lumii în toate limbile de circulație internațională, precum și în limbi de circulație regională dar care se adresează unui număr mare de cititori, cum este cazul limbilor arabă, japoneză, urdu și altele.

În anul 1970 a apărut în Editura franco-elvețiană Nagel volumul **Pentru o politică de pace și cooperare internațională**, cuprinzând o selecție de texte esențiale din articolele și cuvântările tovarășului Nicolae Ceaușescu pe teme de politică externă a României.

La puțină vreme după apariția acestui volum la București, cunoscutul editor Louis Nagel a declarat: „Faptul că după versiunea franceză, apărută în preajma vizitei pe care președintele Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, a făcut-o în primăvara anului 1970 în Franța, au mai apărut două versiuni: engleză și spaniolă, explică convingător, după părerea mea, marele interes cu care a fost primit primul volum de texte esențiale ale domnului președinte Nicolae Ceaușescu despre politica externă a României (...). Acordul unanim cu tezele exprimate de autor, în cele mai diferite domenii ale vieții internaționale, eficacitatea soluțiilor propuse pentru crearea unui climat de înțelegere și cooperare, prezentarea clară a poziției României față de realitățile lumii contemporane, toate aceste elemente au făcut din volumul „Pentru o politică de pace și cooperare” o carte de largă circulație, un succes de prestigiu al editurii pe care o conduc”.

La rîndul său, studiul biografic **Nicolae Ceaușescu** — semnat de Michel P. Hamelet (Editura Seghers, Paris, 1971) a fost comentat de poetul Pierre Seghers, directorul editurii pariziene, în termenii următori: „Prin publicarea volumului biografic **Nicolae Ceaușescu** de Michel P. Hamelet, editura noastră dă un răspuns bogat tuturor celor care se interesează de progresele României contemporane, de rolul pe care îl are în fruntea statului român președintele Nicolae Ceaușescu, considerat ca unul dintre cei mai remarcabili șefi de stat ai epocii noastre”.

În anii următori, au mai apărut în Europa volumele **Nicolae Ceaușescu — Scrieri alese** (10 volume în Editura Il Calendario del Popolo din Milano), un volum selectiv în Editura Mejdunarodna Politika și unul în Editura Komunist din Belgrad (Iugoslavia), două în Editura Rombach din R. F. Germania, unul în Finlanda prin grija Editurii Otava. Belgienii de limbă neerlandeză au putut citi volumul **Nicolae Ceaușescu — scrieri politice** datorită preocupărilor Editurii Paris-Manteau din Belgia. În limba germană a mai apărut volumul biografic **Nicolae Ceaușescu — știința conducerii pentru o Românie modernă**, semnat de cunoscutul publicist austriac Heinz Siebert, iar în limba engleză patru volume. Primele două intitulate **Nicolae Ceaușescu, ideile sale, înfăptuirile pe calea socialismului** au fost tipărite de Editura Russel Press Ltd., iar titlul **Ceaușescu și România** realizat de Editura Abacus Press Ltd., a fost reeditat la începutul anului 1973.

Dar interesul pentru România și pentru președintele ei s-a manifestat și peste hotarele continentului european. Editura japoneză Kobunsha din Tokio a publicat pînă acum mai multe ediții ale volumului **Nicolae Ceaușescu — România — pentru o politică de pace și cooperare internațională**. Editura argentiniană Juarez a dat opiniei publice volumul **Nicolae Ceaușescu — filozofia de pace a**

unei societăți contemporane. În cealaltă mare țară a continentului Latino-american, Brazilia, în colecția „Destinul națiunilor“ a Editurii Paralele a apărut volumul **Încotro se îndreaptă România.**

Tot în America Latină a văzut lumina tiparului la Lima, capitala Perului, volumul de articole și cuvântări **Norme și relații pentru pace și cooperare mondială.** În Israel a fost tipărit volumul **Nicolae Ceaușescu — omul și politica sa.** Poporul turc a putut cunoaște grație unui volum cuprinzând pagini reprezentative din articolele și cuvântările președintelui României, contribuția eminentului om de stat român la politica mondială de edificare a unei lumi mai bune și mai drepte, de apărare a cauzei păcii și colaborării internaționale.

Au urmat volumele publicate de mari edituri din Mexic și Grecia, Liban și Pakistan, Belgia, Austria, San Marino, Italia, Republica Arabă Egipt, Portugalia, Finlanda, R. P. Chineză, Polonia și Suedia; în total 127 de titluri care vorbesc cititorilor din peste 40 de țări despre România și poporul român, despre opțiunile fundamentale ale unei națiuni libere și independente care își construiește viitorul cu conștiința clară a mării sale responsabilități în fața istoriei.

Fie că sînt culegeri tematice selective din articolele și cuvîntările conducătorului partidului și statului nostru sau prezentări biografice purtînd semnături ale unor renumiți oameni de cultură de talia italienilor Giancarlo Elia Valori și Antonio Acone, a englezilor Stan Newens și Donald Catchlove, austriacului Heinz Siegert, francezului Michel P. Hamelet, a lui Fevzi Sirinli, Iehan Cevik și Negip Alpan din Turcia, Hamdi Fouad din Republica Arabă Egipt, Theodoros Katrivanos din Grecia, Per Olof Ekström din Suedia sau a poetului belgian de origine română Michel Steriade, toate aceste volume sînt expresia interesului și prețuirii de care se bucură pe toate continentele experiența istorică a României și preocupările actuale ale partidului și statului nostru, preocupări legate atît de exemplarul de viață și activitatea celui dintîi bărbat al națiunii noastre moderne.

„În cuvîntările și articolele președintelui Nicolae Ceaușescu — se spune în prefața la volumul **Ceaușescu și România** apărut în Editura Habora Kitabevi din Istanbul — este oglindită întreaga politică internă și externă a statului român. De aceea, acestea prezintă o mare importanță pentru orice om animat de idealurile păcii, dezarmării, ale asigurării unei vieți mai bune în întreaga lume“.

La rîndul său J. B. Deroselle, profesor de științe politice la Universitatea Sorbona, din capitala Franței, spunea — cînd a apărut în librăriile franceze volumul biografic **Nicolae Ceaușescu** publicat de Editura Seghers — că acest volum „iluminează viu drumul parcurs de un remarcabil militant revoluționar al epocii (...) președintele Nicolae Ceaușescu, pentru care francezii nutresc o adîncă admirație. Este un lucru firesc, pentru că, se știe, poporul francez a fost întotdeauna foarte sensibil față de marile figuri de luptători pentru cauza libertății“.

Waldemar Besson, profesor universitar, autorul prefeței volumului îngrijit de Editura Rombach din R. F. Germania, relevînd „rolul hotărîtor de importanță politică mondială“ pe care conducătorul român îl are în actuala etapă a luptei pentru progres, spunea că : „acest bărbat de stat care se află în prima linie a politicii mondiale (...) a resimțit din cea mai fragedă tinerețe legătura cu patria sa, ca o forță politică esențială. Tot atît de curînd, el s-a legat foarte strîns și de programul comunist căruia i-a rămas credincios“.

Goichi Kusano, publicist japonez, traducătorul volumului **Nicolae Ceaușescu: O politică de pace și colaborare internațională**, aprecia că : „Investit cu cele mai înalte răspunderi în partid și în stat, Ceaușescu are posibilitatea de a-și pune în valoare puternica sa personalitate, slujindu-și cu pasiune și talent patria.

Popularitatea și simpatia de care se bucură atât în țara sa cât și peste hotare sînt o recunoaștere a meritelor sale excepționale, a inteligenței și energiei creatoare pe care le dedică poporului său, ideilor nobile ale progresului și păcii“.

Donald Catchlove, scriitor englez, autorul volumului biografic de care s-a ocupat Editura londoneză Abacus Press Ltd. sublinia că : „Orice acțiune a președintelui Ceaușescu, în special în sfera relațiilor internaționale, este urmărită cu înalt interes. Ideile sale în problemele dezarmării mondiale, în problemele general-europene și în legătură cu desființarea barierelor care separă omenirea, ciștigă audior tot mai vast“.

Pe bună dreptate, Donald Catchlove a reținut și faptul că „poporul român este mîndru de a avea un asemenea conducător“.

Profesorul universitar Pierre Hassnaire constată la rîndul său, că „Personalitatea președintelui Ceaușescu apare în lumea politică de azi ca o revelatoare chintesență a expresiei de voință, demnitate, curaj și responsabilitate (...). O astfel de personalitate are de îndeplinit un rol esențial, acela de a exprima aspirațiile unui popor pentru care cuvîntul independență este condiția sine qua non a existenței sale naționale, a dreptului de a-și hotărî singur destinul și a-și clădi un viitor pe măsura virtuților sale“.

Activitatea internațională a președintelui Nicolae Ceaușescu face obiectul unor aprecieri asemănătoare și din partea profesorului italian Carlo Salinari, semnatul prefetelor la volumele din seria „**Scrieri alese**“ apărut la Edizioni del Calendario din Milano.

„Ceea ce susține Nicolae Ceaușescu — arată profesorul italian — este o concepție profund etică, umană, asupra relațiilor internaționale, din care trebuie excluse definitiv recurgerea la forță sau la amenințarea cu forța, pentru transpunerea în viață a unui sistem de colaborare în cadrul căruia egalitatea în drepturi, dezvoltarea economică-socială și libertatea fiecărui stat să fie condiția egalității dezvoltării și libertății tuturor celorlalte“.

Și Carlo Salinari continuă : „Am fost încurajați să publicăm un nou volum de scrieri și cuvîntări ale președintelui Nicolae Ceaușescu pentru că atât tezele sale în ceea ce privește construcția societății din România, cât și poziția în problemele vieții internaționale au trezit un viu interes în Europa și în lume. Și personalitatea strălucită a secretarului general al Partidului Comunist Român, Nicolae Ceaușescu, se reflectă puternic în toate sectoarele determinante ale progresului și avansării României pe calea construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, în promovarea unei politici externe bazate pe cunoscutele principii ale coexistenței pașnice, avînd ca scop primordial pacea și securitatea tuturor națiunilor“.

„...Întruchipînd dintotdeauna un militant, șeful statului român a rămas un om de omenie — notează Michel P. Hamelet în volumul biografic publicat în Editura Seghers din Paris. Destinul lui de luptător care și-a consacrat întreaga viață binelui poporului său, constituie un tulburător model de probitate și simplitate. Orice întîlnire cu el devine un moment de neuitat prin libertatea de spirit și independența care îl guvernează. Astfel de oameni apropie popoarele“.

Antrenat în pilduitorul efort de desăvîrșire a construirii societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, poporul nostru, strîns unit în jurul Partidului și a conducerii sale în frunte cu neobositul militant patriot și eminentă personalitate a istoriei contemporane, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, vede în binemeritata cinstire internațională a personalității celui mai iubit fiu al națiunii noastre socialiste o încununare a exemplarei

lupte de-o viață pentru independența, suveranitatea, demnitatea, liniștea și bunăstarea acestui pământ și a tuturor țărilor lumii.

Înalta recunoaștere mondială a contribuției de excepție a conducătorului partidului și statului nostru la cauza propășirii României socialiste și a idealurilor de progres și civilizație ale întregii umanități constituie o meritată și semnificativă confirmare din partea conștiinței lucide a lumii contemporane a justității politicii interne și externe a partidului și statului nostru, pusă, cu toată fermitatea, în slujba unui viitor al eticii și echității internaționale, al unei noi ordini economice și politice, întemeiată pe deplina egalitate în drepturi, respectul independenței și suveranității naționale, neamestecul în treburile interne, renunțarea la forță și la amenințarea cu forța în relațiile dintre state.

Legind împlinirile cu care ne mândrim și îndrăznețele proiecte de viitor cuprinse în Programul partidului, complexitatea analizei pe care se întemeiază fiecare opțiune a conduitei interne și externe a țării, spiritul analitic și clarviziunea revoluționară care definește suiful României spre ziua de mâine a comunismului de trăsăturile definitorii ale întregii vieți și activități a președintelui țării, personalitățile amintite ca și numeroși alți reprezentanți ai vieții internaționale nu fac decît să confirme mîndria cu care poporul nostru vede în întreaga viață și muncă a conducătorului său un model de conduită revoluționară, un mare și luminos simbol al dăruirii pînă la sacrificiu pentru cele mai înalte idealuri ale umanității.

Cu această mîndrie patriotică și cu încredere nestrămutată în împlinirea tuturor nădejdlor de bine și de prosperitate pe care poporul român le-a avut dintotdeauna, dar pe care le retrăiește astăzi cu garanția deplină de a le vedea înlăptuite, sărbătorim în acest anotimp al bilanțurilor rodnice și al perspectivelor luminoase pe cel dintii bărbat al națiunii noastre socialiste.

Astfel de oameni apropie, într-adevăr, popoarele...

Președintele României — personalitate proeminentă a vieții politice internaționale

Desfășurarea unei bogate activități teoretice, stimularea unui climat ideologic fecund, de dezbateră temeinică a problemelor edificării societății socialiste în țara noastră, a celor privind evoluția lumii contemporane, îmbinarea spiritului științific, cutezător cu studierea aprofundată a realității, a cerințelor obiective, a noilor fenomene sociale, contactul permanent cu problemele ridicate de viață, cu oamenii, confruntarea continuă a teoriei cu practica sînt laturi inseparabile legate de personalitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al P.C.R., președintele R. S. România, care contribuie în mod hotărîtor, exemplar la elaborarea politicii interne și internaționale a partidului și statului nostru.

Gîndirea sa social-politică, întreaga sa operă revoluționară constituie un exemplu de spirit creator, un remarcabil aport la îmbogățirea de către Partidul Comunist Român a tezaurului teoretic marxist-leninist cu experiența revoluției și construcției socialiste în România.

Eminentă personalitate a mișcării comuniste și muncitorești internaționale, a vieții politice și științifice mondiale, apreciat și stimat pe toate meridianele lumii pentru excepționala contribuție la soluționarea pozitivă a marilor probleme ale contemporaneității, pentru inițiativa consacrate păcii, excluderii războiului din viața omenirii, președintele Nicolae Ceaușescu promovează în viața internațională o politică nouă, în deplină concordanță cu aspirațiile cele mai autentice, cele mai legitime ale tuturor națiunilor ce își desfășoară existența în complexa lume de astăzi.

Conferind politicii internaționale a partidului și statului nostru cele mai valoroase trăsături ale poporului român — demnitatea, mândria de a fi liber și independent, dorința de a trăi în pace cu toate țările lumii — președintele Nicolae Ceaușescu, reprezentînd gîndul și voința întregului nostru popor, se bucură astăzi în lume de un prestigiu fără precedent în istoria patriei noastre, prestigiu care nu încetează să se lărgească și să se consolideze pe toate meridianele globului pămîntesc.

În semn de apreciere deosebită și înaltă considerație pentru activitatea prodigioasă desfășurată în spiritul celor mai nobile idealuri ale omenirii, marelui fiu al națiunii noastre socialiste i-au fost acordate înalte distincții, decorații, ordine și medalii, titluri onorifice și științifice din partea a numeroase țări, capitale, instituții academice și societăți din diferite colțuri ale lumii.

Recunoașterea contribuției active a președintelui României la cauza socialismului, a păcii, destinderii și colaborării cu toate statele lumii, indiferent de sistemul lor politic și social, la promovarea largii opere de conlucrare la scară planetară este oglindită, de asemenea, în aprecierile și declarațiile oficiale ale unor șefi de state și guverne, ale conducătorilor unor partide comuniste și muncitorești, ai unor organizații internaționale, declarații rostite cu prilejul numeroase-

Președintelui României i se conferă Medalia de aur a Consiliului Mondial al Păcii (19 noiembrie 1977)

Președintelui Nicolae Ceaușescu i se înmânează Premiul „Simba” pentru pace
(21 decembrie 1978)

Aspect din timpul ceremoniei conferirii titlului „Om al anului 1980 pentru
pace” (25 iunie 1981)

lor întâlniri avute peste hotare, precum și în cursul vizitelor în țara noastră ale unor oaspeți străini.

Documentar * realizat de ELENA GHEORGHE

1965

noiembrie 10 — Medalia jubiliară „20 de ani de la victoria în Marele Război de Apărare a Patriei 1941—1945“ (U.R.S.S.)

noiembrie 13 — Ordinul „Gheorghe Dimitrov“ (Bulgaria)

1966

aprilie 18 — Ordinul „Marea Stea a Iugoslaviei“ (Iugoslavia)

1968

aprilie 16 — „Cavaler al Stelei Somaliei cu marele cordon“ (Somalia)

mai 14 — Ordinul „Marea Cruce a Legiunii de Onoare“ (Franța)

mai 27 — Placheta memorială a orașului Belgrad (Iugoslavia)

iulie 9 — „Marele Cordon al Ordinului Independenței“ (Tunisia)

1969

martie 25 — Diploma de cetățean de onoare și cheia de aur a orașului Ankara (Turcia)

septembrie 11 — „Marea Stea a Ordinului pentru Merite“ al Republicii Austria

septembrie 22 — Ordinul „Marea Cruce a Trandafirului Alb“ cu colan (Finlanda)

1970

aprilie 20 — Medalia jubiliară instituită cu prilejul centenarului nașterii lui Lenin (U.R.S.S.)

august 25 — „Marele Cordon al Ordinului Național al Leopardului“ (Zair)

octombrie 20 — Medalia jubiliară de argint bătută cu prilejul sărbătoririi celei de a 25-a aniversări a O.N.U.

noiembrie 20 — Medalia de Aur de onoare a Botevgradului (Bulgaria)

decembrie 7 — Marele Colan al Ordinului Mohammaddi (Maroc)

1971

mai 17 — „Marea Cruce a Ordinului de Merit al R. F. Germania“ clasa specială (R. F. Germania)

iunie 10 — Ordinul „Drapelul Republicii“ clasa I (R. P. D. Coreeană)

1972

martie 19 — Ordinul „Marea Cruce de Merit“ (R. P. Congo)

martie 24 — Titlul de „Cetățean liber al capitalei Zambiei“

martie 27 — Ordinul „Mare prieten al Libertății“ cu gradul de Mare comandor (Zambia)

martie 30 — Ordinul „Colanul de onoare“ (Sudan)

aprilie 2 — Ordinul „Marele Colier al Nilului“ (Egipt)

octombrie 24 — „Marele Colan al ordinului Leopold“ (Belgia)

1973

ianuarie 8 — Ordinul „Nishan — i — Pakistan“ (Pakistan)

aprilie 10 — Medalia orașului Amsterdam (Olanda)

aprilie 21 — „Marele Cordon al Ordinului Meritul Republicii Italiene“

mai 25 — „Ordinul ecvestru de San Marino“

iunie 11 — „Marele Cordon al Ordinului Național“ (Volta Superioară)

iunie 25 — Medalia jubiliară „Gheorghe Dimitrov“ (Bulgaria)

august 30 — Ordinul „Jose Marti“ (Cuba)

septembrie 6 — Diploma de „Oaspete de onoare“ al capitalei și al districtului federal Caracas (Venezuela)

septembrie 7 — Ordinul „El Libertador“ (Venezuela)

septembrie 11 — Ordinul „Boyaca“ (Columbia)

septembrie 12 — Titlul de „Oaspete de onoare“ al capitalei columbiene (Columbia)

septembrie 14 — Titlul de „Doctor Honoris Causa“ al Universității Centrale din Quito (Ecuador)

septembrie 14 — „Marele Colan al Ordinului Național de Merit“ (Ecuador)

septembrie 19 — „Marea Cruce a Ordinului Soarelui“ (Peru)

septembrie 20 — „Oaspete ilustru al capitalei peruane“ (Peru)

septembrie 21 — Titlul de „Doctor Honoris Causa“ al Universității Na-

* În realizarea documentarului am adoptat criteriul cronologic pentru menționarea înmînării distincțiilor și cel alfabetic în redarea aprecierilor la adresa președintelui României. Precizăm totodată că numele șefilor de state, partide sau organisme internaționale sînt însoțite de marcarea funcțiilor pe care le-au deținut la data rostirii declarațiilor respective.

ționale de inginerie din Lima (Peru)
septembrie 21 — Titlul de „Doctor Honoris Causa“ al Universității Naționale San Marcos (Peru)

1974

ianuarie 29 — „Colanul lui Al. Hussein Bin Ali“ (Iordania)

februarie 14 — Ordinul „Meritul Libanez“ (Liban)

februarie 16 — Titlul de „Doctor Honoris Causa“ al Universității libaneze

februarie 18 — „Marele Cordon al Omeyazilor“ (Siria)

martie 4 — Marele Cordon al „Ordinului Cavalerilor Pionieratului“ (Liberia)

martie 6 — Colanul Marelui Ordin „El Libertador“ (Argentina)

martie 7 — Titlul de „Doctor Honoris Causa“ al Universității din Buenos Aires (Argentina)

martie 8 — Titlul de „Doctor Honoris Causa“ al Universității din Sud Bahia Blanca (Argentina)

martie 11 — Marea Cruce a Ordinului Național „Fidelitatea față de popor“ (Guineea)

iunie 25 — „Marele Cordon al Meritului Național Mauritanian“ (Mauritania)

august 26 — Medalia comemorativă „George Pompidou“ (Franța)

1975

februarie 12 — Titlul de „Doctor Honoris Causa“ al Universității din Nisa (Franța)

aprilie 3 — „Marele cordon al Ordinului Suprem al Crizantemei“ (Japonia)

aprilie 9 — Ordinul „Sikatuna“ clasa I (Filipine)

aprilie 11 — Titlul de „Doctor Honoris Causa“ al Universității filipineze (Filipine)

mai 9 — Medalia jubiliară „30 de ani de la victoria în Marele Război pentru apărarea patriei 1941—1945“ (U.R.S.S.)

mai 9 — Medalia comemorativă cu prilejul celei de-a XXX-a aniversări a insurecției naționale slovace, insurrecției din mai a poporului cehoslovac, eliberării Cehoslovaciei de către armata sovietică (Cehoslovacia)

mai 26 — „Marea Cruce a Ordinului Salvatorului“ (Republica Elenă)

iunie 4 — „Marele Colan al Ordinului Național Cruzeiro do Sul“ (Brazilia)

iunie 10 — Marele Colier al Ordinului Mexican al Vulturului Aztec (Mexic)

iunie 11 — Titlul de „Doctor Honoris Causa“ al Universității din Yucatan (Mexic)

iunie 14 — „Marea Cruce a Ordinului Santiago“ (Portugalia)

iunie 26 — „Marea Cruce a Ordinului Steaua Ecuatorială“ (Gabon)

august 28 — Medalia de aur pentru anul 1975 a Institutului de Înalte Sinteze din Nisa (Franța)

decembrie 1 — Titlul de „Doctor Honoris Causa“ al Universității din Teheran (Iran)

decembrie 5 — Titlul de președinte de onoare al Institutului din Paris pentru problemele unei noi ordini economice internaționale (Franța)

1976

martie 26 — Medalia de aur a orașului Atena și Diploma de cetățean de onoare al orașului Atena (Republica Elenă)

martie 29 — Ordinul „Colanul Moubarak cel Mare“ (Kuweit)

martie 31 — Placheta de argint a Universității din Kuweit

aprilie 20 — „Marea Cruce a Ordinului Național al Leului“ (Senegal)

septembrie 10 — Titlul de cetățean de onoare al orașului Belgrad (Iugoslavia)

decembrie 3 — Medalia jubiliară cubaneză „A XX-a aniversare a asaltului asupra cazărmii Moncada“ (Cuba)

decembrie 24 — Medalia jubiliară pakistaneză „Quaid-1-Azam“ (Pakistan)

1977

februarie 26 — Cavaler al Ordinului „Steaua Ghanei“ (Ghana)

februarie 27 — „Marea Cruce a Ordinului Național“ (Coasta de Fildeș)

septembrie 5 — Însemnele de aur ale orașului Sofia (Bulgaria)

noiembrie 19 — Medalia de aur pentru Pace „Frederic Joliot-Curie“ conferită de Consiliul Mondial al Păcii

1978

ianuarie 27 — Ordinul „Lenin“ (U.R.S.S.)

ianuarie 27 — Ordinul „Erou al Muncii Socialiste“ (Iugoslavia)

ianuarie 27 — Ordinul „Gheorghii Dimitrov“ (Bulgaria)

ianuarie 27 — Ordinul „Karl Marx“ (R. D. Germană)

februarie 3 — Medalia jubiliară a Federației Mondiale a Orașelor Înfrățite

iunie 13 — Ordinul „Bath“ cu gradul de Cavaler al Marii Cruci (Anglia)

decembrie 7 — Medalia de aur

„Norbert Wiener“ a Organizației Mondiale pentru Sisteme Generale și Cibernetică (W.O.G.S.C.)

decembrie 21 — Premiul „Simba“ pentru pace pe anul 1978 (Italia)

1979

aprilie 23 — „Marele Cordon“ al Ordinului Național al Republicii Burundi

aprilie 27 — Placheta de aur cu efigia șefului statului român (San Marino)

mai 21 — Ordinul „Meritul civil cu colan“ (Spania)

iunie 25 — „Marele Cordon al Ordinului Makarios“ (Cipru)

iulie 24 — Medalia de aur cu plachetă a Institutului de relații internaționale din Roma pentru marea contribuție la promovarea păcii

iulie 24 — Medalia jubiliară emisă de același institut cu prilejul celei de a 35-a aniversări a eliberării României

1980

februarie 27 — Medalia de aur cu eșarfă și plachetă a Institutului pentru problemele unei noi ordini economice internaționale, precum și o plachetă de aur cu efigie, emise cu prilejul aniversării a 5 ani de la crearea institutului

aprilie 11 — Diploma de cetățean de onoare al orașului Bari, împreună cu „Caravela de argint“ și Medalia de aur „Aldo Moro“ (Italia)

iulie 25 — Medalia de aur a Senatului și Cofretul omagial, pregătit cu ocazia aniversării Centenarului Senatului francez (Franța)

august 22 — Medalia de aur jubiliară cu prilejul celei de a V-a aniversări a proclamării independenței Mozambicului

Nu vom uita niciodată că poporul român a adoptat o atitudine sinceră și o poziție de principiu față de drepturile poporului palestinian, față de cauza sa. Nu vom putea niciodată uita sprijinul președintelui României, al Partidului Comunist Român, al guvernului și poporului român, acordat nouă și poporului palestinian

În persoana dumneavoastră întîmpinăm, domnule președinte, un conducător eminent al luptei duse de poporul prieten al României, pe care am avut fericirea să o vizităm și să cunoaștem importanțele realizări obținute sub conducerea dumneavoastră în diverse domenii de activitate, realizări care ne-au impresionat și în care vedem o dovadă a potențialului poporului român de a continua drumul pe calea progresului.

august 27 — „Marea Cruce a Ordinului Valorii“ (Camerun)

noiembrie 6 — Ordinul Regal Seraphim (Suedia)

noiembrie 10 — Ordinul „Elephantului“ (Danemarca)

noiembrie 13 — Ordinul „Sfîntul Olav“ (Norvegia)

decembrie 23 — Medalia de aur specială clasa I „Leonardo da Vinci“ împreună cu placheta și medaliile de aur emise cu prilejul celei de a XV-a aniversări a Institutului de relații internaționale din Roma (Italia)

1981

iunie 25 — Titlul „Om al anului 1980 pentru pace“ (India)

decembrie 9 — Placheta de aur a Giuntei regionale Piemont (Italia)

1982

aprilie 8 — Medalia „Campion al păcii mondiale al secolului XX“ (Maurițius)

iunie 30 — Titlul „Om al anului 1981“ împreună cu Placheta de argint și o statueta simbolică (India)

septembrie 13 — „Ordinul Republicii Federale Nigeria“ cu grad de mare comandor (Nigeria)

octombrie 13 — „Însemnul orașului Plovdiv“ clasa I (Bulgaria)

noiembrie 22 — „Steaua Republicii“ cu eșarfă (Indonezia)

noiembrie 25 — Ordinul „Darjah Utama Sri Makhota Negara“ cu Colan (Malayezia)

1983

februarie 4 — Placheta omagială oferită de Academia „Simba“ din Roma cu prilejul împlinirii a 50 de ani de activitate revoluționară și aniversării zilei de naștere

YASSER ARAFAT

președintele Comitetului Executiv al Organizației pentru Eliberarea Palestinei

HAFEZ EL-ASSAD
președintele Republicii Arabe Siriene

România și Belgia sînt primele două țări europene care au semnat o Declarație solemnă comună în favoarea dezvoltării relațiilor de prietenie și cooperare. Sîntem înșuflețiți de aceeași dorință de a vedea țările noastre consacîndu-se activității în favoarea păcii.

Eforturile dumneavoastră, domnule președinte, în apărarea acestei cauze au avut un ecou în Belgia, deoarece ați fost primul șef de stat căruia i-a fost decernat un premiu al „Universității Muncii” din Charleroi, pentru activitatea neobosită în slujba apropierii dintre popoare.

BAUDOIN
regele belgienilor

Între popoarele noastre există legături vechi de prietenie și simpatie, de cultură, între țările noastre sînt interese comune, printre care primul e acela al întăririi păcii în Europa, al progresului și destinderii internaționale pe calea depășirii blocurilor militare, a edificării unei lumi noi, întemeiate pe dreptate și egalitate.

Pozițiile pe care le ocupăm ca partide, în cele două țări, pe scena politică sînt diferite, dar sîntem conștienți că cele două forțe deși diferite, sînt decisive în viața țărilor lor. Partidul dvs. și partidul nostru acționează pentru întărirea prieteniei și colaborării între popoarele și statele noastre. Pe lîngă interesele și legăturile comune ne unește ampla convergență asupra problemelor majore ale vieții internaționale și ale mișcării muncitorești.

ENRICO BERLINGUER
*secretar general al Partidului
Comunist Italian*

Atașamentul dumneavoastră pentru suveranitatea națională este egalat de dorința dumneavoastră de a promova raporturile de prietenie între popoare și cooperarea între națiuni.

Ca președinte al Republicii Socialiste România conduceți lupta poporului român pentru demnitate și prosperitate, în condiții pe care natura și istoria nu le-au vrut prea ușoare. Noua viață culturală și dezvoltarea pe care ați atins-o nu lasă indiferent pe orice vizitator al frumoasei dumneavoastră țări.

În lume, politica activă pe care dumneavoastră o duceți în favoarea păcii și cooperării internaționale conferă României un merit prestigiu. Tunisia, care vă aduce omagiul său, împărtășește aspirațiile dumneavoastră profunde de pace, în condițiile respectării suveranității și identității naționale.

HABIB BOURGUIBA
președintele Republicii Tunisiene

Comitetul Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și Prezidiul Sovietului Suprem al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste vă adresează dumneavoastră, remarcabil conducător de partid și de stat al Republicii Socialiste România, militant de seamă al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, cordiale felicitări în ziua celei de a 60-a aniversări a zilei dumneavoastră de naștere.

Activitatea dumneavoastră este strîns legată de lupta poporului român, a comuniștilor români pentru înfăptuirea unor transformări social-economice radicale, pentru triumful cauzei socialismului pe pămîntul românesc. În țara noastră este apreciată contribuția dumneavoastră la dezvoltarea prieteniei tradiționale și colaborării dintre popoarele Uniunii Sovietice și României.

LEONID ILICI BREJNEV
*secretar general al C.C. al P.C.U.S.,
președintele Prezidiului Sovietului
Suprem al U.R.S.S.*

Țara dumneavoastră, domnule președinte, a străbătut sub conducerea dumneavoastră într-un răstimp relativ scurt și cu o energie care impune respect, faze de dezvoltare care au necesitat în alte regiuni ale lumii incomparabil mai mult timp.

KARL CARSTENS
președintele R. F. Germania

Cunoaștem multe despre interesul pe care președintele Nicolae Ceaușescu îl acordă tuturor problemelor internaționale. Dar, întilnindu-l personal, mi-a făcut plăcere să constat cât de cuprinzătoare e analiza pe care o face tuturor aspectelor vieții internaționale, întregii problematici actuale, cât de mare este atașamentul său pentru pace și înțelegere între națiuni.

Consider că, în cadrul tuturor activităților noastre, în tot ceea ce întreprindem, avem alături țara dumneavoastră, o țară ce se consacră plenar Națiunilor Unite, o țară care, în inițiativele din cadrul politicii internaționale, are o poziție foarte, foarte consecventă, în concordanță cu principiile O.N.U.

Activitatea României a exercitat mereu o deosebită influență asupra țărilor membre ale O.N.U. Ea a obținut rezoluții de o importanță, într-adevăr extraordinară pentru viața internațională, pentru comunitatea internațională.

JAVIER PEREZ DE CUELLAR
secretar general al O.N.U.

România deține o poziție distinctă și joacă un rol semnificativ în afacerile mondiale. Personalitatea dumneavoastră, domnule președinte, ca om de stat de renume mondial cu experiență și influență, este larg recunoscută. Atât România cât și Marea Britanie doresc să slăbească încordarea și să îmbunătățească relațiile internaționale în Europa și în întreaga lume. Deși societățile noastre și sistemele de guvernământ sînt foarte deosebite, avem multe interese comune, iar relațiile noastre bilaterale s-au dezvoltat remarcabil în cursul ultimilor 10 ani.

ELISABETA a II-a
*regina Regatului Unit al Marii
Britanii și Irlandei de Nord*

Doresc să subliniez, cu acest prilej, sentimentele mele de adîncă admirație față de bogata dumneavoastră experiență politică și față de cunoștințele largi pe care le aveți asupra problemelor.

KENAN EVREN
șef de stat al Republicii Turcia

Sînt încîntată să am ocazia să reînnoiesc prietenia Indiei cu o țară dinamică și să schimb puncte de vedere cu un om de stat care este cunoscut prin forța personalității sale. Domnule președinte, contribuția dumneavoastră la dezvoltarea industrială a României și la cooperarea internațională este larg recunoscută. Admirăm rezultatele obținute de poporul român și progresele făcute sub conducerea dumneavoastră.

INDIRA GANDHI
prim-ministru al Indiei

Franța întreagă iubește și stimează România în totalitatea ei. Aceasta din trei motive care se numesc trecutul, prezentul și viitorul. Trecutul, deoarece în această viață grea — pe care voi românii și noi francezii am dus-o — și care se numește istoria, întotdeauna sentimentele românilor au fost alături de Franța, iar sentimentele francezilor au fost alături de români.

Franța iubește și stimează România, și datorită prezentului, adică, o repet, o Românie stăpîină pe soarta ei, o Românie care își are destinul în propriile mîini, o Românie care înaintează spre progres, o Românie pe care țara ce o reprezintă simte că poate astăzi să conteze.

Franța iubește și stimează România și pentru viitor. Așa cum a spus adineauri președintele dumneavoastră, atât de bine și într-un spirit atât de nobil, este vorba de viitorul în care avem de înfăptuit lucruri atât de mari, viitorul în care avem de înfăptuit Europa, de la un capăt la celălalt, o Europă în care toate statele, toate națiunile să fie stăpîine pe soarta lor, o Europă care cooperează în întregime omenește pentru progres și pentru pace.

CHARLES DE GAULLE
președinte al Republicii Franceze

Președintele României este o personalitate cu mare experiență politică ale cărei opinii și inițiative, bazate pe principii filozofice, pe care și noi le împărtășim sînt larg recunoscute pe plan internațional: respectul independenței tuturor țărilor, dreptul de a-și alege fiecare propriul sistem social, economic și politic și, derivînd din acest respect pentru toate țările care compun lumea — necesitatea stabilirii unor relații de cooperare.

FELIPE GONZÁLES

*prim-ministru al Spaniei,
secretar general al Partidului
Socialist Muncitoresc Spaniol
(P.S.M.S.)*

Și pe plan internațional, dumneavoastră, domnule președinte, v-ați făcut cunoscut printr-o politică activă și deosebit de constructivă. Eforturile dumneavoastră de a contribui, printr-o politică de pace, independentă, la creșterea securității în Europa sînt bine cunoscute și apreciate la noi. Noi sperăm că România, sub conducerea dumneavoastră, va aduce și de acum înainte importante contribuții la rezolvarea crizelor și conflictelor cu care este confruntată lumea.

CARL al XVI-lea GUSTAV
regele Suediei

Activitatea dumneavoastră în fruntea Partidului Comunist Român și a Republicii Socialiste România este inseparabil legată de întărirea socialismului în patria dumneavoastră, de dezvoltarea relațiilor frățești cu U.R.S.S. și cu celelalte țări socialiste, de lupta României socialiste, pentru pace, democrație și socialism în lume.

Poporul nostru știe și apreciază contribuția pe care o aduceți dumneavoastră, scumpe tovarășe Ceaușescu, la întărirea prieteniei și colaborării dintre partidele, statele și popoarele noastre.

ERICH HONECKER

*secretar general al Comitetului
Central al Partidului Socialist Unit
din Germania, președintele Consi-
liului de Stat al Republicii Demo-
crate Germane*

Aș dori să exprim respectul meu profund față de dezvoltarea remarcabilă din ultimii ani a țării dumneavoastră în domeniul politic, economic, industrial, precum și în cel cultural, pentru eforturile depuse de Excelența Voastră, domnule președinte, împreună cu întregul dumneavoastră popor, în vederea propășirii României.

HIROHITO

împăratul Japoniei

Foarte multă lume, căreia ne alăturăm întru totul vede în dumneavoastră un conducător înțelept și curajos. Urmărim și admirăm cu profundă stimă calitățile dumneavoastră deosebite de conducător al țării și al harnicului popor român, progresul multilateral al poporului dumneavoastră spre cele mai înalte culmi ale civilizației. În același timp, apreciem cu multă stimă rolul deosebit pe care îl aveți în realizarea unor adevărate legături de prietenie între popoare, pentru destinderea și înlăturarea războiului rece în relațiile Est-Vest.

HUSSEIN IBN TALAL

regele Regatului Hașemit al Iordaniei

Sub conducerea tovarășului Nicolae Ceaușescu și a Partidului Comunist Român, poporul român înaintează cu fermitate pe calea socialismului. Ați înregistrat o grandioasă dezvoltare în toate domeniile construcției socialiste. Apărați cu fermitate suveranitatea de stat și demnitatea națională. În activitatea internațională sînteti împotriva dreptului forței, apărați pacea lumii și cauza progresului omenirii. Această poziție principală, fermă și spiritul eroic neînfricat ale

partidului și poporului român se bucură de aprecieri elogioase din partea țărilor și popoarelor iubitoare de pace din lume.

HU YAOBANG

secretar general al C.C. P.C. Chinez

Realizările României socialiste merită o înaltă apreciere. În Polonia este cunoscut progresul de însemnătate istorică înfăptuit în anii puterii populare în toate domeniile vieții poporului frate român. Transformările socialiste au șters moștenirea tristă a trecutului și au făcut din România o țară modernă, dinamică, un partener important și activ în viața internațională.

Forța conducătoare creatoare a acestor transformări a fost și continuă să fie Partidul Comunist Român și Comitetul său Central, sub conducerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România.

WOJCIECH JARUZELSKI

prim-secretar al C.C. al Partidului Muncitoresc Unit Polonez, președintele Consiliului de Miniștri și al Consiliului Militar pentru Salvarea Națională ale R. P. Polone

Comuniștii bulgari, poporul bulgar cunosc bine viața dumneavoastră de fiu credincios al poporului român și al Partidului Comunist Român. Comuniștii bulgari, oamenii muncii bulgari vă cunosc ca pe un renumit militant al mișcării comuniste și muncitorești internaționale, unul din marii prieteni ai țării noastre.

TODOR JIVKOV

secretar general al C.C. al P.C. Bulgar, președintele Consiliului de Stat al R. P. Bulgaria

Ne bucurăm din inimă de rezultatele obținute în munca de construcție socialistă și vă dorim succes în dezvoltarea Republicii Socialiste România, în mărirea producției industriale și agricole, în înflorirea culturii socialiste, în îmbogățirea continuă a condițiilor de trai ale oamenilor muncii.

JANOS KADAR

prim-secretar al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar

Partidul și guvernul român, în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, depun eforturi active pentru pacea și securitatea în Europa, destinderea internațională, soluționarea pe cale pașnică a problemelor litigioase, pentru dezarmare, pentru dezarmarea nucleară. Noi dăm o înaltă apreciere acestor eforturi și sprijinim minunatele inițiative de pace pe care le-ați formulat dumneavoastră ca militant al păcii.

KIM IR SEN

secretar general al C.C. al Partidului Muncii din Coreea, președintele R.P.D. Coreene

De multă vreme am o mare considerație pentru președintele Nicolae Ceaușescu și poziția sa în problemele de politică internațională. Discuțiile pe care le-am purtat au fost pentru mine deosebit de folositoare. Aceste contacte aduc o contribuție importantă la adâncirea relațiilor dintre cele două țări. La aceasta, contribuie în primul rând, impulsurile pe care le-a dat dezvoltarea în cele mai diferite domenii ale relațiilor, dar și schimbul prețios de idei privind evenimentele actualității.

BRUNO KREISKY

cancelar federal al Republicii Austria

Sub conducerea dumneavoastră, Republica Socialistă România a obținut și realizează mari succese în construirea societății socialiste și în afirmarea sa în relațiile internaționale, contribuind activ la construirea unei lumi a păcii, securității și a celei mai largi colaborări internaționale, pe baza egalității în drepturi, în condiții de libertate, independență și egalitate pentru toate popoarele și statele. Dăm o înaltă apreciere mării dumneavoastră contribuții personale la toate acestea.

IOSIP BROZ TITO

*președintele Republicii Socialiste
Federative Iugoslave, președintele
Uniunii Comunistilor din Iugoslavia*

Dumneavoastră înșivă, domnule președinte, în numeroase ocazii, și foarte recent în timpul vizitei dumneavoastră în diferite țări africane, ați dat exemplul unei dedicări active și neobosite cauzei destinderii, apărării drepturilor inalienabile ale tuturor popoarelor de a-și hotări destinele pe calea care servește cel mai bine intereselor lor, la deplina folosire a resurselor proprii, eliberate de ingerințele străine care se opun exercitării deplinei lor suveranități.

JUAN CARLOS I

regele Spaniei

Excelența Sa, președintele Republicii Socialiste România este un om cu o mare putere de înțelegere a celuilalt în toate problemele care se discută, atât în privința problemelor economice cât și a celor politice sau sociale. Președintele Republicii Socialiste România și-a câștigat un deosebit prestigiu internațional, arătând calea care trebuie să ducă la construirea unui pod peste distanțele care despart națiunile dezvoltate de țările în curs de dezvoltare.

FERDINAND MARCOS

președintele Republicii Filipine

Partidul Comunist Român, guvernul și poporul român s-au aflat în avangarda sprijinului politic, moral, diplomatic și material acordat luptei noastre. Consimțind să facă sacrificii în sprijinul luptei noastre, România a dat o înaltă lecție de internaționalism. În acest cadru, subliniem activitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu, care în anii grei de luptă, a acționat în favoarea întăririi relațiilor de prietenie și solidaritate dintre partidele și popoarele noastre.

Privindu-l pe tovarășul Nicolae Ceaușescu, îl văd ca pe un frate cu o bogată experiență, ca pe omul politic care conduce destinele națiunii sale și, în același timp, ca pe un om politic de talie internațională. Această apreciere este cu atât mai mult întărită de pozițiile pe care le adoptă, poziții care reprezintă integral convingerile sale intime de om politic, de comunist și conducător al unei țări socialiste. Ele reprezintă, totodată, convingerile Partidului Comunist Român, aspirațiile poporului român de a-și avea propria personalitate, propria identitate.

SAMORA MOISES MACHEL

*președintele FRELIMO, președintele
Republicii Populare Mozambic*

Întreaga Africă știe, și poporul zimbabwe are motive puternice să nu facă excepție, că șeful statului român acționează cu un eminent prestigiu nu numai în afirmarea unor generoase principii, dar — și în aceasta constă exemplul său — în promovarea concretă, substanțială a acestora. Președintele Ceaușescu, cunoscut în Africa și în lume ca un excepțional militant pentru libertate, progres, pace și democrație, a demonstrat aceste virtuți și cu prilejul sprijinirii luptei noastre.

ROBERT MUGABE

*prim-ministru al Republicii
Zimbabwe*

Președintele Ceaușescu, prin înțelegerea atât de profundă a marilor probleme ale lumii, poate contribui și contribuie la soluționarea problemelor globale

cele mai arzătoare ale omenirii. Datorită înțelepciunii și devoțiunii sale, datorită înțelegerii față de problemele mondiale, joacă un rol mare la scară globală mondială, este un conducător de talie mondială.

RICHARD NIXON

președinte al Statelor Unite ale Americii

Am urmărit cu admirație, domnule președinte, angajarea dumneavoastră activă în promovarea păcii în lumea contemporană. Un rezultat al acestei angajări este poziția binemeritată de care se bucură România în comunitatea internațională.

OLAV al V-lea

regele Norvegiei

Meritul președintelui Ceaușescu este de a fi făcut o lectură românească a socialismului științific, a textelor fundamentale ale lui Marx și Engels. Așa cum a spus Lenin, Marx n-a făcut decît să pună piatra unghiulară a edificiului, adică principiile. Rămîne ca noi, prin practica teoretică și prin practica trăită, să construim, pe această bază solidă, toate etajele edificiului, ținînd cont de realitățile noastre, naționale și continentale. Este exact ceea ce ați făcut voi atît de bine, mulțumită valcrilor specifice ale românității. Esențialul este de a asigura, pe de o parte, dreptatea socială, și pe de altă parte, utilizarea dinamică a celor mai moderne descoperiri ale științei și tehnicii, pentru a crește producția de bunuri și de servicii. Dar trebuie înainte de toate ca omul să fie văzut ca factor activ și ca scop final al întregii dezvoltări. Am impresia că acesta este socialismul pe care voi îl înfăptuiți în România, unde noi găsim exemple fecunde pentru țările lumii a treia, în cadrul căreia ființăm noi înșine.

Relev rolul pe care dumneavoastră îl jucați în fruntea poporului român, în lupta pentru eliberarea lumii a treia. Dumneavoastră ați fost unul dintre acei care au contribuit cel mai mult la democratizarea relațiilor internaționale, susținînd voința popoarelor lumii a treia de a rămîne stăpine pe destinele lor.

LEOPOLD SEDAR SENGHOR

președintele Republicii Senegal

Avem în Marea Britanie, o mare admirație față de politica românească, ce se pronunță statornic pentru independența statelor și neamstecul în treburile interne ale altor țări. Am înregistrat, pe plan intern, preocuparea de a se asigura poporului român un tot mai ridicat nivel de trai, am fost interesată de modul cum se realizează programul stabilit.

Aș dori să adaug că m-a impresionat personalitatea președintelui Ceaușescu și rămîn cu impresii deosebite despre cei ce se află la conducerea României, țară dornică să-și dezvolte cooperarea ei cu alte națiuni. Ne-am dat seama că România depune eforturi susținute pentru consolidarea păcii și înțelegerii, inclusiv prin numeroasele contacte directe, care duc la dezvoltarea colaborării bilaterale, a colaborării internaționale. Noi salutăm această poziție.

MARGARET THATCHER

prim-ministru al Marii Britanii

90 DE ANI DE LA CREAREA P.S.D.M.R.

Făurirea partidului politic al clasei muncitoare din România — moment fundamental al istoriei noastre naționale

VASILE NICULAE

Proletariatul, moștenitorul celor mai nobile virtuți ale poporului, purtătorul consecvent al înaltelor sale deziderate de libertate, unitate și independență, a înscris în istoria noastră memorabile pagini de luptă pentru victoria marilor idealuri ale națiunii române. Între acestea, un loc de înaltă cinstire revine *Congresului socialist național de la 31 martie — 3 aprilie 1893*, la care a fost statuată existența partidului politic al clasei noastre muncitoare, conducătorul încercat al muncitorimii, al țărănimii și al altor categorii sociale exploatate în epopeea eroică a emancipării sociale și naționale. Făurirea detașamentului de avangardă al proletariatului român — unul dintre cele mai vechi partide socialiste din lume — marcînd organizarea politică a clasei muncitoare pe scară națională, a deschis drum larg afirmării plene a proletariatului drept forța cea mai înaintată a societății, apărătoarea consecventă a intereselor fundamentale ale întregului popor român.

Marea izbîndă din primăvara anului 1893 a fost pregătită de întregul proces istoric de dezvoltare a mișcării noastre revoluționare muncitorești, de-a lungul căruia aspirația către *organizarea unitară a rîndurilor proletariatului* — cheazășie fermă a victoriei sale — a reprezentat ideea-forță a devenirii muncitorimii române în vasta activitate de transformare revoluționară a societății.

O atestă traiectul mereu ascendent al evoluției, pe multiple planuri și în conformitate cu stadiul de dezvoltare a societății românești, a luptei organizate a clasei muncitoare — de la cele dintîi asociații profesionale create către mijlocul veacului trecut, la organizațiile socialiste care, începînd din anii 1868—1870, își croiesc drumul către înțelegerea și aplicarea createoare a socialismului științific, și, de aici, la cercurile și cluburile muncitorești, constituite în perioada 1887—1890 (la București, Iași, Galați, Craiova, Ploiești, Roman, Brăila și în numeroase alte localități ale țării), ce-și definesc, de la început, calitatea de secțiuni locale ale *uneia și aceleiași forțe politice proletare — Partidul muncitorilor* — îndrumată de programul marxist elaborat în 1886 („Ce vor socialiștii români“) ¹. O confirmă intensa activitate de fortificare a rîndurilor acestor organizații, de difuzare largă a ideilor socialiste, de implicare activă în viața social-politică a țării, inclusiv prin trimiterea unor reprezentanți ai muncitorilor și țărănilor în Parlamentul României. O ilustrează, ca supremă argumentație, însuși *Congresul de făurire a Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România* care a consfințit, statutar, înființarea partidului.

Inițiativa convocării congresului a aparținut Clubului muncitorilor din București, cea mai mare organizație politică proletară din țară, în a cărei ședință din 2 mai 1892 s-a adoptat hotărîrea de însemnătate istorică privind începutul lucrărilor pregătitoare pentru desfășurarea congresului. Cu asentimentul unanim al tuturor cluburilor și sindicatelor, s-a constituit o comisie de alcătuire a proiectului de program al partidului, document dat publicității în decembrie 1892,

¹ Vezi, pe larg : Ion Popescu-Puțuri, *Anul istoric 1893*, în „Anale de istorie“, anul XXVIII (1982), nr. 5, p. 22 și urm.

în paginile ziarelor „Munca“ (București), „Democrația socială“ (Ploiești), „Lucrătorul“ (Galați), fiind apoi supus dezbaterilor tuturor organizațiilor muncitorești timp de mai bine de trei luni de zile.

Lucrările *Congresului* — înalt forum muncitoresc „menit să dea o nouă vigoare și un nou avânt Partidului muncitorilor“² — s-au desfășurat în sala Clubului muncitorilor din București, situat în Piața Amzei nr. 26. Au participat 63 delegați, reprezentând cluburile muncitorești și syndicatele din București, Iași, Ploiești, Galați, Craiova, Bacău, Roman, Tecuci, Tg. Frumos, Botoșani și Grupul studenților socialiști români de la Paris³. Între delegați s-au aflat cunoscuți militanți ai mișcării noastre muncitorești, precum și muncitori socialiști : C. Dobrogeanu-Gherea, I. Nădejde, C. Mille, Al. Ionescu, Al. G. Radovici, Anton Bacalbașa, V. Gh. Morțun, G. D. Pencioiu, Traian Demetrescu, L. Ghelerter, Emil D. Fagure, Al. Georgescu, I. T. Banghereanu, Gh. Petrovici, Niță Păturcă, Gh. N. Darie și alții.

Este demn de semnalat că delegații la congres au fost desemnați în cadrul unor mari adunări muncitorești, că ei au fost *imputerniciți* să dezbată documentele fundamentale ale partidului, după ce acestea au fost supuse aprobării tuturor muncitorilor organizați. Ele reprezentau, deci, emanația voinței întregii noastre mișcări muncitorești. După cum, la fel de remarcabilă a fost prezența activă și majoritară, la lucrările congresului, a *delegaților muncitori* care — scria ziarul „Munca“, organul de presă al partidului — „au dovedit pe deplin că organizațiile care i-au trimis au ales oameni destoinici, serioși și cu un bun simț practic minunat“⁴.

Participanții la congres au adoptat, în unanimitate, ca urmare a unor dezbateri aprofundate, *programul partidului*, prin care erau definite atit țelul final al luptei proletariatului organizat — „prefacerea tuturor instrumentelor de muncă în proprietatea colectivă a societății întregi“ și „întemeierea societății socialiste“⁵, cât și obiectivele sale imediate, ce urmăreau îmbunătățirea condiției economice, sociale și politice a tuturor celor exploatați — votul universal, împrăștierea țărânimii, legislația muncitorească ș.a. —, ca și rezolvarea problemelor majore cu care se confrunta România la sfârșitul veacului trecut — problema agrară, dezvoltarea industriei naționale, drepturile politice, apărarea independenței României.

A fost adoptat, de asemenea, *statutul partidului*, prin care forța politică muncitorească primea denumirea de *Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România* și se statornicea structura organizatorică a partidului — alcătuit din „cluburile de muncitori, syndicatele de muncitori și toate grupările care vor declara că primesc în întregime programul partidului și hotărârile congreselor“⁶ —, punându-se astfel bazele organizării unitare și centralizate a mișcării muncitorești din România.

În încheierea lucrărilor, Congresul a ales *Consiliul general al P.S.D.M.R.*, prima conducere unică a partidului clasei noastre muncitoare, din care făceau parte : I. Nădejde (practic, conductorul partidului), V. Gh. Morțun, Al. Gh. Radovici, Al. Ionescu, C. Mille.

Prin aceasta, partidul clasei noastre muncitoare și-a demonstrat calitatea de cea mai revoluționară forță politică din societate, de apărător al cauzei poporului muncitor. „*Crearea Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România, în 1893* — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — *a deschis era organizării politice a clasei muncitoare la scară națională, a afirmat cu putere rolul clasei muncitoare ca forță socială cea mai progresistă în dezvoltarea națiunii noastre pe calea progresului și civilizației*“⁷.

S-a afirmat cu putere, încă din această vreme, o trăsătură definitorie a întregii activități a partidului politic muncitoresc : consecvența revoluționară, atașamentul profund față de idealul socialist. În același timp, socialiștii români,

² „Munca“, anul IV (1893), nr. 1 din 21 februarie.

³ *Constituirea partidului politic al clasei muncitoare din România* — P.S.D.M.R. (1893), în „Anale de istorie“, anul XXVII (1981), nr. 1, p. 119—124.

⁴ „Munca“, anul IV (1893), nr. 7 din 11 aprilie.

⁵ *Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1893—1900*, Edit. politică, București, 1969, p. 32 și 56.

⁶ *Ibidem*, p. 61.

⁷ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multi-lateral dezvoltate*, vol. 22, Edit. politică, București, 1982, p. 10.

înțelegînd că socialismul științific nu este o dogmă osificată, ci o teorie vie, care se îmbogățește neconștient în confruntările cu practica socială, cu realitățile, diferite de la țară la țară, s-au aplecat cu deosebire asupra condițiilor concrete ale societății românești, asupra cerințelor și necesităților specifice ale țării. Din această permanentă grijă a socialiștilor români de a-și adevca tactica potrivit cu condițiile țării noastre, de a cunoaște, în ceea ce aveau ele esențial, specific, stările de lucruri din România, s-a definit *cel mai înaintat program politic al vremii*. El atestă și astăzi, după nouă decenii, legăturile profunde dintre partidul muncitorilor și realitățile social politice ale țării. În adevăr, istoria a demonstrat că nu au fost probleme vizînd interesele și aspirațiile muncitorimii din fabrici sau ale țărănimii — elaborarea unei viabile legislații a muncii, limitarea exploatarei patronale, reglementarea raporturilor marilor proprietari și arendașilor de moșii cu trucidorii ogoarelor — care să nu fi fost abordate, de pe poziții revoluționare, și susținută cu tărie, în cadrul celor 16 congrese și două conferințe naționale care au avut loc în perioada 1893—1921, prin campaniile electorale, mișturile și demonstrațiile de 1 Mai, prin largi mișcări revendicative, de către partid. După cum n-a fost chestiune fundamentală, de care depindea viitorul țării întregi, față de care partidul să nu-și fi spus cuvîntul, în care să nu fi preconizat soluții de esență, în conformitate cu cerințele epocii, cu aspirațiile maselor.

Partidul s-a pronunțat pentru lichidarea răminerii în urmă a țării din punct de vedere economic și pentru dezvoltarea, în ritm intens, a industriei naționale, pentru desființarea mării proprietăți moșieresti în improprietărea țărănilor; pentru o reală democratizare a structurilor social-politice ale societății și participarea neîngrădită a maselor muncitoare la viața politică. Toate acestea erau subsumate scopului de majoră semnificație al întăririi țării, a neafîrnării sale, în perspectiva finalizării luptei pentru *făurirea statului național unitar român*⁸. Concepția partidului clasei muncitoare cu privire la realizarea acestui obiectiv cardinal al poporului — sintetizată în legămîntul solemn: „Voim Dacia așa cum ea fu... Dacia muncitorului și a țărănului”⁹ — pornea de la premisa științifică și pe deplin confirmată de istorie, că numai independența și unirea tuturor românilor putea asigura dezvoltarea și progresul multilateral al României, rezolvarea problemelor sale interne, ca și dezvoltarea luptei clasei muncitoare împotriva exploatarei, pentru făurirea unei noi societăți.

Partidul muncitorilor și-a afirmat deopotrivă și sentimentele sale profunde de solidaritate internațională, demonstrînd înțelegerea superioară a relației dialectice dintre patriotism și internaționalism, ca laturi organice ale aceluiași proces revoluționar, fapt care i-a atras de timpuriu prețuirea mișcării muncitorești internaționale.

Unitate, continuitate, ascendență — sint atribute ce caracterizează mișcarea noastră muncitorească, partidul său politic făurit în 1893, care și-a continuat activitatea neîntrerupt, devenind, în 1921, Partidul Comunist Român. Referindu-se la această trăsătură fundamentală a partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu apreciază: „Anul 1893 este anul nașterii detașamentului revoluționar de avangardă al clasei muncitoare din România. Iată de ce putem spune, cu deplin temei, că adevăratele începuturi ale Partidului Comunist Român — care continuă cele mai înalte tradiții de luptă ale poporului și își are rădăcinile împlîntate adînc în mișcarea muncitorească, socialistă din a doua jumătate a secolului trecut — coincid cu începutul activității partidului muncitoresc călăuzit de teoria revoluționară marxistă”¹⁰.

Preluînd și dezvoltînd, în condițiile României întregite în 1918, țelurile fundamentale formulate de avangarda revoluționară a proletariatului român încă de la constituirea sa, Partidul Comunist Român le-a ridicat pe o treaptă superioară, conducînd poporul în marile bătălii împotriva exploatarei și asupririi, pentru apărarea independenței, suveranității și integrității patriei, bătălii ce vor culmina cu victoria revoluției de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă din august 1944.

⁸ I. Mamaia, V. Niculae, *Mișcarea muncitorească din România în perioada 1878—1916. Constituirea partidului politic al clasei muncitoare și semnificația sa istorică*, în „Anale de istorie”, anul XXIII (1977), nr. 1, p. 119—126.

⁹ „Dacia viitoare”, anul I (1883), nr. 1 din 16 februarie, p. 21.

¹⁰ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 8, Edit. politică, București, 1973, p. 263.

Astăzi, Partidul Comunist Român, în frunte cu secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, își îndeplinește cu cinste misiunea cu care a fost investit de istorie, aceea de conducător al națiunii române pe drumul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate și al înaintării României spre comunism.

Evocarea drumului parcurs de partidul clasei noastre muncitoare în cele nouă decenii ale existenței sale se constituie într-un omagiu adus înaintașilor care au militat pentru înfăptuirea idealului socialist pe pământul României și, în același timp, într-un îndemn către înțelegerea deplină a răspunderilor și a îndatoririlor ce revin actualei generații de a munci cu avânt pentru ridicarea patriei pe noi culmi ale progresului și civilizației socialiste și comuniste.

1

1890 martie, Viena. Extras din broșura intitulată „Mișcarea social-democrată și anarhistă în anul 1889”, expedită spre orientare de Eduard Taaffe, președintele Consiliului de Miniștri al Austriei, Ministerului de Interne al Ungariei. Conținutul cuprinde aprecieri cu privire la evoluția mișcării socialiste în statele balcanice și în România, la răspîndirea scrierilor lui Marx, Engels și Lassalle, la greve și la trimiterea de delegați din România și din alte țări la Congresul de la Paris al Internaționalei Socialiste.

[...]

Statele balcanice.

Dezvoltarea socialismului în statele balcanice este în progres; în această direcție România, deși este puțin dezvoltată industrial, se află în frunte.

Studentii și profesorii de la Universitatea din Iași au făcut din traducerea și răspîndirea scrierilor lui Marx, Engels și Lassalle o acțiune de lămurire. Aceasta a avut ca urmare că la alegeri, deși indirect, au fost aleși deputați socialiști.

La începutul lunii septembrie a izbucnit în București o grevă a calfelor de croitori la care s-au alăturat și cizmarii.

În ce privește greva croitorilor care lucrează în acord, aceștia au cerut ridicarea tarifelor existente. Ar fi fost mai puțin de reproșat dacă în grevă nu ar fi amestecate elemente din afară. S-a ajuns la dezordoni și arestări, printre cei arestați se află și doi ziaristi tineri, care au ținut discursuri prin care au chemat și au ațîțat calfele de croitori să continue cu energie greva.

Socialiștii Nădejde și Mille, care la aflarea știrii despre izbucnirea grevei s-au grăbit la București, s-au pus în fruntea greviștilor pentru a conduce delegația lor în fața autorităților și patronilor.

Străduința celor doi deputați socialiști de a elibera pe cei doi jurnaliști a eșuat ca urmare a acesteia; oficiosul „Naționalul” s-a pus deschis de partea greviștilor, ceea ce se explică și prin faptul că redactorul șef vrea să se afirme ca un conducător al muncitorilor. Pînă la urmă greva s-a desfășurat în liniște și s-a terminat cu o mică victorie a muncitorilor.

În alegerile pentru al doilea Colegiu de la Roman, care au avut loc la 3 aprilie stil vechi, V. G. Morțun a fost candidatul Partidului Socialist, dar el a fost învins de către contra-candidatul junimist Brănișteanu care a obținut 163 de voturi. Morțun numai 150. Socialiștii au atribuit această victorie numai mașinațiunilor lui Teleman care în timpul alegerilor a intentat împotriva adepților lui Morțun 400 de procese și a exercitat presiuni asupra alegătorilor să voteze împotriva socialiștilor. De menționat este faptul că o parte a țărănimii a votat cu socialiștii. Astfel au învins socialiștii la Adjud, dar alegerile au fost anulate. Morțun a căzut și la alegerile pentru al treilea Colegiu din 11 aprilie stil vechi, de la Roman.

* Documentele 1 și 2 au fost puse la dispoziția redacției de arhivista Eleonora Rădulescu, iar documentele 3—9 de Gheorghe Pîrvulescu, șef de secție la Muzeul de istorie a partidului comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România.

Ziarul anarhist „La Revolte“ a scris cu prilejul grevei și a părăsirii școlii militare din Iași de către 250 elevi în cel de al doilea semestru al anului școlar 1889 următoarele :

„Ne bucurăm să vedem cum se răspindește spiritul de revoltă în rîndul tinerilor militari și sperăm că în ziua în care li se va ordona să tragă în poporul revoltat, armele și gloanțele lor se vor întoarce împotriva superiorilor lor și a burgheziei, așa cum s-a întîmplat la greva agrară din anul trecut.

La Congresul Internaționalei Socialiste din Paris, România a trimis cinci delegați, în timp ce din celelalte state balcanice, numai Bulgaria a fost reprezentată de un delegat [...]

Arh. St. București, colecția Microfilme R. P. Ungară, rola 79, c. 389 (Magyar Országos Levéltár Belügyminisztérium, K. 149, Rezerváltiratok 1890, nr. 270, orig., lb. germană).

2

1891 noiembrie 26, Bruxelles. Raport al ambasadorului german în Belgia, Alvensleben, către cancelarul Germaniei, von Caprivi, în legătură cu influența ideilor socialiste asupra studenților români, care studiază în Belgia și cu participarea lor la Congresul internațional al studenților socialiști.

Organul socialist de aici „Le Peuple“ conține în nr. 330, de astăzi, un apel semnat de cunoscutul agitator Georges Defuisseaux în care militează pentru trimiterea de reprezentanți la Congresul internațional al studenților socialiști și al foștilor studenți socialiști din 20—22 decembrie a.c. Au confirmat participarea studenți din universități engleze, austriece, franceze, olandeze, italiene, române și elvețiene.

Înainte de alăturat Excelenței Voastre articolul amintit. Din convorbirea pe care am avut-o azi cu directorul general al Siguranței Publice am dedus că guvernul belgian încă nu a hotărît ce poziție să ia în privința acestui nou congres, el crede totuși că nu există piedici deosebite pentru ținerea lui.

Cu această ocazie, el a amintit că, după cum se afirmă aici, ideile anarhiste și socialiste ar găsi un teren deosebit de fertil la tinerii români care studiază în Belgia și are date sigure nu numai că majoritatea studenților acestei naționalități se află în relații strînse cu agitatorii de aici ci și că sînt întreținute relații active și directe între cei din România și cei mai înverșunați anarhiști și socialiști din Belgia. România s-a transformat încetul cu încetul într-un adevărat centru al anarhiștilor, în această privință fiind necesară o cît mai riguroasă punere sub observație.

semnat Alvensleben

Arh. St. București, colecția Microfilme R. F. Germania, rola 64, c. 46—49 (Auswärtiges Amt, Abt. A. Politisches Archiv des Auswärtigen Amts, orig., lb. germană).

3

1893 martie 15, Dresda. Telegrama semnată de Georg Gradnauer în numele Partidului Socialist din Saxa apreciază Congresul I de creare a P.S.D.M.R. ca o izbîndă a mișcării socialiste internaționale.

Dresda 15 Martie 1893

Către Congresul Socialist Român

Salutăm înțiiul vostru congres ca o izbîndă a mișcării internaționale organizate. Pentru noi, pentru social-democrația germană, are o importanță pe care numai întîmplările viitoare o va dovedi. Cele mai înaintate sentinele ale socialis-

mului internațional, lângă imperiul Țarilor tuturor Siberiei, noi vă dorim curaj și încredere în solidaritatea noastră internațională.

Pentru partidul socialist din Saxa
Georg Gradnauer
red. al ziarului „Sächsischen Arbeiter-Zeitung“

„Munca“ din 11 aprilie 1893

4

1893 martie 18. Paris. Telegrama socialistului italian A. Cipriani adresată Congresului de întemeiere a P.S.D.M.R. prin care acesta îi îndeamnă pe socialiștii români la luptă pentru realizarea idealurilor socialismului și ale celor ce muncesc.

Paris, 18 Martie 1893

Către Congresul Socialist Român

La sosirea mea în Paris, după doi ani de lipsă plătiți în închisorile acestei nedrepte monarhii de Savoia, aflu că țineți un congres socialist la București.

Bună idee: România avea nevoie de asta. Trebuie propovăduit, luptat cu sîrguință și statornicie pentru acest mare ideal care este speranța tuturor acelor care muncesc și sufăr.

Să ne pregătim cu putere și inteligență astăzi, spre a putea combate victorios miine pe toți aceia care, necinstind omenirea cu infamiile lor, sint pe cale de a se confunda într-o mocirlă de noroi, de singe.

Neputînd interveni personal la Congres, permiteți-mi să vă trimit adeziunea mea personală.

A. Cipriani

„Munca“ din 11 aprilie 1893

5

1893 martie 21. Madrid. Telegrama semnată de Pablo Iglesias, președinte al Partidului Muncitor Spaniol, și Francisco Diego, secretar al aceluiași partid, prin care exprimă, cu prilejul Congresului I al P.S.D.M.R., solidaritatea socialiștilor spanioli cu socialiștii români pentru marea cauză a socialismului și a revoluției sociale.

Scumpi Coreligionari,

Pentru noi care nu admitem existența granițelor, care trăim în intimă comunitate de idei și de aspirațiuni, îndreptîndu-ne toate eforturile spre realizarea doctrinelor colectiviste, predicate de marele nostru dascăl Karl Marx, celebrarea primului Congres socialist român e un eveniment care ne umple de mulțămire și pe care îl privim ca fiind chiar al nostru.

Importanța ce socialismul a cîștigat deja în țara voastră, importanță dovedită de către delegații voștri în Congresul de la Bruxelles se va mări fără îndoială în urma Congresului.

Din acest Congres în adevăr va ieși acea organizațiune indispensabilă care, dînd legătură forțelor socialiste, va face și mai rodnică munca voastră constantă, va face mai ușoară întinderea propagandei și va statornici disciplina necesară oricărei organizații. În această credință partidul socialist spaniol vă trimite prin noi cele mai entuziaste felicitățiuni, dorind ca cea mai mare izbîndă să vă încununeze hotărîrile dîndu-vă astfel imboldul (dacă aceasta ar fi de trebuință) spre a urmări întotdeauna cu aceeași energie și stăruință ca pînă acuma, marea operă, al cărei ultim cuvînt va fi desființarea robiei economice actuale — proletariatul — și întronarea unui regim social în care deosebirea de clase desființată se va îndeplini idealul atît de dorit de omenire: frăția universală.

Socialiști români, dacă depărtarea ne desparte, ideile ne unesc, numărați-ne dară cu voi în acest congres în care inimile noastre bat împreună. Cu voi și cu toți aceia care luptă pentru marea cauză a socialismului azi ca și în ziua revoluțiunii sociale. Trăiască partidul socialist român ! Trăiască socialismul internațional !

Pentru comitetul național al Partidului Muncitor Spaniol.

Pablo Iglesias
președinte
Madrid, 21 martie 1893
Francisco Diego
secretar

„Munca“ din 11 aprilie 1893

6

1893 aprilie 7, Madrid. Telegrama secretarului Comitetului director al Partidului Muncitor Social-Democratic German, R. Fischer, prin care urează succese lucrărilor întiiului Congres al P.S.D.M.R.

Madrid 7 Aprilie 1893

Stimați tovarăși,

Aflînd că la 10 ale lunii Aprilie (31 Martie) veți ținea întiiul vostru congres ne-am folosit de această ocaziune pentru a vă trimite din toată inima frățeștile salutări și urări din partea Partidului Muncitor Social-Democratic German. Dorim ca lucrările voastre să fie încununate de cel mai strălucit succes, să fiți avangarda mișcării muncitoare în răsărit și ca liberatorul steag al social-democrației, ce-l veți urma în luptele voastre, să vă ducă din izbîndă în izbîndă.

Trăiască social-democrația internațională !

Frățești salutări.

Din ordinul comitetului director

Secretar : R. Fischer

„Munca“ dn 11 aprilie 1893

7

1893 aprilie 8, Paris. Telegrama cu saluturi frățești trimisă de Petru Lavroff, din însărcinarea socialiștilor revoluționari ruși, în care este relevată importanța pămîntului ospitalier al României pentru activitatea lor prigonită de țarism și progresele făcute de socialiștii români în organizarea mișcării muncitorești și a P.S.D.M.R.

Paris, 8 Aprilie 1893

Primului Congres Socialist din România

Frați Socialiști,

Prietenii mei, socialiștii revoluționari ruși, mă însărcinează d-a trimite expresiunea simpatiilor lor călduroase pentru socialiștii din România. Mă simt fericit împlinind această însărcinare.

Simpatiile despre care vorbii sînt întemeiate chiar în afară de solidaritatea și frățietatea care leagă pe socialiștii convinși din toate țările, fără deosebire de naționalitate, limbă și rasă.

În ambele noastre țări mișcarea socialistă a luat naștere nu dintr-o organizație de proletari lucrători, ci din convingerile dezinteresate ale unei tinerimi însetate de dreptate și de adevăr, și dacă în adevăr din Rusia a fost transportată în patria voastră prima sămînță a propagandei socialiste. nu e mai puțin

adevărat că mulți din coreligionarii ruși găsiră în România un pământ ospitalier când trebuiră să părăsească țara lor din pricina absolutismului imperial rusesc.

Muncitorul agricol mai ales formează în ambele noastre țări masa cea mare a poporului care suferă pentru folosul exploatatorilor de tot felul. Chestiunea agrară are la voi ca și la noi o importanță care lipsea pînă mai ieri în cea mai mare parte a țărilor din Apus, și care de abia acum începe a fi recunoscută.

Și vouă și nouă ne e dat să combatem aceleași categorii de teoreticieni vrăjmași ai evoluției noastre socialiste.

Ne e dat să combatem mai întii pe acei care spun că ceasul agitației socialiste n-a sosit încă nici pentru România nici pentru Rusia, căci amîndorur acestor țări le lipsește încă marea industrie, care crează fatalmente armata organizată a proletariatului și deci o organizație a partidului muncitorilor așa cum există în Europa occidentală și în America de Nord. Ne e dat apoi să combatem pe aceia care nu admit decît o uniformitate absolută în mersul evoluției sociale în toate țărilor și care prin urmare tăgăduiesc utilitatea oricărei agitații progresiste în țările unde această evoluție nu se reazemă încă pe un partid muncitor organizat.

Noi opunem la aceste critice și unii și alții aproape aceleași argumente; și ne sprijinim pe de o parte pe convingerea că mișcarea socialistă a cîștigat deja o așa dezvoltare internațională încît în afară de ea nu se poate produce nicăieri o altă evoluție progresistă, că triumful socialismului în cele mai multe țări care au o puternică organizație a partidului socialist nu poate să nu folosească aspirațiilor socialiste chiar acolo unde această bază lipsește încă, iar pe de altă parte ne sprijinim pe argumentul că mișcarea socialistă se diferențiază în diferitele țări în care ea se produce, manifestîndu-se în programuri minimum conforme cu diferite condiții politice și sociale existente în fiecare țară așa că uneori probează insuficiența votului acolo unde votul universal e deja un lucru dobîndit, altelei că lupta pentru dobîndirea votului universal ia pentru proletariat o însemnătate aproape egală cu lupta pentru cucerirea instrumentelor de muncă acolo unde votul universal e de cucerit, altelei în fine desvălește hipocrisiile parlamentarismului burghez acolo unde o întoarcere la absolutism nu mai e de temut, ori înscriind în programe primele linii ale libertăților constituționale alături de principiile socialismului acolo unde acest absolutism demoralizator domnește încă.

În fine noi avem același inamic principal, guvernămîntul imperial rus care amenință la fiecare moment libertățile politice deja cucerite de către România, și care este în Rusia inamicul oricărui progres, exploatatorul principal al întregului popor rus, marele obstacol pentru dezvoltarea liberă și victorioasă a principiilor socialiste în țara noastră.

Marea diferență ce există în condițiile vieții politice din țara noastră și din țara voastră consistă mai ales în aceea că voi, socialiștii români, voi puteți lucra pe baza unui constituționalism care deși combate și el socialismul, totuși n-are ce face împotriva căilor legale ale propagandei și agitației socialiste; pe cînd noi rușii nu putem avea alte arme de luptă decît o presă secretă și o organizație revoluționară tot secretă. Dar tocmai această deosebire vă va permite vouă să discutați la lumina zilei revendicările voastre în congresul ce vă întrunește — Veți putea face apel la interesele muncitorilor la simțămîntul de dreptate al tuturor acelor care au conștiința de demnitatea omenească, și tocmai această diferență de condiții vă obligă pe voi a avea o altă tactică decît a noastră.

Vă felicit tare călduros de tot progresul ce a făcut socialismul în țara voastră în scurta vreme ce ați avut pentru a funda și a dezvolta partidul socialist român. Noi sîntem siguri că și voi simpatizați cu lupta voastră grea și fără preget contra absolutismului în Rusia.

Și unii și alții luptă sub același steag al socialismului internațional și în această luptă ceea ce ne unește mai mult decît vecinătatea geografică sînt fără îndoială chestiunile arzătoare care se ridică atît înaintea socialiștilor ruși cît și înaintea socialiștilor români în această epocă a istoriei omenirii.

Salutări frățești luptătorilor convinși ai socialismului în România din partea fraților lor socialiști din Rusia.

Petru Lavroff

„Munca“ din 11 aprilie 1893

(1893). Telegrama semnată de Jules Guesde, secretar al Consiliului național al Partidului Muncitor Francez, prin care se transmite, odată cu salutul frătesc, speranța că primul Congres al P.S.D.M.R. va da un nou avânt luptei socialiștilor din România pentru cucerirea puterii politice.

Partidul Muncitorilor

—
Consiliul național
Democraților Socialiști Români întruniți în
Congres național

Frați din România,

Consiliul național vă adresează salutarea frățească a Partidului Muncitor Francez. Cunoaștem toate greutatețile operei ce ați întreprins și aplaudăm în același timp energia și perseverența de care dați dovezi precum și rezultatele deja obținute. Fie ca congresul vostru din acest an dînd un nou avînt partidului vostru să vă apropie de ținta finală și comună a socialiștilor din lumea întreagă — cucerirea puterii politice pentru exproprierea clasei capitaliste.

Situațiunea voastră geografică vă impune din punctul de vedere internațional datorii speciale, trebuie într-adevăr să țineți piept celui mai groaznic vrăjmaș al socialismului : țarismul rus.

Partidul Muncitor Francez care nu pregetă de a denunța acest pericol suprem contează pe voi ca să-l ajutați a-l nimici.

Jos Țarismul

Trăiască democrații-socialiști români !

Trăiască Internaționala !

Pentru Consiliul național, unul din secretari.

„Munca“ din 11 aprilie 1893

(1893). Telegrama de solidaritate și fraternitate trimisă de Pencoff, reprezentantul grupului central al Federației social-democraților bulgari, Congresului național de constituire a P.S.D.M.R.

Congresului Socialist Român

Federația social-democraților bulgari trimite, prin tovarășul Sacazoff, camarazilor din România, întruniți în congres național, expresiunea simpatiilor sale și asigurarea sentimentelor de solidaritate și fraternitate.

Pentru grupul central.

Pencoff

„Munca“ din 11 aprilie 1893

50 DE ANI DE LA EROICELE LUPTE REVOLUȚIONARE DIN 1933 ALÈ MUNCITORIMII ROMÂNE

Documente

S-au scurs cinci decenii de la desfășurarea puternicelor bătălii de clasă ale muncitorilor petroliști și ceferiști. Ele au avut loc într-un moment în care criza economică mondială din anii 1929—1933 a afectat puternic și țara noastră aflată într-un proces de organizare social-economică și administrativă, început după desăvîrșirea unității statale. Cuprinzînd toate sectoarele producției, circulației și schimbului, inclusiv agricultura, criza a lovit practic întreaga economie a României, ducînd la scăderea producției, dereglarea prețurilor la produsele industriale și îndeosebi la cele agricole, restrîngerea comerțului, falimentul unui mare număr de întreprinderi. Consecințele sociale s-au răsfrînt în primul rînd asupra milioanei de oameni ce munceau în fabrici și ateliere, a slujbașilor statului ca și a țărănimii ce lucra din greu pămîntul primit prin reforma agrară postbelică. Aceștia au trebuit să suporte scăderi de salarii, concedieri, înrăutățirea condițiilor de muncă, creșterea poverii fiscale, sporirea fără precedent a șomajului, prețuri derizorii pentru produsele agricole.

Reacția la aceste stări de fapt a fost ascuțirea contradicțiilor de clasă, în primul rînd a aceluia dintre proletariat și burghezie. Cercurile guvernante doreau ca masele muncitoare să suporte în întregime povara crizei economice. În răstimpul celor cinci ani de criză, în sute de greve, demonstrații și întruniri de protest ce au cuprins întreaga țară, oamenii muncii, care nu puteau accepta o asemenea politică, au cerut să se țină seama de nevoile lor stringente de muncă și de viață. Conducători și organizatori ai luptelor revendicative au fost comuniștii. Alături de ei, de masele muncitoare, în luptă s-au aflat și socialiștii de seamă.

Pornite de muncitorii mineri care au înfruntat gloanțele în august 1929 la Lupeni, aceste bătălii de clasă au fost continuate de muncitorii din toate ramurile economiei. Și-au revendicat dreptul la muncă și o viață demnă muncitorii metalurgiști din București, Arad, Reșița, Brașov, textiliștii de la Buhuși, București și Cluj, muncitorii forestieri din Valea Mureșului, docherii din porturile Constanța, Brăila, Turnu Severin și mulți alții.

Muncitorii petroliști și ceferiști, afectați de repetatele „curbe de sacrificiu”, de concedierile în masă, de răpirea unor drepturi sociale cucerite în anii anteriori, au ocupat un loc de frunte în aceste ciocniri de clasă care au culminat cu marea ridicare la luptă din ianuarie-februarie 1933 a miilor de petroliști din Valea Prahovei și a muncitorilor ceferiști din București, Cluj, Iași, Pașcani și alte centre feroviare.

Apreciînd această perioadă de avînt revoluționar, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că ea s-a caracterizat: „prin puternice mișcări de masă, demonstrații, greve, care au cuprins și au atins nivelul cel mai înalt în 1933 prin marile mișcări revoluționare din Valea Prahovei, din București — printre care și la Grivița — și din alte centre importante ale României”.

Considerînd că documentele vremii oferă o imagine concludentă asupra stărilor de fapt ale aceluia an, înfățișează multitudinea de forme și metode folosite de P.C.R. pentru organizarea maselor muncitoare și atestă locul și rolul ce l-au

ocupat luptele eroice ale muncitorilor petroliști și ceferiști în ansamblul confruntărilor de clasă, supunem atenției cititorului câteva dintre ele*.

SIMION CUTIȘTEANU

1

1933 februarie 15—28, București. Articolul „Eroica luptă a ceferiștilor din București” apărut în „Scinteia”, care relevă eroismul revoluționar al greviștilor și hotărîrea lor neînduplecată de a duce mai departe lupta împotriva claselor exploatoare ce voiau să arunce povara crizei economice pe umerii maselor muncitoare. Fragmente.

Muncitorii de la C.F.R. — cetățuia cea mai înaintată a proletariatului din România — au dat istoriei de clasă din această țară zile de un neasemuit eroism revoluționar și de înfiorătoare jertfe. Atelierele Grivița din București au fost teatrul celor mai înverșunate și sîngeroase lupte de pînă azi dintre clasa muncitoare și burghezia și moșierii din România. Neînfricați au înfruntat muncitorii ceferiști potopul gloanțelor de mitralieră, baionetele și paturile de puști timp de o zi și o noapte. Sute de vieți au fost secerate, rîuri de sînge au curs, unii sînt aruncați în beciurile de poliție și cazărmi și schingiuiți de către guvernul asasin Vaida și de către bestialii înfăptuitori ai stării de asediu, ai teroarei [...]

Au fost uciși cu sutele muncitori ceferiști. Au fost sfîșiți, zdrobiți, îngropați de vii. Sute din ei zac în spitale și în aresturi. Dar scopul pe care l-a urmărit guvernul asasin, înspăimîntarea muncitorilor, înăbușirea luptei lor, n-a putut fi atins.

Dirzi și hotărîți, căliți de îngrozitoare încercare prin care au trecut, cu o ură neîmpăcată împotriva ucigașilor tovarășilor lor de luptă, muncitorii ceferiști nu vor da înapoi nici cu un pas din calea luptei revoluționare neînduplecate pe care au pornit. Aruncați în închisoarea cazărmei Malmaison și în beciurile poliției, plini de propriul lor sînge și de sîngele tovarășilor lor răpuși în luptă, muncitorii cu ochii lucind de o nebănuită hotărîre de luptă au strigat: „nu ne e frică de moarte. Lupta noastră o vom duce mai departe”.

Acei care au fost de față la eroica luptă a muncitorilor ceferiști știu că mai puternic decît țăcănitul mitralierelor, mai puternic decît strigătele de moarte ale celor sfîrtecați de gloanțe și de baionete au răsunat strigătele de luptă ale celor ce încă rezistau. Și cei care au auzit sirena de la Grivița în noaptea și dimineața aceea de eroism și de sînge știu că în șuieratul ei nu era nici groază, nici deznădejde. Ci răsuna prelunga chemare la luptă a proletariatului ceferist, răsuna însăși glasul neînfrînte sale voințe de luptă.

[...]

„Scinteia” nr. 4 din 15—28 februarie 1933

2

1933 februarie, București. Analize cuprinse în Documentele Plenarei C.C. al P.C.R. din februarie 1933 cu privire la tăria luptelor muncitorești și succesele obținute de P.C.R. în organizarea frontului unic larg al greviștilor, a comitetelor de acțiune, a comitetelor de fabrică care măreau caracterul organizat al mișcării. Fragmente.

[...] Micșorarea lefurilor și concedierea de funcționari din instituțiile statului, cît și de învățători, a provocat o agitație adîncă în rîndurile acestor pături și zdruncinarea aparatului statului. Excluderea de la aceste măsuri de „asanare” a ofițerilor și a corpului magistraților scoate cu tărie în evidență tendința burgheziei de a asigura și păstra în mîinile sale aceste instrumente imediate ale asuprașirii de clasă, instrumente de asuprașire a maselor [...]

* Menționăm că documentul nr. 3 ne-a fost pus la dispoziție de Tiberiu Coliban de la Filiala Arhivelor Statului Brașov.

Scăderea salariilor și concedierile au fost întâmpinate cu contraatac din partea ceferiștilor și petroliștilor, care s-au manifestat ca pionierii luptei întregii muncitorimi contra acestui „program de înzdrăvenire” a României capitalisto-moșierești pe seama înăsprii și mai mari a exploataării și a aspirării maselor largi proletare.

3. Lupta de masă a petroliștilor din Prahova se deosebește prin încordarea sa de luptă; acțiunea ceferiștilor bucureșteni, care a fost susținută de ceferiștii din Iași, Cluj, Galați etc., având tendința de a se transforma în greva generală a ceferiștilor, se deosebește prin caracterul său organizat și, în baza situației sale strategice, reprezentând unul din cele mai colosale evenimente politice din ultimii ani.

Acțiunea de luptă a petroliștilor, lichidând rămânerea în urmă a acestora — unul dintre posturile hotărâtoare ale frontului proletar — rămânere în urmă constatată de Congresul al V-lea al Partidului nostru, îi pune pe petroliști, alături de ceferiști, în fruntea luptei proletariului. Ceferiștii și-au întărit rolul de avangardă. Întreaga mișcare proletară s-a ridicat pe o treaptă mai superioară și s-a îmbogățit cu noi metode ale luptei de masă, adoptate cu succes de ceferiști și petroliști. Amindună aceste acțiuni scot cu tărie în evidență creșterea luptei defensive a proletariului în lupte ofensive și începutul împlinirii luptelor economice cu cele politice, ceea ce s-a remarcat și în luptele precedente (textiliștii din București și Timișoara, pielarii din Cluj). Întărirea frontului de luptă proletar întărește în același timp rolul proletariului ca hegemon al întregii mișcări revoluționare.

4. Burghezia speriată — cu guvernul său în frunte cu regele — de puternicele acțiuni ale petroliștilor și ceferiștilor, pentru a înfrina mișcarea și pentru a nu o lăsa să se lărgească, a recurs la o serie de concesiuni și promisiuni mincinoase.

Guvernul a vînturat pe la nasul proletariului cozonacul cald, pentru a cîștiga astfel vreme, a se dezmetici din panică și a lua în mîini biciul. Starea de asediu în toate centrele proletare — iată lovitura de întîmpinare din partea dictaturii burghezo-moșierești [...]

d) Succesele Partidului în ultimele lupte în ce privește realizarea frontului unic larg al greviștilor pe baza alegerii unui organ de masă (comitete de acțiune largi la C.F.R. și delegații ale muncitorilor de petroliști, comitetele de acțiune în luptele textiliștilor la București și Timișoara ș.a.m.d.) cu atât mai mult pun în fața Partidului obligații și-i ușurează lupta consecventă întru aplicarea mai departe a acestei tactici pentru crearea frontului unic de luptă.

Paralel cu scoaterea la suprafață a organelor largi pentru pregătirea și conducerea luptei respective (comitetele de acțiune), una dintre sarcinile principale ale Partidului este lupta pentru recunoașterea comitetelor de fabrică permanente de către capitaliștii și administrațiile întreprinderilor de stat.

Cucerirea comitetelor de fabrică mărește caracterul organizat al mișcării și ușurează contra-punerea tuturor muncitorilor din întreprindere îndreptat împotriva grupelor izolate de muncitori.

e) Înăsprirea teroarei de către dictatura burghezo-moșierească, întărirea îndrăzneției bandelor fasciste ale gărzilor de fier față de organizațiile muncitorești și față de masele muncitoare (Cernăuți, Brăila) cere Partidului o activitate energetică pentru crearea autoapărării muncitorești în întreprindere. Autoapărarea muncitorească, care trebuie creată din elementele cele mai active și devotate, nu trebuie să fie grupe de luptă conspirative, care și-ar pune ca sarcină înlocuirea rezistenței de masă prin acțiunea de grupulețe izolate de masă, dar ele trebuie să fie simburile masei, simburile inițiator și organizator al rezistenței de masă în caz de încercare de arestare a oratorului, a delegaților muncitori, contra atacului poliției și a bandelor fasciste asupra demonstrațiilor și mitingurilor de masă, în caz de atac în întreprinderile mari, trebuie să se sprijine pe o rețea de oameni de încredere pe secțiuni și ateliere și să fie supusă organelor frontului unic alese de muncitori pentru conducerea luptei lor.

Partidul trebuie să studieze experiența organizării și activității grupelor de autoapărare în ultimele lupte ale ceferiștilor (cît și a grupelor care au existat în Basarabia) și să transpună această experiență în alte ramuri de industrie.

5. Sarcina imediată a Partidului este politizarea luptelor economice prin abordarea de cereri parțiale politice pe înțelesul maselor largi, care reies din lărgirea luptei economice a proletariului (recunoașterea comitetelor de fabrică și a sindicatelor de clasă de către administrație, dreptul proletariului de a

organiza adunări, presa; contra arbitrajului; cererea eliberării celor arestați în timpul grevei ca de asemenea tuturor închișiilor politici; descărcarea salariilor muncitorilor de orice impozit către stat, comună etc.) și abordarea de lozinci politice parțiale, care scot în evidență legătura între revendicările economice ale muncitorilor și politica dușmană intereselor muncitoare, pe care o duc clasele dominante din România [...]

Cu ocazia fiecărei greve mari — și mai cu seamă în luptele ceferiștilor și petroliștilor — s-a evidențiat nu numai creșterea luptelor economice defensive în lupte ofensive, dar existența elementelor politice în aceste lupte. Acestea toate pun în fața partidului sarcina de a grăbi printr-o tactică justă procesul acesta de împletire a luptelor economice cu cele politice și pun la ordinea zilei sarcina partidului de a organiza greve politice.

6. Ultimele lupte de masă ale proletariatului, întărind rolul acestuia de pionier și hegemon al tuturor exploataților în lupta contra politicii de jaf, a dictaturii de jaf, a dictaturii burghezo-moșierești, unește în jurul proletariatului păturile largi ale micii burghezii orașenești și ale țărănimii muncitoare [...]

a) Păturile largi ale funcționarilor și învățătorilor se găsesc într-o situație de adâncă nemulțumire, care este reținută de a izbucni, de tactica trădătoare a afaceriștilor burghezi corupți și colaboraționiști, care dirijează organizațiile acestor mase. Exemplul luptei ceferiștilor însuflețește aceste mase și creează condiții preliminare favorabile pentru surparea influenței conducătorilor corupți și atragere a acestor pături pe calea luptei. Constatând o oarecare schimbare în ce privește pătrunderea în rindurile acestor pături și a ridicării lor la luptă (delegațiile muncitorilor ceferiști la congresul funcționarilor și învățătorilor, susținerea cererilor lor ș.a.m.d.), Comitetul Central subliniază necesitatea realizării directivelor C.C. din octombrie [...]

Arhiva I.S.I.S.P., Cota Ab. XVII-4

3

1933 martie 24, Brașov. Raportul biroului de siguranță al Chesturii poliției municipiului Brașov către prefectul județului Brașov în legătură cu întrunirea muncitorească din 20 martie 1933 ținută în semn de protest față de măsurile represive luate împotriva muncitorilor greviști de la Atelierele C.F.R. București.

ROMÂNIA

CHESTURA POLIȚIEI MUNICIPIULUI BRAȘOV

Biroul Siguranței

Nr. 6015, 24 martie 1933

Domnule prefect,

Avem onoare a raporta că în seara zilei de 20 martie a.c. conducătorii Partidului Social-Democrat din localitate, în vederea sosirii în Brașov a d-lui Lothar Rădăceanu deputat socialist, au convocat la o întrunire pe membrii partidului în Căminul Sindicatelor muncitorești din str. Morii nr. 70 și au participat 160 persoane.

Sedința s-a deschis la orele 7,30 sub președinția socialistului Bagoly Ioan. A luat cuvântul deputatul Rădăceanu care a vorbit asupra situației în general a muncitorimii arătând împrejurările grele și mizeria în care se află această clasă a societății. Apoi a vorbit despre situația economică a țării criticând felul de guvernare.

Dl. deputat Rădăceanu a mai vorbit și despre modificarea legii Mîrzescu și starea de asediu spunînd că parlamentarii socialiști au votat în contra acestei legi, dar arată celor de față că cei 3—4 reprezentanți ai muncitorimii în Cameră nu pot face nimic față de majoritate, care reprezintă câteva sute de asupritori ai muncitorimii.

D-sa explică că rostul legii Mîrzescu și înăsprirea ei este numai pentru înfrîngerea organizațiilor și mișcărilor muncitorești. Guvernele burgheze nu se gîndesc că muncitorimea se află în mizerie și șomajul crește din zi în zi. Guvernele tolerează tactica capitaliștilor pentru distrugerea clasei muncitoare, dovada o fac mișcărilor ceferiștilor de la Atelierele Grivița, cînd întreaga masă munci-

toare de acolo a cerut drepturile și a protestat împotriva reducerii salariilor adică luarea pînii de la gura copiilor și cînd guvernul a scos poliția și armata pentru ca să tragă în muncitori. Consideră că aceste evenimente formează o pildă că muncitorii trebuie să lupte și să-și verse sîngele pentru ca să poată ajunge scopul.

În privința stării de asediu dl. Lothar Rădăceanu a spus că guvernul n-avea nevoie de introducerea acestei măsuri ci se putea ameliora situația muncitorilor pe altă cale.

În continuare arată că guvernul cînd este vorba de armată are bani suficienți iar cînd trebuie să acorde ajutor de șomaj invocă motivul lipsei de parale, deci guvernul poate să cheltuiască miliarde de lei pentru înzestrarea armatei și pentru a pregăti un nou război, pentru a face un nou măcel în rîndurile clasei muncitoare.

Vorbitorul mai arată situația bună din Rusia Sovietică unde muncitorii sînt stăpîni și nu există șomaj.

Dl. Lothar Rădăceanu trecînd în revistă și alte evenimente externe, vorbește despre situația din Germania arătînd că acolo dictatorul Hitler a înființat fascismul cu care a venit la putere iar muncitorimea este asuprită încît conducătorii muncitorimii din întreaga Germania care n-au fost încă uciși și arestați, au fost nevoiți să fugă din Germania.

Ca încheiere deputatul socialist Lothar Rădăceanu a îndemnat muncitorimea la solidaritate și luptă căci numai așa își poate ajunge scopul spre a scăpa din mizerie, căci capitaliștii astăzi se clatină și din moment în moment se așteaptă să cadă, neputînd scăpa din criza care va fi remediată numai prin venirea la putere a socialismului, spunînd că viitorul apropiat este al muncitorimii.

Dl. Bagoly Ioan președintele adunării, a vorbit în limba maghiară cele spuse de antevorbitor.

Muncitorii din sală la terminarea ședinței au intonat Imnul Internaționalei a III-a, iar la orele 21 adunarea a luat sfîrșit.

CHESTOR,

ss. indescifrabil

L.S.

Secretarul Chesturii

ss. indescifrabil

Arh. St. Brașov, Colecția de documente privind mișcarea muncitorească din județul Brașov, nr. 222, filele 1—2

4

1933 mai, București. Documentul: „Valul Revoluționar din România și sarcinile Partidului Comunist Român“ prezentat Plenarei C.C. al P.C.R. din mai 1933, în care sînt analizate bătăliile de clasă desfășurate de muncitorii ceferiști și petroliști. Fragmente.

— II —

[...] Dezvoltarea luptei de clasă din România în ultimele luni, a cărei expresie supremă au fost luptele de baricadă din București, se caracterizează :

a. printr-o creștere vijelioasă a mișcării revoluționare proletare. În special prin intrarea în luptă a unuia dintre cele mai mari detașamente proletare, a petroliștilor, rămas pînă acum în urmă ; prin întărirea rolului conducător al proletariatului ceferist, ca și printr-o creștere a mișcării lărgi ale micii burghezii (învățători, funcționari, pensionari, foști luptători) ;

b. prin lichidarea rămînerii în urmă de mai mulți ani a mișcării revoluționare din Vechiul Regat : luptele petroliștilor din Valea Prahovei, luptele de baricade din București, luptele ceferiștilor din Iași, Galați, ca și desfășurarea unei lărgi mișcări antirăzboinice — toate acestea au pus Vechiul Regat în fruntea frontului revoluționar din România ;

c. prin întărirea însemnată a rolului partidului, ca organizator și conducător al mișcării proletare, prin pătrunderea partidului în sinul păturilor de intelectuali trudiți, între altele al celor români și prin creșterea însemnată a influenței și autorității partidului în masele largi muncitoare și nevoiașe.

— III —

Trăsăturile caracteristice ale luptelor proletare în perioada din vara 1932 pînă la februarie 1933 (pielarii din Oradea și Cluj, textiliștii din Timișoara, București, Iași ; muncitorii de port din Ismail) sînt :

a. Lupta, care a pornit de la apărarea contra încercării sau amenințării cu scăderea salariilor, s-a transformat repede în lupta pentru mărirea lor, pentru o serie de alte revendicări economice și în lupta pentru cerințe politice, iar în același timp mijloacele de luptă trec de la greva simplă parțială la greve politice de masă, care cuprind o serie de întreprinderi și raioane, ca și la alte forme de luptă, pînă la lupta de baricade ;

b. Organizarea independentă de către partid și sindicatele revoluționare a tuturor luptelor celor mai importante pe baza frontului unic de jos și conducerea lor prin comitete largi de acțiune, alese de mase [...]

c. Folosirea experienței luptelor din alte țări de către partid, aplicarea cu succes și dezvoltarea metodelor și formelor noi de luptă de către organizațiile de partid și masele însele ; greva, combinată cu ocuparea întreprinderii și demonstrațiile de stradă, de masă, în sprijinul greviștilor ; greva combinată cu marșul asupra centrului administrativ ; trimiterea din partea centrelor C.F.R. și altor întreprinderi și de către șomerii de delegați și brigăzi pentru luarea legăturilor cu alte detașamente ale proletariatului și atragerea lor de fapt în lupta comună ; organizarea pichetelor de grevă de masă și, ca un succes deosebit de important, a gărzilor de masă de autoapărare.

Toate aceste elemente au găsit expresia cea mai izbitoare și deplină în luptele din februarie ale muncitorilor de la atelierele C.F.R. din București, Cluj, Iași și ale petroliștilor din Valea Prahovei.

— IV —

Însemnătatea politică a luptelor muncitorilor petroliști și ale celor din atelierele C.F.R. în prima perioadă a mișcării din februarie (2.I—2.II) contra atacului capitaliștilor și statului asupra salariilor lor, ca și contra concedierilor de masă constă în faptul, că aceste lupte au fost o lovitură puternică împotriva așa-zisului „Plan de asanare economic“ al României capitalisto-moșierești, elaborat la Geneva sub dictatul bancherilor francezi.

Importanța politică a luptelor din 13—16 februarie, a luptelor de baricadă din București, a grevei generale politice din Cluj și a luptei de masă pentru stăpînirea străzii, a grevei politice a muncitorilor din atelierele C.F.R. din Iași și a petroliștilor de la „Astra Română“ ; cea a demonstrațiilor de stradă și a ciocnirilor din Mediaș, Oravița și alte localități — este următoarea : atunci cînd clasele stăpînitoare au trecut la ofensiva politică, pentru a realiza planul lor jefuitor cu ajutorul stării de asediu și a dictaturii militare — detașamentele proletare de avangardă, în frunte cu eroicii muncitori din atelierele C.F.R.-Grivița, susținuți de către proletariatul din București, Cluj, Iași și din alte orașe, la chemarea Partidului Comunist din România și a sindicatelor revoluționare (rezoluția conferinței a 5 centre C.F.R. despre lupta contra stării de asediu) au trecut la contraofensivă, arătîndu-se ca luptători pentru drepturile politice și libertatea nu numai a proletariatului (cerința eliberării delegaților arestați, a recunoașterii comitetelor de fabrică și a sindicatelor dizolvate etc.), dar și a întregii muncitorimi din România (cerința desființării stării de asediu în general, a eliberării tuturor celor arestați, a restabilirii tuturor organizațiilor revoluționare dizolvate). [...]

1933 iunie 1—9, București. Articolul „Nici un muncitor în afară de acțiunea de ajutorare a ceferiștilor“ publicat în „Scînteia“ prin care P.C.R. chema masele muncitoare la solidaritate cu lupta muncitorilor ceferiști și petroliști.

Dictatura burghezo-moșierească din România pregătește un odios proces de răzbunare contra muncitorilor ceferiști, arestați ca conducători ai mărețelor lupte din februarie. Prin acest proces, clasele stăpînitoare din România vor să se răzbune pentru clipele de frică prin care au trecut în cele două săptămîni ale lui februarie, vor să se răzbune că au fost nevoiți să cedeze luptei maselor și forțelor proletariatului sub conducerea Partidului comunist. Călăii vor să se răzbune contra eroicilor ceferiști și în același timp să încerce a înspăimînta întregul popor muncitor.

Acest mîrșav plan al exploataților și călăilor muncitorimii și lărașimii nu trebuie să se împlinească, faptele din februarie s-au împlintat în memoria întregului popor muncitor ca un far luminos în lupta de clasă, care duce la dezrobirea de sub exploatare și jug. Din singele celor căzuți în aceste lupte, eroi ai luptelor revoluționare, se nasc noi eroi. Ceferiștii închiși, demni fii ai proletariatului ceferist, au fost ridicați de aceasta la funcții de conducere. Vorbele lor, pilda lor trăiește vie în rîndurile aceluia, care i-au ales și i-au ascultat.

De aceea, dictatura burghezo-moșierească cu al său rege Carol pregătește o răzbunare mîrșavă.

Dar masele muncitoare trebuie să împiedice această răzbunare. Ajutorarea bănească a familiilor celor căzuți și arestați, care se realizează cu solidaritate exemplară de către muncitorii ceferiști, în special din București, Iași, nu este încă totul. Cum de asemenea nu sînt suficiente demonstrațiile familiilor celor arestați și căzuți, demonstrații, în care femeile ceferiste (mame, soții, locuitoarele din cartierul Grand) au arătat în aceste cîteva luni ce putere și voință de luptă, ură contra exploataților și asupritorilor domnește în rîndurile lor.

Trebuie organizată o acțiune sistematică, atît în atelierele C.F.R. cît și în toate întreprinderile și satele :

Împotriva dării în judecată a ceferiștilor !

Pentru imediata lor eliberare !

Pentru reprimirea tuturor în lucru !

Pentru asigurarea unui ajutor imediat, egal cu salariul primit, tuturor familiilor celor uciși, tuturor celor schilodiți și aduși la incapacitatea de muncă !

În toate atelierele, fabricile, uzinele, satele trebuie organizate întruniri, votate moțiuni de protest, organizate demonstrații — sub aceste lozinci.

Apărarea ceferiștilor, smulgerea lor din ghiarele călăilor, va însemna pentru masele muncitoare o lovitură dată hidrei fasciste și dictaturii burghezo-moșierești și va ridica și mai mult încrederea maselor muncitoare în propriile lor forțe.

„Scînteia“ nr. 9 din 1—15 iunie 1933

ACHIZIȚII NOI

F.A.S. Caraș-Severin

Cercetările multidisciplinare cu referire la Banat, dar și pentru alte zone ale țării pot beneficia în viitor de documentele cu care oamenii de cultură, de cele mai diferite profesii, au îmbogățit zestrea documentară a Filialei Arhivelor Statului din județul Caraș-Severin între anii 1979—1981.

1. Colecția scriitorului Petru Vintilă

Scriitorul și ziaristul Petru Vintilă, fiu al Caransebeșului, așezat de mulți ani la București, a dorit ca Filiala Arhivelor Statului din județul Caraș-Severin să păstreze manuscrisele propriilor opere. În anul 1979 filiala a fost onorată cu un exemplar din manuscrisul monumentalei lucrări „Romanul cronologic Eminescu” și cu manuscrisul unui „Dicționar al literaturii bănățene”. Dicționarului i s-au adăugat fișele ordonate alfabetic ale scriitorului, revistelor și altor publicații apărute în Banat de-a lungul timpului. Cu ajutorul acestor instrumente de informare, așa cum mărturisește în prefața dicționarului, scriitorul Petru Vintilă a urmărit să sublinieze aportul Banatului la cultura românească: nu putem uita că în acest colț de țară, cunoscut și recunoscut mai mult sub raport etnografic, s-au ivit cărturarii care au dăruit culturii române „Palia de la Orăștie” „anonimul” de la Caransebeș sau de la Lugoj care a dat cel mai vechi dicționar „valaho-latin”, poetul care a scris cea dintâi odă în metru antic în limba română, autorul uneia din cele mai vechi gramatici din cultura românească, inițiatorul celei mai vechi gazete în limba română autorul primei lucrări enciclopedice naționale, precum și cea dintâi mișcare literară de scriitori țărani.

2. Colecția Gheorghe Tolvay

Pasionat să adune documente referitoare la această nestemată a naturii românești funcționarul Tolvay Gheorghe a adăugat în anul 1979 un plan al Băilor Herculane întocmit în jurul anului 1774. De o valoare deosebită, documentul cartografic redă urmele vechilor băi și construcții romane și stabilimente balneare construite începând cu secolul al XVIII-lea. Fotografiiile și stampele aceleiași colecții permit cercetătorului să vadă cum au evoluat în secolul al XIX-lea localitățile Băile Herculane și Mehadia.

3. Fondul „Reuniunea de cîntări și muzică «Gheorghe Tunea»” din Vărădia, județul Caraș Severin

Țăranul cooperator Gheorghe Jâla din comuna Vărădia, județul Caraș-Severin a păstrat cu grija pe care moștenirea culturală însăși o presupunea un fragment din fondul „Reuniunea de cîntări și muzică «Gheorghe Tunea»” din Vărădia, a cărei activitate s-a desfășurat între anii 1910—1949. Încredințat că se vor păstra în condiții mai bune și se vor folosi pentru scrierea unor pagini noi despre cultura muzicală românească Gheorghe Jâla a donat documentele filialei noastre în anul 1979.

4. Colecția avocat dr. Ion Matei

Avocatul pensionar Ion Matei din București, fiu al Caraș-Severinului, care mai donase Filialei Arhivelor Statului numeroase cărți și reviste, a socotit în

anul 1981 că este mai bine să adauge tezaurului cultural al patriei o serie de documente create între anii 1903—1945.

Dintre acestea mai semnificative sînt documentele care se referă la acordarea de burse pentru studenții români proveniți din Banatul iugoslav, cele care aduc date despre perioada guvernării național-fărăniste din anii 1932—1933 sau cele care cuprind știri ale Agenției Telegrafice Române Orient-Radio (Rador) din lunile octombrie-noiembrie 1933, cu privire la interesul major al întregii Europe pentru politica de pace și destindere desfășurată de România și de marele diplomat român Nicolae Titulescu.

Rețin atenția și stenogramele dactilografiate ale dezbaterilor parlamentare din primele luni ale anului 1933 cu referire la arestarea greviștilor de la Ateleierele Grivița, achitarea datoriilor Statului, arestarea unor studenți comuniști la Iași, dezvăluirea afacerii Skoda-Seletzky ș.a.

5. Colecția avocat dr. Nicolae Ștefăniță

Avocatul Nicolae Ștefăniță a donat Filialei Arhivelor Statului din Caransebeș, în anul 1981, 5 cursuri manuscrise predate la Institutul pedagogic din Caransebeș în anii școlari 1889—1890 și 1890—1891 care au aparținut lui Virgil Ștefăniță, tatăl donatorului, și eminentul pedagog și psiholog român Ștefan Velovan. Pentru a cunoaște evoluția învățămîntului pedagogic românesc de la sfîrșitul secolului al XIX-lea prezintă de asemenea interes cursurile de economie rurală (agricultură) și geografie-matematică (astronomie).

6. Colecția profesor Liviu Smeu

Profesorul pensionar Liviu Smeu din comuna Bozovici, județul Caraș-Severin, autor a două lucrări istorice închinată satelor de pe Valea Almăjului, a depus în cursul anului 1981, la Arhivele Statului din Caransebeș, 38 documente emise între anii 1845—1937. Evidențiem pentru specialiștii în căutare de resurse minerale darea de seamă întocmită la 27 august 1937 de geologul George Cruglicof, fost preparator de mineralogie și petrografie la Școala Politehnică din București, care cuprinde sintetic resursele minerale ale fostei plase Bozovici, județul Caraș, bogată în zăcăminte de cărbuni superiori și inferiori, metale prețioase, grafit, mangan, cupru ș.a. indicînd atît situația juridică a concesiunilor miniere cit și cauzele neexploatării unora dintre acestea. Pentru zăcămintele de cărbuni sînt estimate cantitățile exploatabile.

Activitățile financiare și bancare din zona Bozoviciului pot fi cunoscută prin documentele de tip bilanțuri și dări de seamă emanate de la Societatea comercială pe acțiuni „Prilipceana” din Prilipeț, pe anul 1900—1901, și de la Banca Almajul din Bozovici, pe exercițiul 1925.

Alte documente arată activitatea companiilor grănicerești din Prigor și Dalboșeț în perioada 1846—1872 aparținînd Regimentului de graniță nr. 13 româno-bănățean Caransebeș.

7. Colecția profesor Vasile Nemiș

Profesorul pensionar Vasile Nemiș din comuna Eftimie Murgu județul Caraș-Severin, un mai vechi colaborator al Arhivelor Statului a depus în cursul anului 1981 o serie de documente create între anii 1793—1937.

Cele mai vechi documente cuprind informații cu caracter financiar și demografic despre comuna Rudăria (azi Eftimie Murgu) satul de naștere al revoluționarului pașoptist Eftimie Murgu și al istoricului dr. Ioan Sîrbu, cel care a luat premiul „Năsturel” acordat de Academia Română pentru vasta și documentata monografie închinată lui Mihai Viteazul.

Colecționar pasionat și istoric al Văii Almajului profesorul Vasile Nemiș a depus la filiala noastră și cîteva documente care atestă lupta pentru emancipare națională a românilor bănățeni. Dintre acestea, un loc aparte îl ocupă textul cuvîntării lui Nicolae Novacovici, din Girbovăt, ținută în anul 1912, la Lugoș, unde a cerut autorităților austro-ungare în numele românilor din comitat, ca instruirea elevilor de la școlile primare din fostul confiniu militar să se facă în limba română. Merită amintit și caietul cu poezii populare românești și cîtece patriotice românești adunate de elevul Alimpie Radulea de la Insti-

tutul pedagogic diecezan din Caransebeș, în anul 1894, an, după cum se știe, de maximă înclăștare politică pentru toate teritoriile locuite de români. Poeziile și cîntecele culese reflectă procesul intentat de autoritățile maghiare memoran-diștilor. Frumoasă, cu semnificații pentru lupta națională este „Cîntarea lui Traian Doda“, un cîntec popular din sudul Banatului închinat generalului român Traian Doda din Caransebeș, cel care în deceniul nouă al secolului trecut era singurul reprezentant al națiunii române din Ardeal și Banat în dieta din Budapesta.

Profesorul Vasile Nemiș a strîns și documente referitoare la școala din comuna Eftimie Murgu, la dorința almăjenilor de a înființa un liceu la Bozovici, motiv pentru care în anul 1921, mai multe comune au semnat și înaintat Ministerului Instrucțiunii Publice un memoriu.

Din arhiva fostului învățător Alimpie Radulea care a funcționat la mai multe școli din Banatul românesc și din cel iugoslav, profesorul Nemiș a reținut și a depus la Arhivele Statului acele documente care i s-au părut mai importante. Colecționarul a dat multă atenție cîntecelor ostășești culese în timpul primului război mondial, însemnărilor și impresiilor lui A. Radulea din primul război mondial. Acestea conțin informații prețioase pentru cunoașterea felului de viață al locuitorilor din Serbia și a stării de spirit a populației din România ocupată de trupele austriece și germane.

Într-un manuscris al învățătorului Radulea, redactat după 1920, sînt relate-tate știri prețioase despre vitejia Ecaterinei Teodoriu.

Pentru cunoașterea nivelului de dezvoltare economică a zonei Bozovici între anii 1936—1937, zonă pomicolă cu renume atît în județul Caraș-Severin cît și în afara lui, se cuvin menționate documentele (cererile și deciziile) cu pri-vire la înființarea unui sindicat al proprietarilor de pomi fructiferi din plasa Bozovici.

De un real interes sînt documentele care dovedesc strînsele legături ale unor locuitori din satul Rudăria, colonizați în localitatea Cladova (Iugoslavia) cu rudele din satul natal, cît și procesele verbale de ședințe ale Societății de cîntări și cetire din localitatea românească Ritișor din Iugoslavia.

Cîteva fotografii reprezentative pentru studierea vieții unor personalități și istoria învățămîntului românesc vin să completeze această interesantă colecție.

CONSTANTIN BRĂTESCU

F.A.S. Cluj

Dovedind spirit civic, sentimente patriotice și înțelegerea exactă a sensu-lui prevederilor legii, un număr însemnat de personalități ale vieții cultural-științifice, urmași ai acestora, cercetători, precum și alți cetățeni, convinși că Arhivele Statului oferă condiții bune pentru păstrare și o multiplă valorificare au încredințat Filialei din Cluj valoroase documente. Numai în perioada 1978—1980 au fost înregistrate peste 40 de donații și 20 de achiziții prin cumpărare. Cronologic, fondurile și colecțiile arhivistice de proveniență personală achizițio-nate îmbrățișează un larg răstimp istoric, începînd din secolul al XV-lea și pînă în anii noștri. Diverse ca proveniență și conținut, documentele reflectă realități politice, economico-sociale și culturale din trecutul poporului român.

În 1978, Valeriu Gr. Sima, domiciliat în comuna Poieni, județul Cluj, a donat printre altele: cîteva manuscrise cu versuri, nuvele și alte încercări lite-rare, studii și însemnări, articole publicate și nepublicate din perioada 1949—1972, o monografie a școlii din satul Mărgău.

De la profesorul clujean Atanasie Popa au fost achiziționate odată cu documente rezultate din activitatea proprie de învățămînt dintre anii 1924—1940, manuscrise medievale din secolele XVI—XVIII și o serie de documente foi volante între care se află manuscrisul unei poezii scrisă de G. Sion, în 1860, o însemnare de Inochentie Micu Clain, din 1733, o listă de socoteli sătești de la

inceputul secolului al XIX-lea, o listă cuprinzătoare de nume, o convocare la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 20 noiembrie 1918 etc. Profesorul a adăugat colecții manuscrise și lucrări științifice: „Contribuții la bibliografia românească veche”, „Copiști moldoveni în Transilvania în sec. XVII—XVIII”, „Biserici vechi din Lupșa”, „Cristograma” de la mănăstirea „Săraca” din Banat, „Cărturari bihoreni din secolul al XVII-lea”, „Manuscrise românești în Biblioteca mitropolitană din Timișoara”, „Manuscrise vechi românești în Biblioteca Centrală Universitară din Cluj-Napoca”, „Biserica de lemn din Reghin” etc. Pentru biblioteca documentară au fost achiziționate anuare ale unor licee din țară.

Printre achizițiile prețioase se numără și cele 241 documente cuprinse între anii 1757—1910, provenite de la Ioan Chindriș din Cluj-Napoca. Acestea se referă la familia Kemény, fiind în marea lor majoritate legate de numele istoricului Jozsef Kemény și de domeniul său din Grindu (Luncani, județul Cluj).

De la László Sztojka din Cluj-Napoca a fost achiziționată corespondența lui Gyulai Farkas, istoric literar și fost director al Bibliotecii universitare din Cluj, ce se referă, în principal la poetul Endre Ady, scriitorul István Petelei din Tîrgu Mureș și la situația artiștilor plastici din 1941 în Transilvania ocupată.

În anul 1979 fondul personal „Victor Deleu” a fost completat. Ovidiu Deleu-fiul, domiciliat în București, a donat încă 45 unități arhivistice cu documente date între anii 1845—1976.

Conferențiarul universitar Enea Borza a donat, printre altele, un repertoriu pianistic (7 volume) și o serie de lucrări muzicale în ediții pe care le-a îngrijit personal.

Rețin atenția oricărui cercetător informațiile cuprinse în lucrarea „Arborele genealogic al familiei Basarab din localitățile Romos, Romoșel și Vaidei din județul Hunedoara” întocmită de Basarab Tiron, fost notar în Vaidei și donată Arhivelor Statului de către cetățeanul Gheorghe Măriuțiu din Cluj-Napoca.

Arhitectul Ion Mircea Enescu, domiciliat în București, a donat pentru completarea fondului familiei „Manu” 25 unități arhivistice din anii 1868—1970, conținând corespondență, acte economice, fotografii, diplome, însemnări ș.a.

Pentru fondul familiei Enescu, același colaborator al filialei noastre a donat o copie după un hrisov din 1785; corespondența lui Iuliu Enescu cu actorii Petru Sturza, Petru Liciu, Aristide Demetriade; fotografii privind activitatea artistică a lui Iuliu Enescu.

De la un vechi și statornic prieten și colaborator al filialei clujene, profesorul emerit octogenar D. Braharu, domiciliat în Cluj-Napoca, au fost achiziționate pentru completarea fondului ce-i poartă numele documente dintre anii 1832—1976. O bună parte a acestora provin din activitatea desfășurată de prof. D. Braharu la catedră, iar altele se referă la activitatea politică și culturală desfășurată, în Maramureș, de Emil Bran, memorandist și luptător neobosit pentru afirmarea poporului român. Ele întregesc documentele achiziționate anterior despre Emil Bran. O categorie importantă de documente o reprezintă cele referitoare la evenimentele din anii revoluției de la 1848—1849 din Transilvania. Dintre cele cu valoare deosebită menționăm declarația făcută în 1850 de notarul din Abrud, Simion Cordoș, în legătură cu împrejurările în care a dispărut Ioan Dobra în timpul revoluției de la 1848; scrisoarea istoricului Elek Iakob din 1839 adresată primarului Abrudului prin care îi semnală o serie de documente create în decursul anilor în acest oraș al moșilor. Corespondența purtată de I. Elek cu profesorul și renumitul istoric Teodor Bălan scoate în evidență participarea activă a acestuia din urmă la viața științifică internațională. Valoroasă este și corespondența dintre G. I. Kirileanu și profesorii Al. Naum și I. Naum. Documentele fotografice referind personalități ale vieții politice și culturale ca Ioan Inochentie Micu, Victor Mihaly de Apașa, C. Hurmuzaki, I. Buteanu, A. Iancu, A. Șaguna, Al. Lapedatu, Iosif Vulcan, G. Coșbuc, N. Iorga sau case memoriale, monumente istorice, orașe din Transilvania secolul al XIX-lea alături de cărțile care au completat biblioteca documentară au o valoare deosebită.

Printre achizițiile prețioase sînt și documentele de la cetățeanul Gheorghe Ardeleanu din comuna Mihai Viteazu. Ele reflectă o parte din activitatea Comitetului de ajutorare a sinistraților în urma inundațiilor din 1925, și totodată participarea sa la acțiunile societății județene a funcționarilor publici (1932—1941), al cărei membru era. Alte documente sînt interesante pentru a urmări aspecte ale vieții politice din perioada instaurării dictaturii militaro-fasciste, situația din anumite localități la sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, primii ani ai revoluției populare din orașul Turda, activitatea Comisiunii pentru exproprierea

și reforma agrară din Turda și în împrejurimi, pagubele materiale cauzate de război orașului Turda etc.

O categorie aparte o constituie fotografiile și plăcile fotografice care redau aspecte din perioada realizării statului național unitar român, monumente istorice, peisaje din Munții Apuseni, portul popular românesc, membrii familiei donatorului și.a.

Din cele zece documente achiziționate de la V. Wollman din Cluj-Napoca, nouă se referă la minerit. Sînt importante informațiile cu privire la minele de cărbune Dolgna-Liubcova ca și extrasul cu privire la situarea minelor de lignit de la Moldova Nouă, rapoartele privind exploatarea de la Sasca și Lupac-Dognecea (1858). Celălalt document este un ordin circular, emis în anul 1772, care reflectă măsurile pe care autoritățile habsburgice au fost nevoite să le ia pentru dezvoltarea economiei, slăbită din cauza frecventelor confruntări militare.

Printre donațiile anului 1980 reține atenția și cea a lui Răzvan C. Givulescu din Cluj-Napoca, cuprinzînd: documente personale ale lui Cornel Givulescu, manuscrite-compoziții muzicale, corespondență personală, acte familiale, fotografii, în total 143 unități arhivistice dintre anii 1880—1969.

Prețioase sînt și cele 15 unități arhivistice dintre anii 1922—1944, donate de dr. Gela Dániel, din Cluj-Napoca constituite de Casina Națională Cluj ca și Composesoratul de pășune Blaj (92 file — 1926—1930).

Donația lui Cornel Iosif domiciliat în Cluj-Napoca, cuprinde harta României și țărilor vecine, întocmită, în anul 1918, de generalul Constantin Teodorescu și harta reprezentînd România Mare întocmită în anul 1919 de generalul Constantin Teodorescu și dr. Vasile Meruțiu, ambele la scara 1 : 650 000.

Emilia Bara din Sibiu a donat pentru completarea fondului personal „Valeriu Bara” acte de stare civilă, corespondență, manuscrite, scrisori, fotografii, cărți cu autografele autorilor, toate aparținînd profesorului și scriitorului Valeriu Bara.

Cele 32 unități arhivistice achiziționate de la dr. Imreh István Pál Miklos domiciliat în Cluj-Napoca sînt de proveniență diferită, fiind datate între anii 1830—1902, transumptul cel mai vechi cuprins într-unul din documente fiind din anul 1421. 23 provin din orașul Cojocna, cinci privesc familia Csomafai, 2 se referă la activitatea Societății pentru literatură, istorie și etnografie din comitatul Solnoc-Dăbica, iar unul reprezintă o genealogie a descendenților lui Grigore Fodor. Între documentele privind localitatea Cojocna, din secolul al XIX-lea menționăm în primul rînd situațiile privind diferite obligații, taxe, impozite, cu indicarea recoltei, veniturilor și a numelui contribuabililor, a patrimoniului orașului și a casieriei publice. Alte documente se referă la dispoziții militare. Între acestea remarcăm ordinul circular din 1864 al Guberniului privind recrutarea a 6 000 de soldați și 300 de marinari voluntari cu destinația Mexic pentru a lupta în favoarea împăratului Maximilian.

De la prof. Márta Schneider, domiciliată în Cluj-Napoca s-a achiziționat registrul de impozite al orașului Orăștie pe anul 1670. Pe lîngă o fasciculă legată la începutul registrului, care cuprinde numele contribuabililor și sumele plătite în denari, sînt consemnate cele patru impuneri pe contribuabilii orașului — luați în ordinea străzilor — și notările privind plata impozitelor. El are valoare atît pentru istoricul orașului și al arhivei, cît și din punct de vedere demografic și onomastic, ținînd seama de faptul că Orăștie era un oraș cu populație românească — cu statut de cetățeni ai orașului. Registrul cuprinde un număr mare de nume românești, cele două șiruri de case — ulițe — menționate nominal în registru numindu-se ulița românească de jos și de sus.

O importantă achiziție pentru cercetarea istoriei perioadei de trecere de la feudalism la capitalism este și aceea de la cetățeanul Stefan Szabó, din Cluj-Napoca. Cele două volume de ascultări de martori privind posesiunile unor familii nobiliare, primul cu 648 pagini din 1767, iar al doilea cu 123 pagini din 1773, conțin o serie de informații valoroase despre bunurile nobiliare și sarcinile iobăgești și oferă cercetării un bogat material toponimic și onomastic.

Cercetările de istorie locală pot beneficia de achiziția a 498 documente de la Rozalia Baldesveiler din Cluj-Napoca, care privesc activitatea administrativă în orașul Cojocna în a doua jumătate a secolului trecut.

Gheorghe Simon, din Cluj-Napoca a dat filialei noastre o fotografie ce reprezintă sfințirea steagului și depunerea jurămîntului voluntarilor români încadrați în armata română, la Viena, la 17 noiembrie 1918.

Cinci hărți au fost achiziționate de la Volker Wollman, din Cluj-Napoca. Una dintre ele realizată în anul 1784 la formatul 160 × 80 cm prezintă întregul bazin minier Dognecea și proiectul unei instalații de evacuare a apei, cu roată hidraulică. Celelalte patru sînt copii după hărțile originale reprezentînd bazinul minier Dognecea.

Francisc Farcaș din Cluj-Napoca a depus o serie de procese verbale ale ședințelor Consiliului de administrație, comisiei de cenzori și comitetului executiv ale Centralei Alianța Federală a Cooperativelor Economice și de Credit Cluj, din perioada 1927—1948.

Interesantă și valoroasă este și colecția de ilustrate, compusă din 331 piese, achiziționate de la Izabella Lukas din Cluj-Napoca.

Toate documentele achiziționate, prezentate sumar, atît cît ne-a permis spațiul, stau la dispoziția cercetătorilor. Ținem, totodată, să aducem și pe această cale mulțumiri tuturor aceluia care au înțeles misiunea socială a Arhivelor Statului.

LAURENȚIU MERA

F.A.S. Galați

Patrimoniul documentar al filialei Arhivelor Statului Galați, a continuat să se îmbogățească și în anul 1981, prin preluări de la persoane fizice, cu documente care aduc elemente noi în cunoașterea istoriei locale.

Profesorul Iordache M. Stelian a donat un număr de 159 documente din perioada 1844—1913, conștînd din zapise de vînzare-cumpărare, inscristuri, hotărnicii de moșii, mărturii, contracte de arendare, hotăriri judecătorești, scrisori și altele. Prin informațiile ce le conțin, acestea aduc noi contribuții la cunoașterea unor aspecte importante ale vieții social-economice din fostele județe Covurlui, Rm. Sărat, Constanța, Putna, Tecuci și Tulcea, creșterea marii proprietăți, structura ei, relațiile agrare dintre săteni, proprietari și arendași ș.a.

O serie de documente cuprind informații cu privire la vînzarea-cumpărarea sau arendarea unor pămînturi de către Mihail Kogălniceanu de la Elias Rașid care avea 74 ha de pămînt în cătunul Anadalchioi, comuna Palazul Mare, plasa Constanța, pe care îl schimbă cu pămînturile lui Mihail Kogălniceanu pe care acesta le avea în comuna Caraorman.

Prin cumpărări succesive de la rudele și vecinii săi Nicu T. Iarca, din Rm. Sărat, reușește ca între anii 1864—1885, să ajungă proprietarul moșiilor Vlăduleasa din comuna Gologanu, plasa Marginea de Sus, Rosătura din comuna Putreda, plasa Rîmnicu de Sus ambele în județul Rm. Sărat, și al moșiei Tulbureasca din județul Buzău, precum și al altor însemnate bunuri imobiliare (prăvălii, case de locuit), în orașul Rm. Sărat.

Din hotărnicile de moșii se poate constata care este suprafața arabilă, sau ocupată cu păduri și grădini a moșiei Vlăduleasa amintită mai sus, și a moșiilor Măcișeni din plasa Siret și Băneasa din plasa Prut-Horincea, ambele din județul Covurlui.

Cîteva documente se referă la măsurarea și verificarea locurilor ce se cuveneau locuitorilor foști clăcași de pe moșia proprietatea lui Hristodor Exarcu din comuna Malurile precum și locuitorilor din comuna Călieni, ambele din plasa Biliiești, județul Putna, măsurare făcută de comisia de plasă cu ocazia constatării modului în care s-a făcut improprietărirea, în anul 1865, în numitele comune.

De asemenea apar informații privind condițiile de arendare și plata arenzii, cum ar fi cele referitoare la moșia Jitia din județul Rm. Sărat, sau moșia Pechea din județul Covurlui, al cărei proprietar era Banca României. Mai multe contracte încheiate între arendașul moșiei Jitia și locuitorii aceleiași comune informează despre condițiile ierbăritului vitelor. Aceste date se completează cu cele din regulamentul de arendare și închiriere a moșiilor statului.

O serie de documente se referă atît la sistematizarea orașului Galați și în special a portului, la dezvoltarea lui ca antrepozit de mărfuri și stabilirea unor agenții de vapoare străine cît și la condițiile în care Primăria orașului Galați, dădea în antrepriză veniturile provenite din taxele și impozitele comunale.

În același timp se desprind informații privind arhiva Prefecturii județului Tulcea. Unele documente emenate de la Consulatele Greciei din Tulcea și din Manchester sau de la Primăria orașului Atena, certifică naționalitatea, starea materială și ocupația unor cetățeni domiciliați în orașele respective.

Alte documente se referă la concesionarea unor loturi de pămînt de către acționarii E. Kreschmer și M. Licen în cătunul Anadalchioi, pentru construcția și apoi subînchirierea unei fabrici de bere, apărînd și informații referitoare la existența și activitatea unor societăți de împrumut : Creditul Funciar Urban din București sau Economia Română din Rm. Sărat, condițiile în care acestea acordau împrumuturi sau ipotecau bunuri mobiliare și imobiliare aparținînd debitorilor ș.a.

Profesorul Emil Hîncu a donat manuscrisul monografiei comunei Gohor județul Galați, iar de la profesorul Eugen Topazu, din Galați, a fost achiziționat un album care cuprinde istoricul artileriei române de la începuturile ei și în special al Regimentului 8 Artilerie, album completat de un set de fotografii.

Informațiile oferite de documentele prezentate contribuie în continuare la îmbogățirea tezaurului arhivistic românesc, astfel respectîndu-se o tradiție, o dorință și un îndemn adeseori exprimate.

VIORICA SOLOMON

...din Viena Marelui război

ÎNSEMĂRI (III)

IRINA MAVROCORDAT

AMINTIRI DIN VIENA, 1914 *

(24 decembrie 1914.) Noaptea de Crăciun a fost una din cele mai zguduitoare : s-au dat lupte de o teribilă violență și înverșunare, în timp ce în tranșee clipseau luminărelele pomilor împodobiți pentru bieții soldați.

Nepoata mea Bibescu⁶⁶ se află în trecere prin Viena, întorcându-se de la Paris. A impresionat-o atmosfera austeră a celei ce era prin excelență capitala plăcerii. În felinare, flacăra arde numai pe jumătate, șapte magazine din zece sînt închise : nimeni în toaletă deosebită, se trăiește cît mai simplu și economicos, dar pe de altă parte un reviriment al sentimentului religios înalță sufletele și le susține. Bisericile gem de pioși și masa este celebrată chiar și în tranșee, între două salve preoții înrolați își scot uniforma militară și își pun sutana ca să officieze în fața camarazilor adînciți în reculegere. Acest Paris auster, acest mare elan patriotic te impresionează. Numai că — vai ! — domnește teama ca armata să nu fi dat tot ce putea da și să nu mai aibă suflul necesar pentru a atinge țelul mult visat : invadarea Germaniei și recîștigarea Alsaciei și Lorenei⁶⁷.

26 decembrie. — Ambasadorul Spaniei⁶⁸ îmi spune a fi auzit că Italia e gata să intre în acțiune.

„Gazette de Lausanne“⁶⁹ din 17 decembrie 1914

Austro-Ungaria și pacea

Extrase din interviul acordat unui ziarist elvețian de către un fost diplomat austriac care a avut momentul lui de notorietate și care a trebuit să se retragă fiindcă nu a fost totdeauna de acord cu politica dusă de Berchtold⁷⁰ et Comp. la Ball Platz⁷¹.

„În ciuda aparențelor, monarhia austro-ungară nu a dorit acest război european, care nu prezenta pentru ea nici un interes, iar răspunsul Serbiei la ultimatumul dat de cabinetul de la Viena după atentatul de la Sarajevo⁷² era suficient pentru a-l considera o victorie diplomatică veritabilă. Dacă s-ar fi acceptat o conferință a puterilor și s-ar fi recurs la manevre abile, s-ar fi obținut o semivasalitate care ar fi împiedicat reapariția panserbismului. Incitînd

* Prezentare, traducere și note de Mircea Spiridoneanu. Prezentarea și prima parte a jurnalului au apărut în „Revista Arhivelor“, an LIX (1982), nr. 2, p. 169—179, partea a doua — în nr. 3, p. 264—271.

⁶⁶ Martha Bibescu (v. nota 24).

⁶⁷ V. nota 6.

⁶⁸ V. nota 12.

⁶⁹ Cotidian elvețian.

⁷⁰ V. nota 1.

⁷¹ V. nota 45.

⁷² De la 28 iunie 1914 împotriva arhiducelui Franz Ferdinand, moștenitorul tronului Austro-Ungariei.

Bulgaria să intervină după războiul balc(anic)⁷³, diplomația noastră obținuse un întreit rezultat: dezagregarea Ligii balc(anice)⁷⁴, slăbirea protagoniștilor ei și rivalitatea lor, ceea ce ar fi dus la instaurarea unui anumit echilibru în peninsula. În momentul acela, Germania încercase, fără a reuși, să dezlănțuie conflagrația generală. Ea ne-a împiedicat apoi să obținem revizuirea tratatului de la Buc(urești)⁷⁵ în înțelegere cu Rusia. Căci Germania urmărea cu totul altceva decât să ne împlinească dorințele. Dacă monarhia⁷⁶ primea satisfacție, războiul general dorit de Germania nu mai era posibil. *Trebuia* să se întrețină la Viena și la Budapesta nemulțumirea împotriva Serbiei pentru a face Austro-Ungaria să se compromită în ochii celorlalte puteri și pentru a o obliga apoi să acorde sprijin fără rezerve politicii germane. Unii ar putea crede că Germaniei nu i-ar fi trebuit mult ca să găsească un *casus belli* (nu-i greu de găsit când vrei cu tot dinadinsul), fără să-l caute în Balcani, dar în acest caz Austria ar fi refuzat cu energie să o urmeze pe calea războiului și, în conformitate cu tratatul Triplei Alianțe⁷⁷, și-ar fi păstrat neutralitatea⁷⁸. În aceste condiții, cabinetul de la Berlin nu ar fi putut risca o aventură, el trebuia cu orice preț să tirască țara noastră în război. Știji în ce mod a reușit. A incitat diplomația noastră la intransigență, iar în momentul cind lucrurile păreau totuși gata să se aranjeze, el a dat ultimatum Rusiei, ca să ne taie punțile și să zădărnicească velleitatea oricărui aranjament. Din acel moment, nu am mai avut altă soluție decât războiul. Țara noastră este singura care nu și-a publicat documentele diplomatice privitoare la perioada care a precedat războiul: n-o poate face, pentru că ar da de gol Germania. Trebuie să recunosc că, la început, încredători în supremația militară a Germaniei, contam pe victorie și regretam numai pe jumătate că am fost amestecați în acest conflict îngrijorător pe care am fi preferat totuși să-l evităm. Întorsătura pe care o iau evenimentele, în ciuda entuziasmului factice al presei austro-germane, i-a pus curînd pe gînduri pe compatrioții mei și nu puțini sînt aceia pe care declarația de război făcută de Austria la 28 august⁷⁹ Belgiei îi umple acum de remușcări. Era o declarație inutilă, căci n-am fi avut de ce lupta pe frontul occidental dacă nu ne-ar fi obligat Germania, împrumutînd artileria noastră grea ca să asedieze localități belgiene fortificate, deoarece, cu toate tunurile ei de 420 (mm) de care s-a vorbit atît, Germania ducea lipsă de artilerie grea și numai piesele noastre au salvat situația. În felul acesta, nu mai putem beneficia de avantajele acestei artilerii de care dispune acum Germania, ceea ce ne pune într-o situație foarte grea și explică inferioritatea noastră față de sirbi și ruși, eșecurile noastre în Galiția și peripețiile operațiunilor pe care le desfășurăm împotriva Serbiei.

Pe de altă parte, Statul Major german făgăduise că trupele noastre vor primi un sprijin prompt și foarte activ pentru a proteja prin toate mijloacele teritoriul nostru; eșecul ofensivei precipitate împotriva Franței, rapiditatea cu care și-a efectuat mobilizarea Rusia au înșelat speranțele Berlinului, astfel încît noi am fost aceia care am suportat primul șoc al uriașei armate rusești, cu zdrobitoarea ei superioritate numerică, pînă în ziua în care teritoriul german a fost amenințat. Cu toate acestea, guvernul nostru a îngăduit atunci Statului Major german să dispună după cum voia de armatele noastre, care sînt folosite în momentul de față mai ales pentru a apăra teritoriul german de invazia rusă. Am fost nevoiți să părăsim strategic Galiția și Bucovina, Ungaria este amenințată, iar armatele noastre, de care dispun alții, apar ca iremediabil înfrînte în ochii străinătății. Armatele noastre vor discredita și comandamentul nostru cît timp vom furniza Germaniei majoritatea trupelor care apără eroic frontiera Germaniei și se acoperă de glorie în numele și spre folosul Germaniei. În pofida stării de asediu și zăbalei puse presei, opinia publică, datorită unor știri care au

⁷³ Este vorba de primul război balcanic (v. nota 17).

⁷⁴ De fapt Alianța Balcanică. A luat ființă după încheierea (13 martie 1912, Sofia) a tratatului de prietenie și alianță sîrbo-bulgar, extins ulterior (29 mai 1912, Sofia) prin tratatul de alianță defensivă bulgaro-grec. Alianța Balcanică era îndreptată împotriva Turciei. A operat pînă la al doilea război balcanic (v. nota 17).

⁷⁵ V. nota 17.

⁷⁶ Austriacă.

⁷⁷ V. nota 3.

⁷⁸ V. nota 43.

⁷⁹ Astfel în text.

reușit totuși să răzbată din afară prin filtru, unor indicii mult prea clare, a început să se tulbure, dindu-și seama că Austro-Ungaria este sacrificată, că i se rezervă ororile invaziei pentru ca populațiile germane să nu aibă a se teme de ea, nici a o suferi.

Pentru mine, situația este limpede. Noi trebuie să încheiem pace.

Îmi obiectați că Germania nu va consimți, dar, în definitiv, sintem un popor suveran și nu sub tutelă, avem dreptul și datoria de a salvarda existența noastră națională. În 1866, după Sadova⁸⁰, rolul nostru a fost diminuat; noua confederată a Germaniei de Nord, condusă de Prusia, ne-a obligat să jucăm din nou un rol preponderent în Europa. Fusesem învinși unei lupte seculare. Unitatea Germaniei a fost realizată în dauna voastră, să fim atenți ca nu cumva să se încerce a crea de data aceasta în dauna noastră o «Germanie și mai mare».

Dacă am fi victorioși în războiul actual, Germania ar trage toate foloasele de pe urma victoriei și le-ar utiliza pentru a ne subjugă și mai mult. În ipoteza cea mai favorabilă, ne-ar lăsa să ne istovim forțele confruntându-ne cu dificultățile insurmontabile ale chestiunii Orientului. Dacă, așa cum din nefericire pare posibil, Duplicea⁸¹ s-ar prăbuși sub greutatea coalițiilor europene, monarhia ar fi aceea care ar suporta cea mai mare parte a pagubelor produse de politica aventuroasă a Imperiului German. În caz de înfringere, Germania nu se va arăta zgircită în a-și despăgubi dușmanii, adică va face toate concesiiile în detrimentul nostru, pentru a păstra cât mai intact cu puțință teritoriul Germaniei. A persevera în acest război nefast ar fi curată nenorocire pentru țara noastră. Italia, înarmată pînă în dinți, pîndește cu un aer amenințător primele semne de slăbiciune din partea noastră pentru a pune mîna fără riscuri prea mari pe Trentino, Triest și Dalmația⁸². Dacă rămîne încă în neutralitate, o face fiindcă este singura care se îmbogățește de pe urma războiului, aprovizionînd Austria și Germania, în timp ce restul Europei se ruinează. Bosnia și Herțegovina ar reveni Serbiei, Transilvania și Bucovina — României, Galiția — Rusiei, care ne-ar înfige de asemenea în flancuri un regat al Boemiei independent. Ce-ar mai rămîne din marea monarhie austro-ungară în afară de o țară care și-ar apăra cu greu existența precară? Nu ne rămîne decît o singură soluție: pacea, pacea separată. Nu avem nimic de așteptat de la un imperiu german aparență victorioasă în fața unei Germanii slăbite, în fața unei Prusii care nu și-a îndeplinit misiunea⁸³. De la 7 octombrie 1879⁸⁴, am devenit o jucărie în mîna Germaniei, care ne asmuțe mereu asupra prăzii orientale împiedicîndu-ne pe de altă parte s-o înșfăcăm. Eram folosiți ca să stîrnim îngrijorarea Rusiei, să amenințăm interesele puterilor mediteraneene și să dăm astfel cancelarilor germani posibilitatea de a obține votarea creditelor militare formidabile destinate să întrețină armata și flota pe care se bazează măreția Imperiului German. Am fost prea mult timp dependenți, condițiile sînt propice, să ne amintim de așa-numitul tratat de contra-asigurare pe care Bismark l-a încheiat cu Rusia împotriva noastră la 21 martie 1884⁸⁵.

⁸⁰ *Sadova* (sau Königrätz; azi Hradec Králové), localitate din Cehoslovacia unde armata prusiană a învins la 3 iulie 1866 Austria, care în urma acestui fapt și-a pierdut drepturile în cadrul confederației germanice (formată în 1815 între statele germane, Austria, Danemarca, Olanda, sub prezidenția Austriei).

⁸¹ Germania și Austro-Ungaria, aliate din 1879 (v. și nota 38).

⁸² *Trentino*, azi Trentino-Alto Adige, regiune din nordul Italiei, la granița cu Austria (centru administrativ: Trento). Din 1948, regiune autonomă cu statut special. *Triest* (Trieste), oraș portuar la golful cu același nume al M. Adriatice. Stăpînit de Habsburgi (1382—1719), a devenit în 1719 port liber. Din 1954 se află sub administrația civilă a Italiei, iar o mare parte a teritoriului înconjurător — sub administrația civilă a Iugoslaviei. Începînd din 1976, portul nu mai are statut de port liber. *Dalmația*: regiune de pe litoralul oriental al M. Adriatice (R. S. F. Iugoslavia) care s-a aflat de-a lungul timpului sub mai multe stăpîniri străine, ultima dintre ele fiind austriacă.

⁸³ Textul este neclar.

⁸⁴ Atunci a fost încheiat tratatul secret de alianță germano-austro-ungar îndreptat împotriva Franței și Rusiei; el a constituit baza blocului militar al Puterilor Centrale (v. nota 3).

⁸⁵ Enciclopediile fac mențiunea unui singur tratat de acest gen: „Rückversicherungvertrag“ (*Der grosse Brockhaus*, 1956) sau „reinsurance Treaty“ (*British Encyclopaedia*, 1951). Ele îl datează 1887 (18 iunie), adică după ce Bismark

Dacă încheiem pace acum, putem spera în păstrarea unui *statu quo ante*. Pentru a despăgubi Serbia, i-am ceda o parte din Albania. Astfel am așeza popoarele balcanice împotriva Italiei, aliața noastră de ieri; dușmana noastră dintotdeauna. O izolăm în Europa și o împiedicăm să se facă stăpână pe Adriatică. Am putea accepta ca Rusia să ajungă la Constantinopol și să obțină toate avantajele pe care le poartă de partea Turcia. Am păstra în schimb Galiția, Bucovina și Transilvania și împotriva pretențiilor României am vedea ridicându-se Rusia, ale cărei interese vor fi identice cu ale noastre și care, extinzându-se în Balcani, nu ar dori cîtuși de puțin să aibă în spate o Românie prea puternică.

În fața unei Prusii învinse și a unei Germanii slăbite, am putea recîștiga, potrivit cu drepturile noastre istorice, hegemonia asupra popoarelor germanice din Europa Centrală. Împreună cu o Germanie fie chiar și victorioasă, n-am fi decît niște învinși, disociați de Germania, care va fi cu siguranță înfrîntă, am putea spera în viitor promițător, potrivit cu tradițiile și aspirațiile noastre.

Monarhia austro-ungară trebuie să se elibereze de jugul prusian“.

„Gazette de Lausanne“

Sfîrșit

Articolul este destul de judicios într-o serie de privințe, dar nu acestea sînt opiniile celor mai mulți dintre austriaci. Ei sînt încă hipnotizați de supremația militară a Germaniei și au convingerea fermă că puternica lor aliată îi va scoate din impasul în care au ajuns. Alții își dau seama de situația critică actuală și se consolează zicîndu-și că lucrul cel mai rău ce li s-ar putea întimpla ar fi să devină germani, ceea ce pe unii chiar i-ar bucura. Masele nutresc atîta admirație față de germani, încît, ori de cîte ori trece cîte un soldat german, lumea se îmbulzește în jurul lui și-l petrece ore întregi, extaziindu-se.

Aflat de la un atașat militar bine informat că este cum nu se poate mai adevărat că 4 regimente cehe au trădat și au trecut de partea inamicului în Serbia, arătînd sîrbilor locurile unde erau puse minele etc. Se pare că au fost împușcați sute de oameni și vreo 20 de ofițeri, printre care generalul Frank. Ultima informație însă nu a fost confirmată, pentru că alții spun că s-ar fi sinucis. Iată numerele regimentelor care au trecut la inamic: 28 din Praga, 108 din Brusan, 11 din Pesica, 8 teritorial din Praga. Acum vor fi trimiși în Serbia 250 000 de oameni, cărora bavarezii le vor adăuga 30 000, comandați, după cum se spune, de învingătorul de la Liège⁸⁶.

Un american venit de la Paris, care a fost atașat pe lingă ambasadă și a săvîrșit minuni de vitejie pentru a salva o mulțime de vieți omenești nepregătind să se repeadă cu mașina lui pînă pe cîmpul de luptă ca să adune răniți, refugiați etc., — americanul acesta, care totuși adoră Franța, spune că nefericita țară și-a vărsat singele pînă la ultima picătură și că numai englezii speră să reușească să-i salveze furnizîndu-le oameni. Ceea ce explică de ce germanii dușmănesc atît de tare Anglia. Se pare de altfel că trupele britanice sînt admirabile și că soldații germani fug ca iepurii cînd îi văd pe indieni: într-adevăr, aceștia din urmă sînt cu atît mai de temut cu cît, aruncîndu-și puștile și îmbrăcămîntea, se năpustesc asupra adversarului înarmați numai cu cuțitele lor lungi și nu-si slăbesc prada decît dacă sînt uciși. Se pare de asemenea că englezii sînt admirabili trăgători. În timp ce germanii nu fac două parale în această privință. De aceea s-a și decis la Berlin să nu se mai lucreze decît cu mitra-

favorizase încheierea acordului asupra Mediteranei între Austria, Italia și Anglia. Acest tratat prevedea o neutralitate binevoitoare în caz de război: *excepție făceau un război ofensiv al Germaniei împotriva Franței și un altul similar al Rusiei împotriva Austriei*. Germania se angaja în schimb să recunoască influența Rusiei în Bulgaria, iar printr-un protocol-anexă ultrasecret — interesele Rusiei la Constantinopol și în strîmtori. „Conținutul tratatului de contra-asigurare a devenit cunoscut pentru prima dată în 1919“, menționează *Der grosse Brockhaus* (ed. a 16-a. vol. 10. Wiesbaden. F. A. Brockhaus. 1956. p. 126. col. 2). După cum se vede însă din cele de mai sus, sensul său fusese cunoscut — și chiar divulgat — mai demult.

⁸⁶ Feldmareșalul german Karl von Bülow (1846—1921), care îl avea ca șef de stat major pe viitorul general Erich von Ludendorff (1865—1937). Armata comandată de el a atacat la 6 august 1914 orașul belgian de pe fluviul Meuse și a înfrînt rezistența apărătorilor după 11 zile (16 august 1914).

lierele. Joffre⁸⁷ inspiră o admirație extremă, chiar și adversarilor. E socotit de-a dreptul genial.

Germanii, tot după acest american care a stat nu de mult 15 zile în țara lor, sînt mai siguri ca oricînd de victorie. Cei mai infierbîntați caută să te asigure că vor merge pînă la Petersburg, Londra și Paris, iar cei mai moderați susțin că nu se vor lăsa pînă nu vor căpăta Belgia, toate coloniile engleze și Polonia rusească.

A venit Macchio⁸⁸ pentru a-și petrece sărbătorile Crăciunului în mijlocul familiei. Pretinde că e încîntat de atitudinea Italiei, susține a ști din sursă sigură că Franța a ajuns la capătul resurselor sale umane și bănești, că a dat tot ce putea da și că nu mai poate trece la o ofensivă cu adevărat eficace.

Urmează să apară o Carte Roșie, în care și Austria vrea să prezinte premisele acestui război nefericit.

Atacurile nedrepte ale presei la adresa fostului ambasador al Franței au stîrnit indignarea tuturor minților luminate.

Opinia publică din America⁸⁹ este categoric favorabilă englezilor, cu toate eforturile de a-i îndrepta simpatia spre Germania. Intelectualii germani care încearcă în conferințele lor să prezinte lucrurile într-o lumină favorabilă Germaniei sînt huiduiți și zilnic mii de voluntari se înrolează în armata engleză. N-ar fi mare lucru ca America să se lase antrenată în conflict.

Se pare că în Egipt a fost reținut ca ostatec un profesor universitar american și că Statele Unite, care nu admit asemenea procedee, au trimis un vas de război ca să-l ceară înapoi.

Germanii au cel mai bun serviciu de spionaj și se servesc de elvețieni, prețioși pentru că știu ambele limbi⁹⁰ și sînt după cît se pare și abili.

Plener-junior⁹¹, întors pentru cîteva zile de pe cîmpul de luptă, se plînge de atitudinea disprețuitoare a germanilor față de trupele austriace. Știu să se servească de austriaci, să-i expună morții ca să-si apere propriile lor frontiere, pentru ca ne urmă să-i trateze ca pe niste ființe inferioare care trebuie să se simtă măgulite de colaborarea cu ei. Și conchide: sîntem aliații lor fideli, dar nu-i iubim, din cauza brutalității lor.

1 ianuarie 1915. — Plec din Viena ca să petrec sărbătorile cu copiii mei la București⁹². Sînt curioasă să văd ce voi mai afla.

Călătoria — plăcută, avut ocazia să aud o convorbire între un general și un colonel. Ambii — foarte descurajați și afirmînd că nu se va putea rezista decît cel mult pînă în mai. Generalul istorisea că fiica lui, aflată la o mănăstire de la frontiera cu Belgia, asistase de la distanță la toate peripețiile bătăliei

⁸⁷ Maresalul francez Joseph Joffre (1852—1931). A fost comandant al forțelor franceze din N și NE (1914—1915) și comandant suprem al armatelor franceze (1915—1916). Victoria reputată în prima bătălie de la Marna (5—10 sept. 1914) a salvat Parisul. În timpul tratatelor purtate în vara anului 1916 între România și aliați, el a stăruit ca intrarea noastră în acțiune să fie sprijinită de aceștia prin anumite operațiuni militare și prin aprovizionarea la timp cu muniții, precum și de ajutoare suficiente din partea Rusiei țariste. A venit în România în august 1920 pentru a decora orașul Mărășești cu Crucea de război franceză.

⁸⁸ Baronul dr. Karl von Macchio (1859 Sibiu — 1945), diplomat austriac, consilier intim imperial. În calitate de ambasador extraordinar al Austro-Ungariei la Roma (din 1914), a încercat, fără succes, să împiedice intrarea Italiei în război de partea Antantei.

⁸⁹ Respectiv S.U.A.

⁹⁰ Franceza și germana.

⁹¹ Probabil fiul președintelui Curții Supreme de Conturi a Imperiului, baronului dr. E. von Plener (*Almanach de Gotha. Annuaire généalogique, diplomatique et statistique. 1915, 152, Gotha, Justus Perthes, 1914, p. 641*).

⁹² După cum am mai arătat (v. „Revista Arhivelor“, 59, nr. 2, 1982, p. 171), Irina și Edgar A. Mavrocordat au avut doi fii: pe Vladimir (1889—1942), căsătorit cu Claire de la Forest Dyvonne, și pe George (n. 1893), căsătorit în 1942 cu Maria Ion Florescu (n. 1898).

de la Maubeuge⁹³. Că la un moment dat germanii au vrut să incendieze mănăstirea, sub pretext că le stingherea operațiile militare, și că li se îngăduise în cele din urmă să o părăsească și bielele călugărițe și copile trebuiseră să străbată pe jos o distanță de 17 kilometri, acoperită cu cadavre, în zgomotul șrapnelor și al gloanțelor, ca să se refugieze la Liège, de unde un preot german își asumase riscul de a organiza un tren care să le ducă (cel puțin pe elevele austriace) în țara lor, unde au ajuns după 5 zile de peregrinări la părinții lor innebuniți de groază.

Văzut Nicu⁹⁴, mai surescitat ca oricând la ideea intrării (noastre) în acțiune. Aici, masele ar prefera neutralitatea, dar toate simpatiile sînt de partea Franței. În buna societate, toți sînt pentru Tripla Înțelegere⁹⁵, dar mulți se întrebă dacă este prudent să se intervină în conflict ținînd seama că chiar dacă Germania nu ar ieși din război atît de victorioasă pe cît speră, s-ar putea să nu iasă nici atît de zdrobită cum s-ar spera din punctul de vedere al Triplei Înțelegeri, și atunci ?...

O doamnă întoarsă din Franța, unde vizitase spitale și îngrijise răniți, aflase de la aceștia cît de nedemn se purtau aliașii. Se pare că atunci cînd francezii intră în sate sînt admirabil primiți, apoi, în timp ce ei se instalează încrezători, se dă de știre germanilor, care se întorc iar bieții francezi le sînt predați pentru a fi masacrați.

Cu cît stau de vorbă cu prietenii și rudele din București, cu atît mai mult mă conving de teama de necunoscut care-i agită. Cei ce fac parte din clanul Filipescu⁹⁶, Take Ionescu, care, atrași numai și numai de mirajul recuștigării Bucovinei și Transilvaniei, înfăptuirii (pentru cîtă vreme ?) a României Mari, vor război *cu orice preț*, indiferent de consecințe, se zice că și-au încetat agitația datorită abilității lui Brătianu, care a știut fie să-i convingă că acționa în sensul lor, fie să-i îndepărteze, încredințîndu-le misiuni de răspundere în străinătate, ca de pildă în cazul lui G. Philip⁹⁷, I. Cantacuzino, Costinescu fiul⁹⁸ etc. Cei ce văd mai bine și înțeleg cît de gravă este situația și ce primejdios e să provoci Germania, care nu e nici pe departe înfrîntă și, după toate probabilitățile, nu va fi niciodată definitiv, tremură la gîndul că am putea fi tîrîți într-un cataclism care ar pune în pericol însăși existența noastră.

După I. Filitti⁹⁹ de la Ministerul de Externe, d. Brătianu, pătruns de această idee, ar căuta mijlocul de a păstra bunele relații cu Germania și în același timp de a se năpusti asupra Austro-Ungariei, a cărei descompunere este evidentă. Se

⁹³ Principalul oraș al districtului Nord din provincia Hainaut (Belgia), situat pe rîul Sambre. Fortificat, a fost încercuit (25 aug. 1914) de corpul 7 german comandat de von Zwehl; cu tot bombardamentul violent la care l-au supus germanii, generalul Fournier nu a capitulat decît la 7 sept. La 9 nov. 1918 orașul avea să fie reocupat de armata a 3-a britanică.

⁹⁴ Este vorba de Nicolae Filipescu (1862—1916), fruntaș al Partidului Conservator. Era căsătorit cu Maria C. Blaremburg, sora Irinei Mavrocordat, deci cumnat cu autoarea jurnalului. N. F. a fondat și condus ziarul „Epoca”, a combătut cu violență guvernul lui Ion C. Brătianu. A fost de mai multe ori deputat, apoi primar al Capitalei, ministru (de război, în 1910, în guvernul prezidat de P. P. Carp). A militat pentru desăvîrșirea unității poporului român, pronunțîndu-se energic, în perioada neutralității, pentru intrarea noastră în acțiune de partea Antantei. A publicat, între altele, *Către un nou ideal, Partidele politice*, iar în 1912 i s-a editat un prim volum de discursuri.

⁹⁵ V. nota 3.

⁹⁶ V. nota 94.

⁹⁷ Probabil Grigore Filipescu (1886—1938), fiul lui Nicolae Filipescu (v. nota 94), care va ajunge președinte al Partidului Conservator-Democrat.

⁹⁸ Al ministrului de finanțe de atunci, E. Costinescu.

⁹⁹ Ioan C. Filitti (1879—1945), istoric, jurist și diplomat român. Dr. în drept la Paris. A fost director al afacerilor politice în Ministerul de Externe, director al afacerilor consulare; membru în Consiliul legislativ (1926). Membru corespondent al Academiei Române (1915). Ofițer al Legiunii de Onoare (1908).

dă ca sigur că misiunea prințului de Bülow¹⁰⁰ în Italia ar avea același scop : să asigure (Germaniei) alianța definitivă a Italiei pe cadavru Austriei ale cărei rămășițe ar urma să fie împărțite. Symptomatic este zvonul persistent cu privire la intrarea României în acțiune, fie în februarie, fie în martie.

6 ianuarie 1915. — Primită în audiență de regina Elisabeta¹⁰¹, parcă încă împietrită de nenorocirea care a lovit-o prin moartea regelui Carol. Mi-a spus că o dor pînă și elogiile aduse fostului rege. Ar prefera să fie singura care nu-l uită și-l regretă pe marele dispărut, restul i se pare profanare, căci nimeni nu l-a putut cunoaște și admira ca ea. M.S. a adăugat : nădăjduiesc că ni se vor păstra binefacerile păcii. Apoi : suferințele și conflictele din ultimele momente l-au doborât pe regele Carol. Prea mult a suferit pentru că nu și-a putut ține cuvîntul¹⁰². Și regina a mai spus : regele Ferdinand este și el copleșit de răspunderile sale și de misiunea împovărată ce-i revine. Iată de ce a albit.

Un ofițer care s-a întors de la Paris și a avut prilejul să stea de vorbă cu mai mulți generali și alte personalități la curent cu evenimentele actuale din Franța dă ca sigur că Joffre¹⁰³ nu așteaptă decît pregătirea munițiilor și sosirea trupelor de întărire engleze ca să înceapă ofensiva. Se pare că ceea ce a împiedicat continuarea ofensivei cu prilejul bătăliei de la Marna¹⁰⁴ a fost lipsa de muniții. Ca și lipsa de oameni cu pregătire militară. De atunci se lucrează activ la formarea armatei necesare pentru a face marele efort nu numai de a-i izgoni pe germani de pe teritoriul Franței, ci și de a-l invada pe al lor. Ofițerul a adăugat că francezii își păstrează speranța și nu se îndoiesc de succes.

Se zvonea zilele trecute că rușii au obținut o victorie categorică asupra turcilor în Caucaz, capturînd o divizie întreagă, inclusiv statul major german, și că în urma acestui succes turcii ar cere pace. Trebuie să mai așteptăm confirmarea zvonului.

8 ianuarie. — Primită în audiență de regina Maria¹⁰⁵, care s-a arătat cum nu se poate mai amabilă și a binevoit să-mi spună lucruri cit se poate de interesante, timp de aproape o oră. M.S. avusese o întrevedere cu misiunea rusă, condusă de prințul Iusupov. Se pare că în Rusia sint negate înfringerile sau cel puțin insuccesele din Polonia și că speranța în succesul final este deplină. Prințul aducea o scrisoare din partea Marii Ducese Kirilovna, o scrisoare foarte aspră în care Marea Ducesă se plînge de nehotărîrea României și afirmă că dacă ezitarea se va prelungi prea mult, rușii vor sfîrși prin a păstra provinciile românești cucerite. În legătură cu aceasta, se pare că convenția semnată de Brătianu cu Rusia la începutul războiului cuprinde clauza următoare : „România, dacă intră în acțiune, va avea dreptul să păstreze provinciile ocupate din Ungaria și Bucovina“, în timp ce această propunere, dacă s-ar fi acceptat intrarea neîntîrziată în luptă, ar fi fost garantată de Anglia și Franța și ar fi avut mai multă valoare, dar Brătianu și regele au ezitat să o semneze. Adaug că aceste detalii intercalate nu mi-au fost furnizate de regină. Ea nu mi-a vorbit decît de scrisoarea surorii sale în felul răspicat de a spune lucrurilor pe nume, propriu

¹⁰⁰ Prințul Bernhard von Bülow (1849—1929), om politic german. A fost ministru de externe (1897—1900) și cancelar (1900—1909). A continuat politica de expansiune colonială și de consolidare a forței militare germane dusă de Bismark. A fost ambasador al Germaniei la București (1888—1893), apoi la Roma (prima dată în 1893—1897, a doua oară din dec. 1914 pînă în 1915, cînd a încercat să împiedice Italia să intre în război împotriva Puterilor Centrale). Vinovat de apropierea Angliei de Franța (Antanta cordială, 1904), va aproba, în compensație, ideea lui Wilhelm II de a forța mina țarului Nicolae II determinîndu-i pe cei doi împărați să semneze tratatul defensiv de la Björkö (1905), care anula în fapt alianța franco-rusă dar pe care cabinetul țarului a refuzat să-l ratifice.

¹⁰¹ Elisabeta (1843—1916), prințesă de Wied, căsătorită în 1869 cu principele Carol de Hohenzollern, devenit în 1881 regele Carol I al României.

¹⁰² V. nota 10.

¹⁰³ V. nota 87.

¹⁰⁴ În prima bătălie de la Marna (5—10 sept. 1914), la care au participat cca 2 000 000 de oameni, armatele aliate franco-engleze comandate de Joffre (v. nota 87) au oprit ofensiva germană condusă de Moltke. În cea de a doua bătălie (18 iul. — 7 aug. 1918), armatele franceze conduse de Foch le-au înfrînt pe cele germane.

¹⁰⁵ V. nota 11.

nației române, în timp ce regele suferea, măcinat de conflictul dintre datoria de a satisface aspirațiile nației și sufletul său, care mai era încă foarte german. Regina mi-a mărturisit cât de dureros era pentru ea să-l vadă îmbătrânind sub povara copleșitoare a acestui conflict lăuntric. M.S. mi-a spus și ce oroare îi inspirau toate relatările despre actele de cruzime rafinată și de barbarie comise de germani, pe care sora ei și Iusupov i le confirmaseră. Se pare, de asemenea, că germanii se amestecă cu alcool și eter când sînt trimiși la luptă, ceea ce explică asalturile furibunde pe care le dau cîntînd. În Rusia, dimpotrivă, consumul de alcool este cu desăvîrșire interzis și, de la masa împăratului pînă la a ultimului mușic, nicăieri nu se mai bea o picătură de vin.

Pare-se că ducea de Coburg, mama reginei, este de-a dreptul disperată că nu poate citi decît comunicatele germane, cu victoriile lor, și că a fost încîntată cînd a primit printr-un slujitor al reginei o colecție de gazete rusești, care au bucurat-o nespus. Regina a auzit și de la șeful misiunii ruse că toate monstruozițiile atribuite germanilor — mutilări, carnagii, violuri — sînt adevărate. Ei înșiși afirmă că, întrucît au violat pînă și fetițele în vîrstă de 13 ani, noua generație (de belgieni) va fi germană și că micii belgieni, mutilați, nu vor mai fi în stare să-și apere țara. Iată ceva ce întrece în grozăvie tot ce se poate închipui. Se pare că Austria, în persoana reprezentantului ei¹⁰⁶, nu-și face iluzii în privința atitudinii României. S-au făcut toate încercările posibile pentru a i se câștiga simpatia, chiar și de a trimite vechi diplomați care fuseseră foarte agreați aici, pe Czernin, fratele ministrului¹⁰⁷, care a încercat să evoce tratatele, să pledeze cauza țării sale pe lîngă regină, pe Callenberg, care a folosit toate mijloacele pentru a obține o întoarcere la trecut, dar toți au plecat dezamăgiți. Germanii, dimpotrivă, aveau pînă acum aerul de a fi convinși că n-am îndrăzni niciodată să intrăm în acțiune, însă regina mi-a spus că în ultimul timp par incredințați de contrariul și că au devenit foarte reci.

D. Petrescu¹⁰⁸, întors de la Paris, spune că, după Lahovary, ministrul nostru în Franța¹⁰⁹, ar începe acolo tratative asupra condițiilor în care francezii ar putea primi ajutorul japonezilor. Ar urma ca un milion de japonezi să vină să lupte în Franța, în schimbul Indochinei¹¹⁰. Rușii ar da și ei jumătate din insula Sahalin, iar englezii marea colonie a Nigeriei¹¹¹. Mai spune că în Franța toată lumea crede în victoria finală. Se pare de asemenea că bavarezii au trebuit să fie scoși din tranșee și înlocuiți cu prusaci, pentru că nu mai trăgeau în francezi.

Rapircean¹¹², care nu-i poate suferi pe boși, îmi spune că ieri, într-un restaurant frecventat de ei (sînt sumedenie în România), l-a desenat pe Kaiser smulgînd petalele unei margarete și a scris dedesubt, în chip de legendă: „Mă iubesc?...“ Mai spune că toți acești boși au aerul de a fi siguri de noi și nu se dau în lături să parieze mii de franci că nu vom interveni.

Marta Mitileneu¹¹³, întoarsă de la Bruxelles, adaugă citeva relatări absolut veridice și controlate celor ce circulă cu privire la grosolăniile, cruzimile și sălbăticiile germanilor în Belgia. Au fost confirmate chiar de soldații germani, pe cînd mai erau îngrijiți de medicii belgieni și de surorile medicale belgiene. Căci mai tîrziu, totul a fost germanizat, pentru a nu mai putea fi controlate ororile

¹⁰⁶ Conteul Ottokar Czernin von und zu Chudenitz (1872—1932), om politic și diplomat austriac, era, din 1913, împuternicit al Austro-Ungariei la București. În dec. 1916 avea să fie numit ministru de externe al Austro-Ungariei. Moderat, s-a opus războiului submarin nelimitat, precum și altor măsuri extreme.

¹⁰⁷ Astfel în text.

¹⁰⁸ Probabil E. Petrescu, primarul Bucureștiului.

¹⁰⁹ Al. E. Lahovary.

¹¹⁰ În acel moment, Indochina franceză cuprindea provinciile Tonkin, Annam, Laos, Cambodgia și Cochinchina (cca 701 000 km.p. și cca 19 milioane de locuitori).

¹¹¹ Colonie a Angliei din 1861, situată în Africa Occidentală. Astăzi, stat independent (capitala Lagos).

¹¹² Astfel în text. Poate pictorul Rapinot, din ramura moldoveană a familiei Ghica.

¹¹³ Probabil soția lui G. M. Mitileneu, prim secretar al legației române la Bruxelles.

și barbariile lor. Nimic nu a fost respectat, nici chiar Laeken¹¹⁴, pe care l-au scotocit, jefuit, devastat. Indignați de aceste fărâdelegi, bavarezii veniți să-i înlocuiască pe prusacii care ocupau Bruxelles au tras asupra propriilor lor camarazi, fiindcă păstrează neștirbite simpatia și admirația pentru mica lor prințesă bavareză, astăzi admirabila regină a belgienilor¹¹⁵.

Plec miine din București fără să-mi fi făcut o imagine prea clară despre cele ce vor urma. Nicu¹¹⁶ și adepții lui sînt siguri că ne vom angaja în cel mult două luni, alții susțin că facem pregătiri numai pentru a calma opinia publică, în speranța că pacea se va încheia înainte de a intra noi în acțiune. Regele este foarte, foarte german. Regina, oricît de anglofilă ar fi în sufletul ei și oricît ar dori să ne angajăm, ezită să-și asume responsabilitatea unei campanii.

Nora mea¹¹⁷ a primit o scrisoare de la Roma și o alta de la Florența, de la mătușile ei care o asigură că deși opinia publică, teribil de surescitată, abia așteaptă o acțiune împotriva Austriei, guvernul este decis să stea liniștit și să-și păstreze neutralitatea. Dimitrie Ghica, reprezentantul nostru la Roma¹¹⁸, scrie soacrei lui același lucru. Cu toate acestea, guvernul nostru este încredințat că Italia nu va putea să nu ia o hotărîre pînă la sfîrșitul lui februarie sau în martie, nu numai pentru că opinia publică se va dovedi mai tare și nu numai pentru că țara este înarmată pînă-n dinți, ci și pentru că războiul din Libia¹¹⁹ s-a soldat cu un dezastru economic și financiar, guvernul avînd nevoie de un război ca să poată obține votarea unor credite extraordinare pentru a escamota în ele și enormul pasiv al ultimei campanii pe care nimeni nu îndrăznește să-l dea în vileag. Persoane mai versate susțin că, în cazul acesta, sînt 75% șanse să se meargă alături de Tripla Înțelegere și numai 25 împreună cu partea cealaltă. În orice caz, Italia este în momentul de față singura țară capabilă de marea politică și nu am avea decît de cîștigat dacă i-am urma exemplul.

(*Va urma*)

¹¹⁴ *Laeken*, sau *Laeken*, cartier rezidențial din Bruxelles, încorporat orașului în 1921. Cuprindea rezidența familiei regale a Belgiei construită în 1782—1784 lângă Bruxelles de către Montoyer pentru arhiducele de Saxa-Teschchen (stil neoclasic; frontoane de Godecharle). Biserica Notre-Dame din L. cuprinde mai multe sepulturi regale.

¹¹⁵ *Elisabeta* (1876—1965), fiică a ducelui Karl Theodor de Bavaria, căsătorită în 1900 cu regele Albert I al Belgiei. Cunoscută prin opere de binefacere și de încurajare a culturii.

¹¹⁶ V. nota 94.

¹¹⁷ *Claire Mavrocordat*, născută de la Forest Dyvonne, soția fiului mai mare al autoarei jurnalului, Vladimir.

¹¹⁸ Dimitrie I. *Ghika* avea totuși să fie semnalat ceva mai tirziu de observatori austriaci pentru o atitudine mai puțin neutrală. Dovadă această telegramă cifrată trimisă contelui Ottokar Czernin (v. nota 106) la București (27 mai 1915), care cuprindea următoarele: „De la balconul legației române din Roma, deputatul Barzilai (astfel în text. — *n.n.*) a ținut o cuvîntare ațîțătoare și a prezis o iminentă intervenție a României împreună cu Italia”. „Atît eu, cît și colegii germani, continuă referentul austriac anonim, am scris regelui (Ferdinand I) și am protestat chiar astăzi pe lângă d. Brătianu cerînd rechemarea d-lui Ghika, ceea ce, firește, nu s-a petrecut, totuși demersul a produs o anumită impresie”. Copia documentului citat se află la Arh. St. Buc., colecția Microfilme Austria, rola 223, c. 26 (Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien, Politisches Archiv I, K. 881, Liasse Krieg 6 A. Rumänien, Januar-September 1915).

¹¹⁹ În urma războiului italo-turc (1911—1912), Tripolitania și Cirenaica au fost cucerite de Italia și, sub denumirea generală de Libia, transformate în colonii ale sale.

Simpozionul național de istorie agrară

În zilele de 4—6 noiembrie 1982 s-au desfășurat la Suceava lucrările celui de-al VII-lea Simpozion național de istorie agrară a României, manifestarea științifică organizată de Comitetul executiv al Consiliului popular al județului Suceava, Direcția generală pentru agricultură și industrie alimentară, Muzeul de istorie Suceava și Filiala Arhivelor Statului Suceava. La deschiderea lucrărilor simpozionului au luat parte tovarășul Traian Gîrba, prim-secretar al comitetului județean de partid, președintele comitetului executiv al consiliului popular județean, tovarășa Floarea Leuștean, secretar al comitetului județean de partid, Grigore Voinescu, secretar al comitetului județean de partid, Ionel Gal, director general al Arhivelor Statului, numeroși cercetători din domeniul istoriei agrare, oameni de știință, cadre didactice universitare, arhiviști, muzeografi, specialiști în domeniul de referință, numeroși invitați din județ.

În prima zi a lucrărilor, în plenul simpozionului, au prezentat comunicări tovarășii Traian Gîrba, pe tema *Județul Suceava, de la veacurile de străbună istorie, la anii împlinirilor socialiste*; Dumitru Dumitru, de la Institutul de economie agrară București pe tema *Concepția președintelui Nicolae Ceaușescu privind revoluția agrară socialistă din România*; Eugen Mewes din cadrul Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare, *Prolegomene la o istorie agrară utilitară*; Emil Ioan Emandi în colaborare cu Octav Monoranu și Eugen Dumitriu de la Muzeul de istorie Suceava, *Considerații de istorie agrară cu privire specială asupra zonei de nord a Moldovei*; dr. docent Ioan Z. Lupe, membru corespondent al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură, *Profesorul Marin Drăcea și conștiința forestieră în România*; conf. univ. dr. Vasile Bozga, de la Academia de studii economice București, *Agricultura României în anii 1945—1948*; prof. univ.

dr. Gheorghe I. Ioniță de la Universitatea București, *Puncte de vedere privitoare la motivația istorică a fărurii în 1933 și a dizolvării în 1955 a Frontului Plugarilor*.

Pe parcursul a două zile, în plen și în cadrul a șase secțiuni: Istoria agriculturii (cu subsecțiunile Agricultură generală, Cultura plantelor, Creșterea animalelor), Istoria instituțiilor, relațiilor și ideologiilor agrare, Istoria vieții rurale, Istoria cooperăției agricole de producție, Istoria silviculturii, Istoria apiculturii au fost prezentate 158 comunicări, care pentru bogăția de informații au fost audiate cu mult interes de către participanți.

Din partea Direcției generale a Arhivelor Statului în cadrul secției de Istoria agriculturii, au susținut comunicări: Marin D. Mocanu arhivist principal în Direcția generală a Arhivelor Statului, *Locul problemei agrare în istoriografia contemporană*; Adrian Pricop, directorul Filialei Arhivelor Statului județul Iași, *Agricultura ținutului Suceava între anii 1829—1834*; Mihai Rachieru, directorul Filialei Arhivelor Statului județul Prahova, *Schimbul de produse agricole dintre Țara Românească și Transilvania pe Valea Prahovei și Valea Teleajenului în prima jumătate a sec. XIX*; Alexandru Temciuc, arhivist principal la Filiala Arhivelor Statului județul Vrancea, *Aspecte ale dezvoltării agriculturii județului Putna în a doua jumătate a sec. XIX*; Sevastița Irimescu, arhivist principal la Filiala Arhivelor Statului județul Suceava, *Economia domeniului feudal la începutul sec. XIX*; Dumitru Ivănescu, director adjunct al Filialei Arhivelor Statului județul Iași, *Activitatea în cinerilor hotarnici din școala lui Gheorghe Asachi*; dr. Maria Dogaru, arhivist principal la Direcția generală a Arhivelor Statului, *Viața rurală în lumina izvoarelor sigilare și heraldice*; Viorica Solomon, arhivist principal la Filiala Arhivelor Statului

Galați, *Incercări de cultivare a bumbacului în județul Covurlui în perioada interbelică*; dr. Tudor Mateescu, arhivist principal la Direcția generală a Arhivelor Statului, *Cultura legumelor și a plantelor leguminoase în timpul stăpînirii otomane*; Ioan Sabău, arhivist principal la Filiala Arhivelor Statului județul Maramureș, *Viticultura baimăreană în prima jumătate a sec. XVII*; Nicolae Chiușrici directorul Filialei Arhivelor Statului județul Mehedinți, *Viticultura în vestul Olteniei în perioada interbelică*; Vasile Căpîlnean, directorul Filialei Arhivelor Statului județul Maramureș, *Contribuția școlii maramureșene la dezvoltarea pomiculturii în sec. XIX*; Alexandru Nistor, arhivist principal la Filiala Arhivelor Statului județul Bistrița-Năsăud, *Dezvoltarea pomiculturii județului Năsăud în perioada interbelică*; Adalbert Balogh arhivist principal la Filiala Arhivelor Statului județul Maramureș, *Inceputurile acimatizării brucei de Maramureș*.

În cadrul secției de Istoria instituțiilor, relațiilor și ideologiilor agrare au prezentat comunicări: Adriana Mihai arhivist la Direcția generală a Arhivelor Statului, *Fregătirea cadrelor pentru agricultură în a doua jumătate a secolului XIX*; Ionel Penea, directorul Filialei Arhivelor Statului județul Sălaj, *Școala de agricultură de la Șimleul Silvaniei*; Ioan Suciu, arhivist principal la Direcția generală a Arhivelor Statului, *Creditul funciar rural și importanța sa pentru agricultura românească*; Radu Ionescu, șef serviciu la Direcția generală a Arhivelor Statului, *Evoluția organizatorică a Ministerului Agriculturii și Domeniilor și documentele deținute de Arhivele Statului*; dr. Iosif Adam, arhivist principal la Direcția generală a Arhivelor Statului, *Structura proprietății funciare din Transilvania în ajunul primului război mondial*; Vasile Gh. Miron, directorul Filialei Arhivelor Statului județul Suceava, *Aspecte ale relațiilor dintre săteni și stăpîni în sec. al XVIII-lea oglindite în documentele Filialei Arhivelor Statului Suceava*; Liviu Boar, directorul Filialei Arhivelor Statului județul Harghita, *O carte de apicultură din 1646*; Virginia Isac, arhivist principal la Filiala Arhivelor Statului județul Iași, *Cărți de agricultură din vechi biblioteci*; Mihai Ștefan Ceașu, arhivist la Filiala Arhivelor Statului județul Suceava, *Aspecte privind situația proprietății funciare din zona Ră-*

dăuți la jumătatea sec. al XIX-lea; Ștefan Suciu, director adjunct la Filiala Arhivelor Statului județul Brașov, *Gheorghe Barișiu sprijinitor al învățămîntului agricol românesc din Transilvania*; Rodica Eugenia Anghel, arhivist principal la Filiala Arhivelor Statului județul Iași, *Din activitatea lui Petru Poni la Consiliul Superior al agriculturii*; Matei Alexandru, directorul Filialei Arhivelor Statului județul Cluj, *Emil Racoviță și unele probleme agrare majore din perioada interbelică*; Tiberiu Potîrcă, arhivist la Direcția generală a Arhivelor Statului, *Pagini de arhivă din viața și activitatea lui Ernest Grîntescu*.

La secția Istoria vieții rurale au prezentat comunicări: Ecaterina Hanganu, arhivist principal și Constantin Dobrescu arhivist la Filiala Arhivelor Statului județul Prahova, *Tradiții ale industriei mici în județul Prahova*; Gheorghe Socol, arhivist la Direcția generală a Arhivelor Statului, *Satul românesc și viitorul lui în concepția școlii sociologice de la București*.

În secția Istoria cooperăției agricole de producție Gavril Irimescu, arhivist principal la Filiala Arhivelor Statului județul Suceava, a susținut comunicarea *Contribuții la istoria cooperăției agricole socialiste în județul Suceava* — C.A.P. Moara.

În cadrul secției Istoria silviculturii au prezentat comunicări Varvara Aioașei, arhivist principal la Direcția generală a Arhivelor Statului, *Documente referitoare la pădurile sucevene*; Dumitru Zaharia, directorul Filialei Arhivelor Statului județul Bacău, *Industrializarea lemnului în județul Bacău pînă în anul 1944*.

Întocmite pe baza unei bogate documentații de arhivă, lucrările prezentate au fost urmărite cu interes de către participanți și apreciate pentru rigurozitatea lor științifică și contribuția adusă la cunoașterea problemelor referitoare la istoria agrară a României.

Participanții la simpozion au vizionat expoziția „File din istoria agriculturii”, organizată de către Arhivele Statului județul Suceava și Muzeul de istorie Suceava în sălile acestuia, filmul „Sigiliile mărturii ale istoriei”, un spectacol de folclor susținut de Ansamblul de cîntece și dansuri „Ciprian Porumbescu” din Suceava și au admirat cu prilejul excursiei de documentare făcute în județ realizările obținute de suceveni în domeniul econo-

miei și culturii cât și frumusețea monumentelor istorice de la Putna, Sucevița, Moldovița, Voroneț, unice în lume prin pictura lor.

În încheierea lucrărilor celui de-al VII-lea Simpozion național de istoria agriculturii, participanții au adresat o telegramă tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al

partidului, prin care s-au angajat să contribuie, într-o măsură mai mare, pe baza unei cercetări utilitare în domeniul istoriei agrare, a unei cercetări științifice, la realizarea cu succes a politicii agrare a partidului și statului nostru.

VASILE GH. MIRON

A III-a Sesiune științifică de studii literare, lingvistice și interdisciplinare. Primul colocviu de interdisciplinaritate

Între 9 și 12 septembrie 1982 a avut loc la Dej cea de a III-a ediție a Sesiunii științifice de studii literare, lingvistice și interdisciplinare, organizată sub egida Asociației Oamenilor de Știință din R.S.R. — Comisia de studii interdisciplinare și a Consiliului de educație politică și cultură socialistă al municipiului Dej. Orașul Dej, organele locale de partid și de stat, inimoșii dascăli ai Liceului — de aleasă tradiție — „Andrei Mureșanu” au fost minunate gazde pentru această manifestare care — prin amploarea participării — s-a dovedit a fi un adevărat congres național de studii interdisciplinare. Sesiunea — care a avut drept deviză cuvintele poetului din Lancrăm: *Din orice colț al lumii poți să vorbești omenirii* — s-a bucurat de prezența a numeroase cadre didactice din învățământul superior, liceal și gimnazial, cercetători, muzeografi, scriitori, oameni de cultură și artă, studenți și elevi.

În cadrul ședinței plene de deschidere, care a avut loc în sala mare a Consiliului popular al municipiului, a luat cuvântul prof. Dan Mărza — președintele Seminarului de cercetări interdisciplinare Dej, care a declarat deschise lucrările sesiunii. A urmat apoi salutul organelor locale și județene de partid și de stat adresat participanților la sesiune. În încheiere, au fost prezentate două prelegeri privind „Neologia și româna actuală” (prof. univ. dr. doc. Boris Cazacu) și „Lingvistica și cercetările interdisciplinare” (prof. univ. dr. doc. Ioan Pătruț).

Lucrările propriu-zise ale sesiunii s-au desfășurat în cadrul a patru secțiuni: literatură, lingvistică, studii interdisciplinare și etnologie precum și în cadrul grupurilor de lucru: Generația 80 în literatură; Neologismul și cultivarea limbii; Posibilități de lărgire a tipului de gândire. Au fost ținute, de asemenea, câteva conferințe: „Conceptul de interdisciplinaritate” (prof. dr. Virgil Stancovici); „Existență și modalitate” (prof. univ. dr. doc. Emanuel Vasiliu); „Contradicțiile logice” (prof. univ. Anton Dumitriu); „În serviciul păcii: șase decenii de la apariția romanului «Pădurea spinzuraților»” (Tiberiu Rebreanu); „Stil și creație în folclorul ardelenesc” (prof. dr. doc. Ioan C. Chițimia); „Sugestii pentru o limbă prelatină a ținutului Daciei” (prof. dr. doc. George Marinescu Dinizvor) etc.

Comunicările prezentate în cadrul celor patru secțiuni, precum și dezbaterile deosebit de animate care le-au însoțit au abordat un complex de teme, din cele mai variate domenii ale științei, aducând noi contribuții și precizări.

Sesiunea s-a caracterizat prin seriozitate, printr-un pronunțat caracter de lucru și a răspuns celor mai înalte exigențe științifice. Discuțiile vii și interesante purtate, de-a lungul celor patru zile, de participanți stau mărturie.

Din partea Direcției generale a Arhivelor Statului au participat Tiberiu Potîrcă (comunicarea „Documente literare în tezaurul D.G.A.S.”)

și Ana-Cristina Halichias cu tema „Elemente românești în documentele latine medievale — secolul al XV-lea”.

Discuțiile purtate pe marginea celor două contribuții au subliniat caracterul lor interdisciplinar, ineditul informațiilor prezentate și necesitatea ca, pe viitor, participarea instituției Arhivelor Statului la această manifestare de aleasă ținută științifică să fie mai substanțială, deoarece tezaurul documentar pe care îl deține oferă date interesând cele mai variate laturi ale activității științifice. De asemenea, ar fi un bun prilej pentru specialiștii noștri de a introduce în circuitul științific rezultatele cercetărilor întreprinse de ei.

În concluzie, se poate remarca efortul deosebit făcut de organizatori pentru a asigura o bună desfășurare lucrărilor sesiunii. Timp de patru zile sălile de clasă ale Liceului „Andrei Mureșanu” au devenit adevărate amfiteatre în care schimbul de opinii a dat naștere unor noi idei menite să îmbogățească cunoașterea umană. Participanții au beneficiat de condiții optime de lucru și au rămas impresionați de deosebita cordialitate cu care organizatorii au întâmpinat orice dorință. Trebuie de asemenea remarcată atmosfera de colegialitate și respect reciproc în care s-au desfășurat schimburile de opinii, ceea ce a per-

mis ca acestea, deși vii și pasionante, să fie exprimate în forma cea mai academică.

Nu putem încheia această succintă trecere în revistă fără a aminti cele cîteva expoziții deschise cu ocazia sesiunii, minunat prilej pentru participanții de a face un tur de orizont al vieții culturale dejene: Expoziția de artă plastică „Artă și transfigurare”; Expoziția de carte științifică și literară; Expoziția de carte veche din colecția prof. Petre Săplăcan; Expoziția de pictură Marcel Lupșe; Expoziția foto-documentară; Contribuția familiei Rebreanu la idealul de unitate națională din colecția Tiberiu Rebreanu; Expoziția de artă populară; Expoziția de imprimate și tipărituri dejene; Expoziția de fotografii „Aspecte din activitatea științifică dejeană”.

Menționăm de asemenea spectacolul de gală oferit în onoarea participanților la sesiune, susținut de orchestra simfonică a Filarmonicii din Cluj-Napoca precum și reușita seară de poezie, muzică și plastică organizată la Galeria de artă din Dej.

Apreciind încă o dată înalta ținută științifică a Sesiunii de studii literare, lingvistice și interdisciplinare, ne exprimăm speranța că inițiatorii ei vor continua și în viitor tradiția acestei prestigioase manifestări științifice.

ANA-CRISTINA HALICHIAS

RECENZII ȘI PREZENTĂRI

Ion Mocioiu, Dan Negulescu, Otilia Gheorghe, Florina Popescu, OMAGIU, TUDOR VLADIMIRESCU 1780(?) — 1980, DOCUMENTAR, Tg. Jiu, 1980, 172 p.

Marile personalități ale istoriei, inițiatoare și deschizătoare de noi epoci și orinduri social-politice, se reflectă în conștiința urmașilor pînă la asimilarea completă a tezaurului lor de idei, gânduri și sentimente înălțătoare; tot astfel, izvoarele documentare, sfidînd scurgerea timpului, par a nu mai conțeni în a scoate la lumină noi date referitoare la viața și activitatea acestora, noi fațete ale faptelor, evenimentelor și proceselor istorice.

La aniversarea a două sute de ani de la nașterea lui Tudor Vladimirescu (1780 ? — 1980) Comitetul de Cultură și Educație Socialistă și Filiala Arhivelor Statului din județul Gorj au editat — ca omagiu — un documentar, alcătuit dintr-o schiță biografică urmată de un grupaj de citate din diverse lucrări și autori români și străini despre Tudor Vladimirescu, un grupaj de 65 documente mai mult sau mai puțin cunoscute, precum și un grupaj (omagiu) de versuri ale unor scriitori contemporani inspirate de figura legendarului Tudor.

Semnatarii volumului au reușit elaborarea unei lucrări — document care aruncă o lumină globală, integratoare asupra vieții și activității politico-militare a capului revoluției de la 1821.

„Schița biografică“ însumează toate datele cunoscute referitoare la viața și activitatea eroului, datorate mai ales izvoarelor narative, de mare utilitate pîrîndu-ni-se cele ce punctează evoluția lui Tudor Vladimirescu de pînă la revoluție.

Neîndoios, partea cea mai consistentă a lucrării o constituie grupajul de documente cuprinse între anii 1821—1921, selectate din Arhivele Centrale și fondurile Filialei Arhivelor Statului județul Gorj.

Un aspect interesant al urmărilor răscoalei ni s-a părut felul cum locuitorii satelor gorjene iau în chezășie pe foștii panduri de la 1821, urmăriți ani de-a rîndul de autorități, fenomen generalizat în anii 1822—1830, ca formă „pașnică“ de rezistență. Această stare de spirit avea să irumpă în 1831

cînd ispravnicul de Gorj raporta îngrijorat Vorniciei din Lăuntru că unele sate s-au răscolat împotriva stăpînirii zicînd că Tudor a înviat (doc. 42), perioadă în care „mitul“ lui Tudor se înrădăcina pentru totdeauna în conștiințele urmașilor.

Devenind un fapt de conștiință socială și națională Tudor avea să fie „reîncarnat“ sub diverse chipuri, mai ales în momentele de răscruce ale devenirii poporului nostru. Un asemenea moment l-a constituit războiul de independență, cînd un comitet de inițiativă cerea Primăriei orașului Tg. Jiu să se ridice o statuie — monument pentru Tudor Vladimirescu (doc. 50—51) care să lumineze ca o flacără drumul spre eliberare și neafîrnare.

Această „flacără“ avea să capete pecetea întregii țări în anul 1921, cînd cu prilejul sărbătoririi centenarului revoluției s-a adunat la Tg. Jiu toată suflarea spirituală a României moderne, în frunte cu poezul național Octavian Goga (doc. 64).

Grupajul de versuri ale poezilor, dedicate legendarului Tudor, inspirate de suflul încă incandescent al marelui luptător pentru binele norodului, luminează pînă la reverie omagiul Gorjului contemporan.

În intenția și conștiința autorilor acest grupaj liric se așează ca un soclu artistic sub eșafodajul operei lui Tudor, alcătuită din scrisori și proclamații ieșite din „gura de aur“ a marelui luptător*.

Prefigurînd stilul retoric românesc al discursului politic, proclamațiile de la 1821 ne redescoperă de fiecare dată în Tudor Vladimirescu pe marele revoluționar de la răscrucea a două „lumi“ cu toate atributele acestui gen de luptător.

Ilustrațiile care încheie lucrarea vin parcă să întregesc statuia ecvestră a „Domnului Tudor“.

* Vezi R. Diaconescu, Trebuia să se nască Brîncuși, p. 20—22.

IZVOARE ALE MUZICII ROMANEȘTI, seria „DOCUMENTA“ vol. III și IV : „ȘCOALA MUZICALĂ DE LA PUTNA“ (Ms. nr. 56/544/576 I de la m-rea Putna „Antologhion“ și Ms. nr. I-26/Iași „Antologhion“ ediții îngrijite, prefațate și adnotate de Gh. Ciobanu, Marin Ionescu și Titus Moisescu), Edit. muzicală, București, 1980 și 1981, 447 p. și 617 p.

Apariția celor două volume ce conțin în esență reproducerea în facsimil a două manuscrise de muzică bizantină constituie un eveniment deosebit pe plan mondial, pe de o parte pentru că nici o țară din lume nu a publicat până acum asemenea cărți, iar pe de altă parte pe plan național și datorită concluziilor la care ajung autorii menționați prin studierea unui important număr de manuscrise reprezentative pentru muzica de cult practică la români.

Ambele volume au aceeași structură, conținând fie o introducere fie o prefață* care sînt traduse și în limba engleză, o notă asupra ediției, o listă de prescurtări, după care urmează prezentarea mss. sub formă de facsimile (cu numerotarea filelor ms-ului în dreapta sus) și anexele, care cuprind: indexul analitic al cîntărilor din ms., indexul alfabetic al acestora, cîntările anagramate, indexul cîntărilor pe autori, numerotarea fasciculelor care alcătuiesc filele ms-ului, filigranele, semnele muzicale bizantine, însemnările copiștilor și un index onomastic.

Nu insistăm aici în detaliu asupra valorii deosebite a studiilor referitoare la mss. prezentate** și nici asupra anexelor, prețioase pentru cercetătorii din domeniul muzicii bizantine care studiază circulația cîntărilor de cult bizantin, identificarea autorilor lor ori transformările survenite în conținutul muzical sau al textului, în funcție de spațiul sau timpul în care au fost folosite. ci asupra valorii ieșite din comun a acestor apariții editoriale, de mult reclamate cu necesitate pentru o mai amplă cercetare a culturii perioadei medievale din istoria noastră.

Aceste mss. sînt cele mai importante din cele 7 care se mai păstrează

* În volumul III introducerea este mai amplă și cu concluzii ce interesează nu numai pe specialiștii în muzica bizantină, ci și pe istoricii mai ales pe medievisti, iar prefața din volumul IV referindu-se mai mult la stilul melodiilor din manuscrisele putnene evidențiază valoarea și originalitatea Școlii muzicale de la Putna.

** Primul se află la m-rea Putna, iar al doilea la biblioteca „M. Eminescu“ din Iași.

(două din ele se află în afara hotarelor țării) de la Putna și stau mărturie a intensei activități desfășurate de școala muzicală de acolo, în epoca ei de maximă înflorire în secolele al XV-lea și al XVI-lea. Din ansamblul celor peste 200 de mss. ce conservă muzica veche bizantină și care se află în prezent în țara noastră, constituind o bază importantă de studiu pentru muzica de cult a românilor, cel mai vechi este „Lectionarul evanghelic de la Iași“ (secolul al XI-lea), în rest cele mai multe datează din secolul al XVIII-lea.

Dacă cercetătorii de pînă acum ai muzicii bizantine (Ioan Petrescu, Gh. Panțiru, George Breazu, Nicu Moldoveanu și alții) au dat la iveală lucrări de strictă specialitate, noutatea studiilor din prezentele volume constă în aceea că abordează problema muzicii vechi bizantine de pe teritoriul românesc, din punct de vedere istoric, ajungînd la concluzii noi, în spiritul adevărului, al obiectivității, referitoare la cultura din perioada evului mediu. Toate afirmațiile se sprijină pe o demonstrație solidă, în primul rînd pe studierea mss. amintite mai sus și în al doilea rînd pe lucrările unor renumiți bizantinologi români și străini (dintre care este de amintit aici Anne E. Pennington de la catedra de limba rusă a Universității din Oxford).

Autorii volumelor arată, pe bună dreptate, că studierea muzicii bizantine de pe teritoriul țării noastre a fost ignorată multă vreme. Dacă în studiile de sinteză asupra istoriei poporului român mai sînt amintite unele arte (pictura, miniaturistica, arhitectura, arta scrierii), muzica a fost cu totul uitată, deși ea constituie o dovadă semnificativă pentru existența pe aceste meleaguri a unei culturi străvechi, unitare și în continuă dezvoltare.

Această stare de lucruri a dus în cele din urmă la vehicularea unor idei greșite, formulări fără suport științific despre „forme de cult slavon“, „rit slavon“, „liturghie sau cîntare slavonă“. Cu dovezi certe sînt combătute atît afirmațiile nefondate ale lui Melchisedec cît și cele, din timpurile mai noi, ale muzicologilor bulgari, evidențindu-se originea, vechimea, căile de pătrundere și evoluția muzicii de cult la români, precum și

ideea că „întreaga structură a muzicii de cult a fost bizantină, adusă din Bizanț și reprezentând ceea ce numim de obicei „cultură muzicală bizantină“ (v. III, p. 14), chiar dacă textele literare erau scrise în limba greacă, slavă sau română. Studiile stabilesc care este aportul influenței slave în cultura românească, așa cum reiese din studierea mss. de muzică bizantină din țara noastră. Se confirmă încă o dată aserțiunea lui Nicolae Iorga „că slavii de peste Dunăre erau prezentatorii în formă slavonă a culturii bizantine“, idee susținută încă de la începutul secolului și de D. Russo, care se referă de mai multe ori la această chestiune („Studii istorice greco-române“) nu numai în legătură cu muzica religioasă ci și cu unele instituții de stat. La fel de importantă și valoroasă este și demonstrarea ideii că muzica de cult de tip bizantin creată în Țările Române, de către români și pentru români, a trecut dincolo de hotarele principatelor, unele cîntări fiind preluate de popoarele vecine ortodoxe.

Incheiem cu o mică observație referitoare la afirmația autorilor (v. III, p. 48) în legătură cu „înlocuirea frecventă a diftongilor grecești, în textele literare ale cîntărilor, cu vocale simple chirilice“ în tendința tot mai evidentă a copiştilor de a folosi unele litere din alfabetul chirilic în locul aceluiași litere din alfabetul grecesc.

Se știe că încă din secolele al IV-lea și al III-lea i.e.n. în limba greacă au intervenit modificări în pronunția unor vocale și diftongi, creindu-se diferențe între scriere și pronunție (perioada „koiné“) care ulterior s-au adîncit și sînt păstrate și astăzi. Copiştilor de mss. din secolele al XV-lea și al XVI-lea cunoșteau și vorbeau greaca din timpurile respective și de aici tendința de a scrie textele vechi în conformitate cu pronunția ce le era familiară, deci nu poate fi vorba de „reducerea“ lui *ei* la *i* sau a lui *omega* la omicron (și invers), ci doar de înlocuirea lor absolut arbitrară, din lipsă de cunoștințe de limbă. În privința literelor, alfabetele amintite au multe semne comune, pentru că cel slavon, posterior celui grecesc, provine din acesta; la un studiu efectuat direct pe ms. de la Putna nu am observat diferențe între literele ce sînt comune celor două alfabetele, așa încît *e*, *m*, uneori și *a*, *g* și altele sînt scrise absolut la fel în textul grecesc, ca și în cel slavon. Așa încît într-o viitoare reeditare propunem să se refacă formulările pentru chestiunile în cauză, după un aprofundat studiu pe mss. precizîndu-se care era de fapt pronunția pentru limba greacă a cîntărilor bisericești în secolele respective, erasmică sau reuchliniană.

NATALIA TRANDAFIRESCU

CATALOGUL DOCUMENTELOR ȚĂRII ROMÂNEȘTI DIN ARHIVELE STATULUI vol. IV, 1633—1639, D.G.A.S., București, 1981, 909 p.

Volumul alcătuit de distinsii arhiviști Marcel Dumitru Ciucă, Doina Duca-Tincușcu și Silvia Vătafu-Găitan cuprinde Cuvînt introductiv, Rezumat în l. franceză, Bibliografie, Prescurtări, Regestele celor 1587 documente catalogate, Lista scriitorilor de documente (dieci, grămăticii, logofeți), Tabla de corespondență pe fonduri și colecții, Lista de concordanță pentru datele rectificate, Documente false și îndoielnice, Indice (de nume, de materii), Lista facsimilelor.

90% din documentele catalogate sînt scrise în limba română, restul fiind în limbile slavonă, greacă și latină. Procentul cel mai mare de documente românești este din anul 1637, iar cel mai mic din anii 1633—1634. Colectivul de autori a investigat fondurile de la Direcția Arhivelor Centrale din București, inclusiv recente achiziții de la Biblioteca

Academiei R.S. România, precum și de la diferite filiale ale Arhivelor Statului (de exemplu de la municipiul București, Cluj, Dolj, Ilfov, Prahova, Olt și Vilcea).

Regestele cuprind un număr important de știri, descrierile ample ale originalelor sau copiilor, limba în care acestea au fost redactate (dar nu în toate cazurile) suportii pe care au fost scrise (inclusiv filigranul) pentru cele scrise pe hîrtie, starea generală a fiecărui document, fondul sau colecția de arhivă în care se află, ediții eventuale, dacă au omisiuni sau erori, însemnări marginale, unele particularități, de exemplu semnături autografe ale emitentului, etc.

În privința conținutului rezumatelor propriu-zise ale documentelor incluse în volum, autorii au urmărit să reflecte în general aspecte din organizarea economică, socială, administrativă, juridică, militară, reli-

gioasă și culturală a Țării Românești în primul deceniu al domniei lui Matei Basarab. Consultantul volumului beneficiază de numeroase știri referitoare în special la relațiile acestuia cu Imperiul Otoman. Cele mai numeroase documente au ca obiect întăriri date de domnie reprezentanților diferitelor clase și categorii sociale (boieri, negustori, meșteșugari, în general orășeni de profesii diferite, țărani liberi dar și stareți de mânăstiri, călugări etc.) pentru stăpînirea de bunuri imobile și mobile — sate, moșii, mori, rumâni, țigani — pentru dreptul de a beneficia de privilegiu, de a fi scutiți de dări față de domnie de la plata vămii de sare, de pește, de vinărici etc. O altă categorie foarte importantă de documente privește circulația proprietăților funciare (vinzări și cumpărări de sate, moșii, vii, roți de moară, pomaturi) dar și vite de tot felul.

În rest în documentele din volum se pot întîlni cazuri de rumânire a țaranilor liberi dar și de eliberare a unora din rumânie, fenomen care începuse și căpătase oarecari proporții, schimburi de țigani între stăpînii de pămînt, adevăriri pentru răsculpărarea de moșii, rumâni refugiați pe diferite alte moșii. Printre aceste documente sînt și acelea privind daniile domnești acordate unor boieri mari și mici, slujitori, mânăstiri, orășeni. În acest sens sînt de semnalat daniile domnești acordate pentru „slujbă dreaptă” față de domnie unor boieri care l-au sprijinit pe Matei Basarab pe timpul pribegiei lui în Transilvania, dar și în alte situații după ce a ajuns domn, de exemplu, pentru îndeplinirea cu succes a unor misiuni politice și diplomatice la Constantinopol și Alba Iulia, dar și pentru participarea în luptă armată menită să consolideze tronul domnului cu slujbă credincioasă și dreaptă în război, cu sînge vărsat. Pentru asemenea contribuție se întîlnesc în aceste documente și cazuri de eliberări din rumânie a unora care-l slujiseră cu credință pe Matei Basarab la începutul domniei lui. În fine sînt multe documente care au caracterul unor porunci domnești menite să aducă la ascultare pe rumâni față de stăpînul lor de moșie, să înlătore abuzurile unor slujbași domnești în executarea atribuțiilor lor de vameși, dijmași, cămărași etc.

Valoarea documentelor constă și în faptul că foarte multe din ele cuprind de obicei în partea finală, dar și la început, componența divanului domnesc.

Publicate în întîmpinarea unei glorioase aniversări — 350 de ani de la urcarea pe tron a lui Matei Basarab — documentele din volumul de față ne procură, de asemenea, știri valoroase relativ la istoria Țării Românești nu numai la începutul secolului al XVII-lea dar și în secolele anterioare. De exemplu, în titlatura lui Matei Basarab apare ideea că era nepot al lui Neagoe Basarab. Catalogul precizează că Pîrvul banul îngropat la mânăstirea Bistrița-Vilcea era tatăl lui Neagoe Basarab, că lui Radu Șerban i se spunea în secolul al XVII-lea „Radu vodă Viteazul”, iar Matei Basarab era fiul lui Danciul vornicul și al Stancăi din Brîncoveni. Neagomir apare ca județ la Craiova, un anume Dumitru era județ la Curtea de Argeș, iar la Pitești era județ Proca. Tot așa aflăm că boierul Teodosie Rudeanul pribegise în Moldova după 1601, că banul Barbul Craiovescul era moșul lui Matei Basarab. Documentele relevă că Matei Basarab era bun prieten cu Mehmed Abaza de la Rusciuc, iar în pribegie a fost însoțit de Barbat Miclăuș și Stan comis al doilea din Băilești. Interesant este faptul că Matei Basarab a mers la oaste alături de turci la Ialpuh trecînd prin Buzău. Unul din aceste documente cuprinde descrierea unui episod puțin cunoscut din viața lui Matei Basarab înainte de a fi domn, pe cînd era boier pe timpul lui Leon vodă și percepa birul țării în județul Romanți.

Tot atît de importante mai sînt și acele documente privind grija lui Matei Basarab pentru dezvoltarea culturală a țării, pentru încurajarea creării de tipografii și școli religioase și laice. Documentele cuprinse în catalog oferă date privind organizarea judecătorească a Țării Românești și categoriile de pedepse etc. Interesante sînt și acele date din documente referitoare la mânăstirea Slobozia lui Jenache din orașul Slobozia Ialomîța, care în 1635 era numită mânăstirea din satul Vaideei. Mai multe regeste dau date privind aplicarea pedepsei de tragere în țeară a unor ucigași la marginea Bucureștilor, la ispravnicul domnesc din Tîrgoviște, la numărul dărilor fiscale, la valoarea dijmei, a vinăriciului domnesc, la înfrățiri între stăpînii de moșii pentru anumite proprietăți, la constituirea unor domenii feudale în special boierești cum ar fi ale lui Radu al II-lea postelnic, Hriștea mare ban al Craiovei, Matei Basarab, Dumitru fost mare vistier, Radu logofăt de vistierie etc.

De asemenea, mai sînt amintite în numeroase documente: legătura lui Mihai Viteazul pentru cazuri de rumanire, expediția lui Gabriel Bathory în Țara Românească din 1610, proprietățile rurale și urbane ale unor orașe ca: Pitești, Slatina, Tîrgoviște, Rîmnicu Vilcea, Orașul de Floci, Buzău, București etc., titulatura domnească a lui Matei Basarab de herțeg al plaiurilor Amlășului și Făgărașului, daniile domnești pentru mănăstirile Cotlomuz, Pogoniana, Xenov de la muntele Athos. De menționat faptul că în volum a fost inclus și un document cu caracter exclusiv extern: e vorba de o scrisoare a lui Matei Basarab către Ferdinand al III-lea împăratul Austriei, prin care domnul Țării Românești îi asigură de sentimentele sale, de atașamentul pentru cauza creștină.

În încheiere pe marginea acestui volum ne permitem să facem și unele sugestii autorilor pentru a fi studiate în perspectiva continuării publicării de documente din epocă. Ne referim mai întîi la Bibliografie care ar fi bine să aibă în continuare o formă similară cu a tuturor volumelor anterior publi-

cate. Mai mult ar fi bine ca ea să corespundă la prescurtări cu bibliografia de la colecția „Documenta Romaniae Historica”. De asemenea ar fi bine să se introducă pe viitor un glossar pentru termenii comuni mai vechi. În privința facsimilelor se poate observa că cele mai multe nu sînt lizibile. De aceea pentru a înlătura inconvenientul, propunem publicarea facsimilelor pe două pagini sau planșe pliante. Specialiștii ar fi bucuroși, de asemenea, să cunoască în reproducere unele filigrane ale hîrtiei pe care au fost scrise documentele precum și limba în care au fost scrise toate documentele.

În concluzie, volumul de față se impune, prin conținutul său, a fi un valoros instrument de lucru pus la dispoziția specialiștilor din domenii diferite (istorie, drept, economie, sociologie, etnografie) care studiază aspecte din istoria Țării Românești pe timpul domniei lui Matei Basarab precum și aceluia care își va propune o istorie completă a epocii, mult așteptată, pe baza unei investigații științifice.

CONSTANTIN ȘERBAN

MARAMUREȘENII ÎN LUPTA PENTRU LIBERTATE ȘI UNITATE NAȚIONALĂ (DOCUMENTE) 1848—1918. Ediție îngrijită de Vasile Căpîlnean, Ioan Sabău, Valeriu Achim, București, 1981, 411 p. + LII + ilustrații.

Volumul, rezultat al unor cercetări minuțioase în fonduri și colecții de documente, se înscrie între prestigioasele instrumente de lucru ale istoriografiei românești și universale.

Arhiviștii Vasile Căpîlnean, Ioan Sabău de la Filiala Maramureș a Arhivelor Statului și Valeriu Achim de la Muzeul aceluiași județ au dat publicității documente, însoțite de un cuvînt înainte semnat de Gheorghe Pop, o introducere, o notă asupra ediției privind tehnica de lucru și un rezumat în limba franceză.

Documentele, în majoritate inedite, ca și articolele sau studiile republicate în scopul de a clarifica unele aspecte mai puțin lămurite acoperă o epocă întinsă deosebit de semnificativă și plină de învățămînte pentru istoria patriei noastre: 1848—1919. Ele relevă lupta necontenită pentru păstrarea ființei naționale a românilor din fostele comitate Maramureș, Satu Mare, Solnoc, Dăbica (Țara Lăpușului), districtul Chioarului și ținutul Sălașului (zona Codrului).

Volumul demonstrează că între obiectivele majore ale națiunii române,

la mijlocul și în a doua parte a secolului trecut, se relevă lupta pentru recunoașterea politică și națională, constituirea partidelor politice, mișcarea memorandistă, acțiunile împotriva războiului imperialist și înfăptuirea unirii Transilvaniei cu România. Forțele sociale care au participat activ la toate aceste evenimente istorice au fost masele populare maramureșene, în majoritate țărănimea românească, căreia i s-au adăugat muncitorimea pe măsura creșterii numerice și a organizării sale politice, țîrgovetii și intelectualitatea progresistă. Din rîndul celor de pe urmă s-au ridicat conducători de prestigiu, între care George Pop de Băsești și Vasile Lucaciu.

Documentele referitoare la desfășurarea revoluției române din nord-vestul Transilvaniei în anii 1848—1849 au surprins atmosfera ce a cuprins masele populare românești și dezideratele majore ale acestora, desființarea servituților feudale, recunoașterea politică a ființei naționale.

O serie de documente relevă faptul că revoluția cuprinzînd întregul teritoriu Maramureș a provocat temeri

autorităților maghiare cu atât mai spornice cu cât se contura la orizont pericoulul represiunii imperiale contra revoluției maghiare. În consecință, autoritățile maghiare înăspresc supravegherea populației românești și iau măsuri represive. Neliniștea guvernărilor era cu atât mai mare cu cât ridicarea românilor amenința să cuprindă Năsăudul, Bucovina și Chioarul. De altfel cu ajutorul acestor izvoare putem constata ajutorul militar substanțial dat de regimentul 2 Năsăud de graniță român, prin Atanasie Moș Dimbu.

În ciuda măsurilor de supraveghere a localităților și de intimidare n-a putut fi împiedicată participarea marelor de români la luptele purtate de revoluționarii lor împotriva gărzilor naționale maghiare pe valea Izei, la Vișeu, la Borșa (unde în fruntea populației se afla căpitanul năsăudean Binder) și la podul Cătălina de pe râul Lăpușului.

În anul următor, rezistența românilor a continuat și pe alte planuri. Documentele relevă conștiința lor deosebit de vie care a stat la baza acțiunilor pentru învățămînt în limba națională și pentru realizarea acelei coordonate majore a luptei lor seculare — unitatea națională. Apelul deputaților români din monarhia habsburgică adresat românilor din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș și Bucovina pentru unire este un simbol elocvent al acestei stări de spirit.

Volumul aduce dovezi privind continuarea luptei naționale a românilor, după înfrîngerea revoluției pe planul recunoașterii și introducerii limbii române în învățămînt și în cadrul administrației locale, afirmarea burgheziei și intelectualității românești pe plan economic și politic și rolul energic pe care l-au jucat în lupta de emancipare națională.

Documentele din arhive atestă apoi spiritul de înțelegere cu celelalte populații, de conlucrare al națiunii române, care nu era animată de naționalism șovin, ci de nevoia respectării drepturilor sale firești și legitime.

Odată cu formarea statului național român, sub Cuza Vodă au crescut și speranțele românilor din monarhia dualistă. Documentele oglindesc teama guvernărilor ca nu cumva „românii maramureșeni” să sprijine „eventualele răscoale” și întemeierea unei „Românii Mari”. Autoritățile au încercat să anuleze fie și puținele drepturi în administrația locală și pentru alegețile în organele dietale din anul 1865

pe care le dobîndiseră cu grele sacrificii pînă atunci români.

Lupta românilor pentru dobîndirea de drepturi naționale apare într-un număr însemnat de documente.

Din lectura volumului remarcăm în mod deosebit că după războiul de independență al României, această luptă este tot mai energică, manifestîndu-se în dispute asupra originii și continuității noastre, în memoriile către administrația aulică, așa cum a fost memorandum-ul din 1891—1892 și în propaganda națională din ajunul primului război mondial.

După cum rezultă din documentele masele maramureșene au fost puternic însuflețite de apelul lui Vasile Lucaciu din 1894 care milita pentru ca „limba poporului român să fie respectată în viața statului, fiii lui să fie numiți în dregătoriile țării, poporul întreg să fie spirijinit și ajutat în dezvoltarea sa culturală și economică, individualitatea sa națională să fie asigurată și ocrotită”.

Țărănimea, condusă de acea forță de temut pentru imperiu: „inteligenta” (intelectualitatea) transilvăneană, este personajul central al documentelor. Participările țărănimii la diferite manifestări cu caracter național românesc au stîrnit îngrijorarea administrației maghiare. Așa a fost — spun documentele — cînd delegația de țărani din Breb a plecat în 1906 la expoziția jubiliară de la București.

Figura lui Badea Cițan, reprezentant al straturilor țărănești neștiutoare de carte, capătă în volum trăsături și dimensiuni noi, necunoscute pînă acum. Din celebra sa călătorie el se întoarce în sat și cu 17 tipărituri din România, între care se numără „Tactica social-democratică” a lui Friedrich Engels și „Dezrobirea muncitorilor”.

Documentele oglindesc ecoul puternic pe care l-a avut în Transilvania răscoala țărănilor din 1907 din România. În martie 1907 George Pop de Băsești a lansat apelul ajutorării văduvelor și orfanilor răscoalei, trimițînd în România 1000 de coroane, bani strînși prin colectă.

O ultimă și importantă problemă ce se desprinde din documente este aceea a situației societății românești la începutul secolului XX și în timpul primului război mondial. Cercetătorul acestor problematici va putea analiza politica Partidului Național Român și a Comitetului Național Român, în vederea discutării chestiunii românilor transilvăneni la Congresul de pace și a unirii lor cu patria-mumă. Docu-

mentele redau atmosfera de îngrijorare, mai puternică decât oricând în condițiile războiului mondial, a administrației maghiare față de apropiata victorie politică a mișcării naționale românești.

Volumul mai cuprinde documente cu privire la modalitățile și împrejurările luării puterii de către românii din Maramureș și zonele învecinate din nord-vestul Transilvaniei după 1 decembrie 1918. Pot fi studiate formarea consiliilor și gărzilor comunale naționale, politica democratică românească de recunoaștere a dreptului populației maghiare în ciuda abuzurilor fostei administrații. În mod simbolic lucrarea se încheie cu arborarea tricolorului românesc la 21 februarie 1919 la Baia Mare.

Valoarea volumului este incontestabilă. Bogăția și semnificația datelor din documente, munca de parcurgere

și selectare a acestora, tehnica de publicare a izvoarelor (autorii au trebuit să treacă și peste dificultățile de traducere din limba maghiară în limba română) impun lucrarea ca un instrument de lucru de care istoricii români și străini nu vor putea face abstracție în analiza complexei problematice legate de istoria edificiului social, cultural, economic și politic al Transilvaniei, parte componentă a spațiului general românesc.

În ceea ce privește tehnica de lucru, în afara introducerii, a notei asupra ediției și a rezumatului în limba franceză, autorii au mai adăugat volumului o listă de abrevieri, o listă a documentelor și un indice general de nume și localități. Spre folosul cercetătorului, în subsolul documentelor, acolo unde a fost cazul, se găsesc numeroase identificări și indicații de surse editate.

LUCIA TAFTĂ

PAGINI DE ISTORIE REVOLUTIONARĂ CARAȘ-SEVERINEANĂ 1920—1944 (CONTRIBUȚII DOCUMENTARE), Reșița, 1981, 440 p.

Apărut sub egida Cabinetului județean pentru activitatea ideologică și politico-educativă Caraș-Severin, Filialei Arhivelor Statului Caransebeș, Muzeului județean de istorie Reșița și Casei corpului didactic, volumul a fost realizat de Constantin Brătescu, Ion Popa, Margareta Poterașu, Vasile Zaberca, cu colaborarea lui Walter Farcaș, Afilon Gheorghescu, Silvia Moldovan.

Prin strădaniile acestor cercetători prezența culegere de documente se adaugă numeroaselor volume menite să îmbogățească datele privind istoria locală și implicit națională, constituind un instrument de lucru atât de necesar cunoașterii istoriei epocii contemporane.

Rod al muncii pasionate a arhivistilor, muzeografilor și cadrelor didactice lucrarea reunește 217 documente. În mare parte inedite, depistate în depozitele Arhivelor Statului din Caransebeș și Timișoara ori în paginile presei vremii.

Referindu-se la lupta revoluționară a oamenilor muncii caraș-severineni în perioada 1920—1944, documentele furnizează cititorului știri privind mișcarea muncitorească din Caraș-Severin, reflectare firească a importanței ponderi pe care proletariatul o deține în viața social-politică locală.

În imagini veridice și sugestive, sînt înfățișate formele și metodele concrete de acțiune ale comuniștilor (de ex. documentele nr. 12, 23, 24) și uteciștilor (spre exemplu documentele nr. 11, 112) caraș-severineni în perioada interbelică. Se evidențiază cu pregnanță lupta grea dusă în anii ilegalității, eforturile susținute pentru consolidarea unității de luptă a tuturor muncitorilor, pentru activizarea sindicatelor muncitorești (documentele nr. 10, 16, 17, 20, 26) și a altor organizații democratice și progresiste, conturîndu-se în ansamblu profilul unei zone de puternică efervescență revoluționară.

Astfel, prin publicarea acestui corpus de documente sînt puse în circuitul științific mărturii care reflectă evenimentele majore din viața și lupta proletariatului. Ele ne arată că, în pofida măsurilor teroriste, centrele muncitorești din județul Caraș-Severin au reprezentat puncte de rezistență ale mișcării muncitorești, focare de luptă și jertfă pentru apărarea libertăților democratice, pentru salvarea independenței și suveranității naționale.

Se relevă faptul că muncitorii siderurgisti, minieri, forestieri, docheri, textiliști etc., au participat uniți la lupte revendicative greviste (documentele nr. 5, 6, 31, 32, 40, 43, 50, 51, 52, 57, 63, 72, 78, 84), la acțiuni de sabotaj (documentele nr. 162, 206, 212,

214, 217), conflicte de muncă (documentele nr. 14, 20, 30, 45, 49, 53, 104, 118, 119, 120, 128, 159), mingiri de protest (documentele nr. 96, 149), demonstrații de stradă, activitatea grupului de partizani din zona munților Semenicului (documentele nr. 209, 210, 211, 213) care au lovit puternic în dictatura antonesciană facilitând declanșarea revoluției de eliberare națională și socială începută la 23 August 1944.

Totodată, sînt numeroase și concludente atestările stării de spirit anti-hitleriste care a animat și pe locuitorii acestor meleaguri, clasa muncitoare ilustrîndu-se ca forța cea mai activă și mai hotărîtă, iar comuniștii și uteciștii aflîndu-se în primele rînduri ale luptei și rezistenței antihitleriste.

Deoarece țărînimea județului, lipsită de pămînt și aspru exploatată, a contribuit prin permanentele ei frămîntări la accentuarea stării de spirit revoluționare, realizatorii volumului au inclus și documente referitoare la atitudinea lucrătorilor ogoarelor din zona Almăjului și a fostului județ Caraș (documentele nr. 65, 66, 67).

Culegerea de documente este cu atît mai valoroasă cu cît din cele 217 documente incluse, un număr de 206 sînt inedite.

Dintre acestea semnalăm documentul nr. 53 din 18 iunie 1930 care, fiind un raport cu privire la intrarea în grevă a muncitorilor din Distileria lemnului din Reșița, relevă nedreptățile săvîrșite de conducerea fabricii, dar și riposta fermă și rapidă a muncitorimii

care cunoștea prea bine căile luptei de clasă.

Documentul nr. 85 conține telegrama adresată de prefectul Oraviței la 29 mai 1933 către primul-ministru al guvernului Al. Vaida Voievod, prin care îl informează despre manifestația muncitorilor din Anina împotriva reducerii salariilor, amploarea acesteia determinînd solicitarea ajutorului guvernului pentru rezolvarea situației locale.

De asemenea, remarcăm documentul nr. 89 din 3 decembrie 1933 care reprezintă procesul verbal încheiat cu ocazia dezbaterii procesului intentat lui Lucrețiu Pătrășcanu, Ioan Molnar și alți comuniști din Caransebeș pentru rîspîndirea de manifeste, fapt care atestă o intensă activitate de propagandă desfășurată de P.C.R., în această zonă, precum și larga aderență în mase a ideilor comuniste.

Adresîndu-se, prin modul echilibrat și științific în care a fost elaborat, atît publicului larg cît și cercetătorilor din domeniul istoriei, lucrarea „Pagini de istorie revoluționară caraș-severineană 1920—1944” este un prețios mijloc de cunoaștere a unei perioade frămîntate a istoriei poporului român, a clasei muncitoare, în special, care, sub conducerea puternicelor organizații ale P.C.R. dintre care s-au evidențiat și acelea din Timișoara, Reșița, Bocșa și Anina, a condus lupta pentru libertate și democrație.

CORINA CRĂCIUN

Ioan Silviu Nistor, CONTRIBUȚII MUREȘENE LA MAREA UNIRE DIN 1918,
Edit. Dacia, Cluj-Napoca, 1981, 280 + 16 p

Cartea reprezintă o prețioasă contribuție pentru cunoașterea evenimentelor memorabile din toamna anului 1918 din zona orașului Reghin și a Mureșului superior, puțin cercetată pînă acum. Orașul Reghin constituia în 1918 centrul politic și cultural al românilor din județul Mureș-Turda, de aceea în această localitate s-a format Consiliul Național Român județean și nu în Tîrgu-Mureș atunci reședință de județ și sediul oficialităților și al garnizoanei militare maghiare.

Autorul, cercetînd cu migală colecția de aproape 700 documente „Anul 1918” de la filiala Arhivelor Statului din Cluj Napoca și amintirile personale ale participanților la acele evenimente, adunate cu grijă în decursul anilor în „Culegerea de manuscrise” de

la Biblioteca orașenească din Reghin redă atitudinea entuziastă și voința dîră a mureșenilor de a se uni pentru totdeauna, fără condiții într-o singură țară, România întregită cu toate teritoriile locuite de români.

În prefață, academicianul Ștefan Pascu relevă munca valoroasă, comentariile și concluziile judicioase ale autorului, care îi conferă acestei lucrări locul de cîinstă între alte lucrări similare. Capitolul I „Aspecte ale revoluției burgheze-democratice din toamna anului 1918” are menirea de a arăta maturitatea poporului român în acele zile hotărîtoare cînd și-a făcut singur dreptate și a înlocuit autoritatea agresoare de ieri cu reprezentanți aleși în mod democratic din sinul lor.

Datorită comportării înțelepte a românilor naționalitățile conlocuitoare din acest județ s-au integrat în merusul evenimentelor și au făcut parte chiar din gărzile și consiliile naționale contribuind la menținerea ordinii și consolidarea vieții în noua sa albă.

Tot atât de important este cel de-al doilea capitol „Activitatea consiliilor naționale române județene, cercuale și comunale” cu următoarele subcapitole: Modalități de afirmare a dreptului de autodeterminare, Constituirea și activitatea Consiliului Național Român județean; Consiliile naționale române cercuale și comunale; Preluarea puterii politice și administrative; Măsuri și inițiative în domeniul învățămîntului; Alegerea delegaților la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918.

Un capitol special a fost dedicat evenimentului primirii armatei române la Reghin, însuflețirii cu care s-au manifestat locuitorii. Se constată și cu acest prilej că în momentul desfășurării Marii Adunări de la Alba Iulia, grosul trupelor române abia trecea granița Ardealului, în consecință Marea Adunare care a decretat la 1 decembrie 1918 unirea Ardealului cu România s-a desfășurat din propria voință și inițiativă a românilor transilvăneni.

Bogăția de informații din izvoarele de arhivă și din lucrările de specialitate este completată în mod fericit de autor cu biografiile și fotografiile unor oameni de seamă din Reghin și din împrejurimi care au avut un rol pre-cumpănitor în evenimentele Unirii ca Ioan Vescan, căpitan voluntar în armata română și primul prefect al județului Mureș-Turda, dr. Augustin Chețian, președintele Comitetului Național Român județean din Reghin, Vasile Duma vicepreședinte, viitorul episcop de Argeș, Ariton Papa secretar C.N.R., dr. Ioan Harșia (1872—1933), Dumitru Antal (1895—1971), Ioan Chinezu (1894—1966), scriitor și critic, fondatorul revistei „Gînd românesc” din Cluj, Simion Mîndrescu (1868—1947), profesor la Universitatea din București animatorul Ligii pentru unitatea românilor, președinte al comitetului de constituire a Legiunii române din Italia, ing. Florea Bogdan (1876—1965), căpitan voluntar în armata ro-

mână, întemeietorul liceului român din Reghin care un timp i-a purtat numele, precum și al gazetei „Glasul Poporului” din aceeași localitate.

Dintre străini remarcăm biografiile unor personalități care ne-au iubit poporul și țara cum sînt: Henri Mathias Berthelot (1861—1931), șeful misiunii militare franceze din România în 1916, căruia pentru ajutorul dat cauzei unirii politice a tuturor românilor, i s-a acordat titlul de cetățean de onoare al României și a fost ales membru de onoare al Academiei Române, Thomas Woodrood Wilson (1856—1924), președintele S.U.A., între anii 1913—1921, care la 8 ianuarie 1918 a prezentat programul de pace în 18 puncte în fața Congresului american; Robert Lansing, secretarul de stat al S.U.A., care în scrisoarea sa din 5 noiembrie 1916 aducea la cunoștința românilor sprijinul președintelui S.U.A. pentru unirea Transilvaniei cu România.

Utile pentru înțelegerea textelor sînt și unele explicații date de autor în josul paginilor pentru unele cuvinte și noțiuni mai puțin cunoscute azi. De exemplu explicația privitoare la episcopia greco-catolică maghiară din Hajdudorog (Ungaria) înființată în 7 iunie 1912, la care au fost afiliate cu forța numeroase parohii românești din Transilvania, cu scopul vădit de a fi deznaționalizate.

Patea a II-a a lucrării (124 p.) cuprinde documentele propriu-zise inedite scrise în limba română și în limba maghiară însoțite de traducere. Majoritatea lor sînt protocoale (procese verbale) de constituire a Consiliilor Naționale Române județene și comunale.

Recomandînd cartea cititorilor noștri, merită să subliniem că în elaborarea ediției autorul a aplicat normele ortografiei actuale, în cazuri mai dificile găsind soluții juste.

La sfîrșitul volumului indicele de persoane (alese în mod selectiv) și indicele de localități în care au fost arătate atît denumirile vechi românești ale localităților, cit și denumirea lor actuală sînt întocmiți conștiincios și judicios de autor.

După 9 ani de la apariția primului volum *Documente din istoria mișcării muncitorești arădene* (1918—1944) E. Gluck și Al. Roz au adus o nouă contribuție la cercetarea acestei teme. Cum documentele de arhivă sînt mai puțin generoase pentru această perioadă, autorii au apelat la presa muncitorească și socialistă a vremii. Fără să știrbească valoarea culegerii, apelul la periodice are meritul de a fi introdus în circuitul cercetării ziarele sindicatelor (vopsitorilor, croitorilor, cizmarilor) și Partidului Social Democrat — reorganizat — încă insuficient valorificate de istoriografia noastră, multe aflate peste hotare (la Budapesta mai ales).

Arhivele sînt însă prezente în volum cu piesele cele mai valoroase prin conținutul informației și prin raritatea lor. Perioada de început a mișcării muncitorești arădene, care corespunde în timp cu prima jumătate a secolului al XIX-lea, se întemeiază pe documente de arhivă (unele publicate în colecția Eudoxiu Hurmuzaki). Deși numărul documentelor pentru perioada respectivă este mic remarcăm câteva piese inedite, din patrimoniul Arhivelor Statului Arad și Oradea, care probează existența — e drept încă destul de firavă — a muncitorimii arădene. În 1821 bunăoară, lucrătorii de la huta (manufactura) de sticlă din Beliu (azi comună, județul Arad), constrînși de lipsuri cereau administrației majorarea salariilor amenințînd cu înțetarea lucrului dacă jalba lor nu și-ar găsi rezolvarea (doc. 4). Elemente muncitorești sînt atestate și în jurul altor localități din comitat (la topitoria de fier de la Răstirata — Dezna, minele de la Milova). Un tablou edificator al stratificării sociale care dezvăluie și proporțiile deposedării de pămînt a țărănimii, ne este creionat, cu destulă claritate, de descrierea locuitorilor din comitatul Aradului întocmită în anul 1847 (doc. 7). Ea dovedește că aproximativ jumătate din populația rurală (formată din români, în cea mai mare parte, maghiari, germani și alte naționalități, cum o indică confesiunea acestora) este lipsită de pămînt. Tocmai din această masă, nevoită să-și vîndă forța de muncă s-a recrutat muncitorimea întîlnită în primele manufacturi, ateliere, exploatarea miniere, și mai tîrziu, odată cu dezvoltarea forței lor de producție, în întreprinderile industriale de tip capitalist. O regăsim apoi, dacă parcur-

gem documentele din volum, în a doua parte a secolului al XIX-lea și cu pregnanță la începutul secolului XX, pentru că, așa cum observa tovarășul Nicolae Ceaușescu „...nu a existat eveniment politic-social în care clasa muncitoare să nu fi fost prezentă, să nu-și fi afirmat poziția sa”¹. Și aceasta pentru că de timpuriu muncitorimea a fost preocupată de organizarea ei, devenind tot mai conștientă de dimensiunile și forța clasei sale. Autorii culegerii au selecționat cu grijă documente semnificative care ilustrează acest aspect, surprinzînd și formele pe care le îmbrăca organizarea, de la simple asociații de intrajutorare la Asociația generală a muncitorilor din Arad (1870), cu program propriu și apoi la organizația locală a Partidului Social-Democrat (1891).

Consecințele organizării muncitorimii arădene, în rîndurile căreia au activat cu dăruire femeile și tineretul, se desprind din documentele care atestă numeroasele lor acțiuni revendicative, manifestațiile la care au participat, luările de poziție față de evenimentele politice ale epocii, cît și din cele referitoare la propagarea ideilor socialismului științific, începînd cu ultima parte a secolului al XIX-lea, printre muncitorii de la oraș, dar și în mediul rural unde au antrenat țărănimea română, maghiară și de alte naționalități, la luptă pentru dreptate socială și libertate națională.

Frecvența cea mai mare o au însă, în volum, documentele din perioada 1891—1919, adică acelea care vorbesc despre mișcarea socialistă în regiunea Ardealului, cu modul ei complex de exprimare.

Autorii culegerii au reușit să scoată în evidență locul de frunte pe care l-a deținut Aradul în mișcarea socialistă. Aici și-au desfășurat lucrările unele congrese ale Partidului Social-Democrat, înainte și după reorganizare, cît și după constituirea secției române a P.S.D. La congresul din 1908 s-a hotărît mutarea sediului conducerii centrale a secției române a acestui partid la Arad orașul devenind centrul necontestat al luptei românilor

¹ Din *Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la adunarea festivă prilejuită de a 60-a aniversare a Partidului Comunist Român* în „Scînteia”, nr. 12040 din 9 mai 1981.

pentru dreptate socială și unitate națională.

Subliniem prezența în volum a înscrisurilor care fac dovada legăturii constante menținute de socialiștii arădeni cu cei din România. Parcurgerea acestora nu lasă dubii în privința unității mișcării muncitorești și socialiste din România, a luptei comune pentru înfăptuirea dezideratelor naționale ale întregului popor român.

Pe lângă marea număr de documente care informează despre organizarea socialiștilor arădeni, întrunirile, demonstrațiile și mișcărilor la care aceștia au participat, volumul le inserează și pe acelea care vorbesc despre consistentul aport al socialiștilor la evenimentele premergătoare actului unirii. Sînt pe deplin atestate prezența lor la acțiunile de făurire a statului național unitar român, contribuția la lupta pentru unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu Țara.

Chiar dacă nu grupează doar „Documente arădene” cum neînspirat se indică în titlu, documentele publicate fiind din multe alte surse din afara Aradului, volumul răspunde unei necesități a cercetării istorice, aceea a aprofundării momentelor mai importante din trecutul de luptă al maselor din această parte a țării. Perioada 1821—1919, din istoria mișcării muncitorești, mai puțin cunoscută, cu accesul la izvoare îngreunat de dificultățile de limbă (documentele sînt scrise în cea mai mare parte în limba maghiară) și depărtarea Arhivelor care adăpostesc aceste izvoare (din țară și de peste hotare), este acum, în mare măsură, elucidată, grație strădaniei colectivului care a inițiat și realizat editarea volumului, în compunerea căruia se cuvine să fie amintiți, pe lângă realizatorii principali, și colaboratorii arhiviști Andrei Caciora și Tiberiu Moș, care au asigurat o bună parte din documentele de arhivă.

MIRCEA TIMBUS

George Potra, DIN BUCUREȘTII DE ALTĂDATĂ, Edit. științifică și enciclopedică, București, 1981, 474 p.

George Potra, autorul altor două valoroase volume dedicate istoriei Capitalei țării — Documente privind istoria orașului București (1594—1821) vol. I și (1821—1848) vol. II, sistematizează vastele informații documentare care pot facilita reconstituirea chipului vieții materiale și spirituale bucureștene.

Fără a urmări relevarea pitorescului bucureștean de dragul pitorescului, autorul încearcă și, spre meritul său, reușește să descopere trăsăturile caracteristice capabile să dea o imagine sintetică asupra diverselor aspecte care au compus și compun încă din punct de vedere al vestigiilor fizionomia Bucureștiului.

Bazîndu-se pe o largă și riguroasă investigație documentară, cartea lui George Potra aduce în fața cititorului unele aspecte importante mai puțin sau chiar deloc cunoscute din istoria Bucureștiului. Astfel, primul capitol, intitulat „Viața socială în ultimile patru veacuri” cuprinde principalele date istorice și elemente sugestive referitoare la noțiunea de „familie” și „casă” așa cum rezultă din documente sau din alte diferite mărturii, cum se reflectă relațiile dintre oameni prin intermediul testamentelor

și donațiilor, al modului în care se desfășurau judecățile în trecut etc. În următoarele capitole este ilustrată viața socială a Bucureștiului prin cîteva din coordonatele ei cele mai caracteristice. În ceea ce privește aspectele economice și utilitare, autorul, surprinde modificările survenite în fizionomia orașului în capitolele: Podgoria și vilele orașului București, Înfrumusețarea și urbanizarea Dealului Mitropoliei, Lipscanii și importanța lor în dezvoltarea comerțului, adică acele ritmuri interioare determinate de dezvoltarea economică și politică a orașului. Crescînd în importanța lor acestea au influențat dezvoltarea Bucureștiului și sub alte aspecte urbanistice cum ar fi iluminatul și paza de noapte, alimentarea cu apă, băile publice, tîrgurile, etc.

Dar cum Bucureștiul și-a schimbat neconținut aspectul exterior datorită nu numai mecanismului economic și politic, ci și fenomenelor naturale prin care a trecut (incendii, inundații, cutremure, molime etc.) autorul dedică un capitol special acestor „zguduirii” naturale, cit și locuitorilor săi care au acționat pentru anihilarea acțiunilor nefaste ale acestora.

De la descrierea sintetică a acestor aspecte social-istorice care au conferit o anumită particularitate istoriei Bucureștiului, George Potra a trecut la relevarea aspectelor spirituale, culturale și edilitare, punînd accent pe modul în care s-au dezvoltat anumite instituții, iar pîlcurile de păduri, interioare și exterioare ale orașului au devenit parcuri, locuri de agrement pentru locuitorii săi. Descrierea acestor transformări a căpătat contur în capitolele „Cafenele” și „Grădini publice” unde se relevă felul în care vechiul bucureștean știa să-și petreacă timpul liber, concepția sa despre activitățile de divertisment.

Despre transportul în comun pe arterele Bucureștiului de altădată, despre vechile case și hanuri bucureștene se relatează în capitolele intitulate „Cum se călătorea altădată”, „Vechi case bucureștene” și „Vechi hanuri bucureștene”. Pe acest fundal panoramic al vechiului București autorul a introdus și elementul uman prin capitolul „Figuri și tipuri bucureștene” în care surprinde, prin in-

termediul unor personaje reale, aparținînd unor diverse sectoare de activitate (medicină, istorie, filozofie, arte, literatură, teatru etc.) mișcarea cultural-artistică și științifică.

Pentru o mai exactă reconstituire a trecutului multiseclar al Bucureștiului, George Potra își însoțește lucrarea cu remarcabile și interesante ilustrații alb-negru și color, în mare parte inedite, sau foarte puțin cunoscute, oferind cititorilor nu numai o descriere pertinentă a evenimentelor prin care a trecut Capitala fărăi de-a lungul anilor, ci și o imagine vizuală a acestora.

Scrisă într-un limbaj adecvat genului, pe înțelesul tuturor, noua carte a lui George Potra se constituie, așa cum însuși autorul o definește „o mică enciclopedie în mișcare” pe care „istoria a imprimat-o bucureșteanului în succesiunea generațiilor, căci marea noastră Capitală, prin tot ce conservă și edifică ea astăzi, este demnă de a avea o enciclopedie a ei, așa cum au și alte metropole ale lumii”.

DUMITRU LAZĂR

N. Marcu, I. Puia, A. Cherciu, R. Vasile, ISTORIE ECONOMICĂ, Edit. didactică și pedagogică, [București], 495 p.

„Istoria economică” apărută sub patronajul Academiei de Studii Economice din București se prezintă ca o valoroasă lucrare tratînd complex evoluția economiei în epoca modernă și contemporană și răspunde unei necesități stringente resimțită în învățămîntul economic universitar. Analiza proceselor și fenomenelor economice se face prin prisma aprecierilor și tezelor cuprinse în documentele de partid, în expunerile tovarășului Nicolae Ceaușescu și se sprijină pe o bogată bibliografie și pe cercetarea documentelor de arhivă.

Eforturile autorilor au fost îndreptate în mod deosebit spre abordarea procesului de apariție și de maturizare a capitalismului, a lichidării relațiilor de exploatare și a victoriei socialismului în țara noastră. Sînt analizate realitățile dezvoltării economice pe baza cărora se desprind importante concluzii. Analiza unitară a fenomenelor economice pentru vechea Românie și Transilvania pînă la unirea din 1918 creează ambianța fertilă pentru descoperirea și punerea în evidență a factorilor de interdependență și de unitate a vieții eco-

nomice pe întregul spațiu carpato-dunărean, a legităților care au acționat în direcția formării economiei românești pe fondul statului național unitar. Este meritoriu și faptul că dezvoltarea economiei românești este tratată în legătură directă cu evoluția economiei mondiale. Istoria economică a României este privită ca parte a istoriei economiei europene și mondiale. Toate acestea oferă lucrării însușiri ce au importanță nu numai pentru cercetarea științifică în domeniu sau pentru procesul instructiv, ci și pentru cel educativ, de formare a viitorilor economiști ca cetățeni și patrioți.

După definirea obiectului istoriei economiei naționale autorii fac periodizarea acesteia în concordanță cu etapele principale parcurse de societatea românească de la comuna primitivă pînă în zilele noastre. Este justificată precizarea începutului epocii moderne la momentele revoluției din 1821 în Țara Românească și Moldova și ale răscoalei din 1784 în Transilvania, întrucît aceste evenimente au determinat schimbări ce au zdruncinat temelia orînduirii feudale și au

constituit prilej de manifestare puternică a ideii de unitate națională.

Lucrarea subliniază însemnătatea marilor evenimente din istoria poporului român: revoluția burghezo-democratică din 1848, unirea Munteniei și a Moldovei în 1859, proclamarea independenței de stat în 1877 pentru progresul economic și social al țării.

Este evidențiată însemnătatea reformelor agrare din România pentru dezvoltarea pe cale capitalistă. Un accent deosebit se pune pe analiza factorilor ce au determinat trecerea la politica de încurajare a industriei.

Un capitol separat este destinat tratării evoluției economiei Transilvaniei în timpul dualismului (1867—1914), factorilor care au impulsionat sau au frânat dezvoltarea ei. O grijă permanentă se acordă însemnătății legăturilor economice dintre Transilvania și România pentru progresul economiei și al civilizației românești, factorilor care acționau în direcția realizării pieței unitare, a făuririi economiei românești unitare devenită o necesitate, o cerință istorică a dezvoltării.

Considerăm de o importanță deosebită caracterizarea stadiului de dezvoltare economică și socială a României în preajma primului război mondial. Autorii ajung la concluzia justă că țara noastră se afla în prima fază a dezvoltării capitalismului. România era o țară cu o economie preponderent agrară, cu o industrie mașinistă slabă, o țară în care relațiile capitaliste se împleteau cu puternice rămășițe semifeudale în agricultură. Departe de a exporta capital, țara noastră resimțea o acută lipsă de capitaluri, constituind pentru țările imperialiste o zonă de investiții foarte rentabile; monopolurile străine își disputau locul pe piața românească. În fața României se punea la începutul secolului al XX-lea problema desăvârșirii unității sale statale, naționale.

În același spirit se analizează și situația economiei României în timpul primului război mondial. Autorii subliniază că unicul mobil al participării României la război alături de Antantă a fost realizarea unității statale depline. Lucrarea scoate în evidență marea însemnătate a unirii Transilvaniei cu România la 1 decembrie 1918 pentru progresul economiei și civilizației românești, pentru consolidarea independenței politice și economice a țării.

Evoluția economiei românești în perioada interbelică este tratată în strîn-

să legătură cu modificările intervenite în raportul de forțe pe plan mondial și cu situația economică din Europa. În noua fază istorică în care a intrat România după realizarea unității naționale depline, societatea noastră parcurge o perioadă bogată în evenimente, în frământări sociale și politice, o perioadă în care are loc maturizarea și declinul capitalismului. Direcțiile dezvoltării economiei, rolul reformei agrare din 1921, progresul forțelor de producție în industrie și agricultură, lărgirea sferei de participare a României la comerțul mondial, efectele crizei mondiale din 1929—1933, direcțiile pătrunderii capitalului străin și urmările ei primesc un răspuns competent în lucrarea recenzată.

Autorii au meritul de a analiza situația maselor muncitoare, însemnătatea marilor mișcări revoluționare ale proletariatului conduse de Partidul Comunist Român, îndeosebi a luptelor muncitorilor petroliști și cereferiști din ianuarie-februarie 1933. Autorii demonstrează dinamismul dezvoltării industriei între anii 1933—1938, schimbarea structurii industriei în favoarea celei prelucrătoare, adîncirea dezvoltării capitaliste în agricultură, urmată de o creștere apreciabilă a producției agricole. Caracterizînd stadiul de dezvoltare a economiei în ajunul celui de al doilea război mondial autorii remarcă că România a ajuns la nivelul cel mai înalt al dezvoltării sale economice în condițiile capitalismului. Anul 1938 a devenit anul de vîrf al economiei capitaliste românești. Profilul economiei României era determinat însă de incompleta și slaba dezvoltare a industriei, de caracterul înapoiat al mijloacelor tehnice de producție din agricultură. În lucrare sînt prezentate situația deosebit de grea a României în timpul celui de al doilea război mondial, gravele consecințe ale dezmembrării teritoriale a țării prin dicatul de la Viena, jefuirea economiei țării de către Germania hitleristă.

În mod firesc se subliniază importanța istorică a victoriei revoluției de eliberare națională și socială, anti-fascistă și antiimperialistă care a deschis o eră nouă în procesul luptelor revoluționare din țara noastră. Sînt descrise transformările istorice, sociale și economice ale perioadei ce a urmat. Date semnificative ilustrează eforturile economice ale României în vederea susținerii războiului anti-hitlerist.

Analiza economiei românești nu se oprește aici, ci continuă pînă la victoria deplină a socialismului. În acest fel evoluția apare ca un proces dialectic de la inferior la superior, de la orînduirea capitalistă la cea socialistă. Sînt prezentate istoricele transformări revoluționare îndeplinite sub conducerea Partidului Comunist Român : instaurarea la 6 martie 1945 a guvernului muncitoresc-tărănesc de largă concentrare democratică, redresarea economică, îndepluirea reformei agrare și altele. O atenție mărită se acordă schimbărilor care au avut loc în perioada ce a urmat după înlăturarea monarhiei și proclamarea Republicii Populare Române. Sînt dezbătute sarcinile economice ale noii etape de dezvoltare — de realizare a revoluției socialiste, precum și semnificația naționalizării mijloacelor de producție. Lucrarea dezbate problemele fundamentale ale făuririi economiei socialiste, adoptarea și îndepluirea pla-

nurilor de dezvoltare economico-socială, succesele în domeniul industrializării și al cooperativizării agriculturii, făurirea relațiilor socialiste unitare obiectivele și realizările noii etape de consolidare a cuceririlor și a creării condițiilor pentru trecerea la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate în România.

Lucrarea constituie, fără îndoială, un important instrument didactic de care beneficiază învățămîntul economic universitar nu numai din București ci și din întreaga țară. Ea este deosebit de utilă pentru toți acei care sînt în contact direct cu cercetarea istoriei economice, fapt pentru care o recomandăm cu căldură arhiviștilor pasionați pentru istorie, celor care se ocupă de ordonarea și selecționarea fondurilor economice, cu prelucrarea tematică și cu editarea izvoarelor istoriei economiei naționale.

IOSIF I. ADAM

Vasili Dimitriadi, Φορολογικές κατηγορίες τῶν χωριῶν τῆς Θεσσαλονίκης κατά τὴν τουρκοκρατία (Categorii de sate (în raport de tributul plătit) în zona Thesalonikului în perioada dominației otomane, în „MAKEDONIKON vol. XX, 1980, p. 375—462).

Vasili Dimitriadi și-a propus în acest studiu să investigheze situația satelor în zona Thesalonikului în cadrul sistemului administrativ și financiar al imperiului otoman. Cercetătorul fiind directorul Arhivelor istorice ale Macedoniei și reputat cunoscător al limbii turce utilizează în special documentele otomane din depozitele prestigioasei instituții aminișite.

Chiar din primele pagini se subliniază faptul că în secolele XV și XVI districtul („Kaza“) Thesalonikului a fost organizat conform sistemului financiar otoman. Astfel un mare număr de sate au devenit „timaruri“ (feude militare cu un venit anual de pînă la 20 000 aspri, în timpul domniei lui Baiazid I. Deși cercetătorului grec i-au lipsit o serie de informații necesare localizării acestor sate, totuși de un mare ajutor i-au fost două condici de recensămînt („tahrir defterleri“) care conțin denumirile acestor „timaruri“. Condicile păstrate la Biblioteca Națională din Sofia, au fost întocmite : una înainte de decembrie 1445 și cealaltă spre sfîrșitul secolului al XV-lea.

În continuare, studiul consemnează că un mare număr de sate erau lo-

cuite de „iuruci“ (jürük) (nomazi sau de „evlâd-i fatihan“ (copiii cuceritorului). Unii dintre aceștia s-au stabilit în satele abandonate de populația creștină în perioada cînd Macedonia a fost cucerită de turci la sfîrșitul secolului al XIV-lea ; alții au fost mai tîrziu forțați să emigreze acolo de către sultanii Murad I și Baiazid I. Acești „iuruci“ erau organizați într-un corp auxiliar care participau la lupte în timpul campaniilor militare. Erau scutiți de o serie de taxe și primeau o mică suprafață de teren pentru cultivat („siftlik“). Un catalog al acestor sate a fost publicat de M. T. Gökbilgin, iar mai multe liste ale aceluiași sate sînt cuprinse și în alte lucrări.

Autorul se ocupă apoi de o întinsă zonă aflată la vest de Thesalonik, între rîurile Aliakman și Axios, zonă care cuprindea un mare număr de sate aparținînd vakif-ului (fundației pioase) lui Bazi Evrenos Bey, întemeietorul, la 1372 al orașului Yenidje Vardar. Baiazid I și urmașii săi au recunoscut existența acestui vakif.

Atît sătenii musulmani cît și cei creștini plăteau anumite dări în produse, efectuînd însă și o serie de servicii. Autorul constată că în secolul al XVIII-lea unitatea în raport cu

care se calculau taxele către stat nu mai este familia (hane) ci satul. Fiscalitatea îi obliga pe săteni să împrumute mari sume de bani de la cămătari, cu dobândă împovărătoare. Mai târziu neputând plăti atît taxele cît și dobinzile, își pierdeau pămînturile. Astfel un mare număr de sate, inițial libere, au trecut în proprietatea unor latifundiari, fapt atestat de conținutul documentelor aflate în Arhiva istorică a Macedoniei. La 1861 spre exemplu mai mult de jumătate din sate erau în stăpînirea unor latifundiari sau a unor mănăstiri de la Muntele Athos. Cercetarea se încheie cu anii

1912—1913, cînd, după războiul balcanic, Macedonia s-a eliberat de stăpînirea otomană.

Concluziile studiului, bazat pe un număr apreciabil de documente turcești inedite, chiar dacă reflectă aspecte ale dominației otomane în zona menționată oferă suficiente elemente științifice menite să contribuie la mai buna cunoaștere — prin comparație — a situației social-economice a teritoriilor românești aflate vremelnice sub directa administrație a Porții.

DAN LIVEZEANU

L. Vranoussis, L'HELLENISME POSTBYZANTIN ET L'EUROPE, MANUSCRITS, LIVRES, IMPRIMERIES, (Elenismul postbizantin și Europa. Manuscrise, cărți tipografii), 58 p.

În comunicarea ținută la cel de-al XVI-lea Congres internațional de studii bizantine care a avut loc la Viena în perioada 5—10 octombrie 1981 autorul a ajuns la cîteva concluzii deosebit de interesante pe care le vom prezenta în rîndurile ce urmează.

Căderea Constantinopolului în 1453 a favorizat așa-numita „DIASPORA“ (împrăștiere), fenomen bine cunoscut care a făcut posibilă pătrunderea elementului elenistic postbizantin în occident. Faptul a dus la reînnoirea studiilor clasice în Europa occidentală și centrală.

Căderea Imperiului bizantin a mai avut ca urmare și o mare distrugere de cărți-manuscrise, considerate unice (peste 120 000 manuscrise se distrugeau zilnic). Cu timpul în secolele XV—XVI manuscrisele grecești au devenit o prețioasă comoară pentru cei ce le posedau, printre cei mai mari deținători ai timpului fiind biblioteca Vaticanului și Laurențiu de Medici. După opiniile autorului copiii greci au jucat un mare rol în multiplicarea manuscriselor, fondînd adevărate case de editură. Principalele centre unde se exercita meseria de copist au fost în Grecia: Creta, Epir, Jannina, extinzîndu-se în afara granițelor acesteia în: Alexandria, Kiev, Moscova, muntele Sinai, precum și Principatele române. Majoritatea aveau un caracter ecleziastic, dar și laic (opere clasice, istorice, filologice, științifice, filosofice, literare în proză și versuri). Cu

timpul cartea-manuscris este înlocuită cu cartea tipărită. Unele dintre aceste manuscrise au fost inventariate, păstrîndu-se sub această formă, deoarece originalele s-au pierdut. Astfel de inventare se găsesc la Biblioteca Națională din Viena și au pentru istoria culturii universale o valoare deosebită întrucît constituie în prezent singura sursă de informații pentru documentele pierdute.

O bună parte din manuscrisele bizantine s-au păstrat la biblioteca Serailului, altă parte se află la Biblioteca Națională din Paris precum și în Rusia.

Autorul arată că unul din cei mai mari colecționari de manuscrise bizantine a fost Nicolae Mavrocordat, biblioteca sa fiind considerată ca una din cele mai renumite din Europa. După moartea domnitorului, aceasta a fost dispersată, între București și Constantinopol.

Comunicarea menționează că în afară de biblioteca lui Nicolae Mavrocordat, au existat și alte biblioteci importante, atît la Constantinopol cît și în Principatele române.

Încă dinaintea epocii fanariote, domnitorii români au atras în Principate oameni de litere greci. Fondarea Academiei domnești din București și Iași, a favorizat adunarea unui mare număr de savanți și oameni de litere. Bibliotecile române au

fost și sînt foarte bogate în manuscrise postbizantine și neelenice dinaintea anului 1821. Una din cele mai importante biblioteci aflate în Principatele române a fost aceea a lui Constantin Cantacuzino. Totodată, Vranoussis arată că la Constantinopol există bogate manuscrise aparținînd lui Ipsilanti, Moruzi, Calimachi, Suțu, Hangerli etc.

În prezent sînt identificate un număr de aproximativ 55 000 manuscrise grecești, dintre care 22 000 păstrează bibliotecile și arhivele din Grecia, iar restul alte 750 instituții de cultură din Europa și America.

În partea a doua a comunicării autorul stabilește ca urmare a cercetărilor sale, principalele centre de tipărire a manuscriselor grecești. Printre acestea sînt amintite: Veneția,

Viena, Leipzig, Moscova, Roma, București, Iași, Tirgoviște.

Autorul relevă apoi istoria apariției și tipăririi la Viena a ziarului „Efimeris“. Acesta a fost, la vremea lui, o adevărată gazetă revoluționară în care s-au publicat: declarația dreptului omului, constituția franceză, ecuri ale revoluției franceze și ale campaniilor lui Napoleon.

În încheiere ajunge la concluzia că după cum pătrunderea elementelor grecești în imperiul milenar al Constantinopolului a fost considerată un fel de „miracol bizantin“ tot așa și apariția și difuzarea manuscriselor și cărților grecești poate fi socotită un fel de „miracol postbizantin și neolenic“.

CORNELIA CRIVĂȚ

INSTRUMENTE DE LUCRU

Lista documentelor publicate în volumul XLIV (1982)

Nr. Pag.

1. (1476 iulie). *Fetih-nâme* (scrisoare de cucerire) a sultanului Mehmed al II-lea adresată, din Moldova, nepotului său Abdullah, privind cauzele și desfășurarea campaniei militare împotriva lui Ștefan cel Mare 3 254
2. (1482—1483). Extrase din *Istoria turcilor* de Jörg von Nürnberg, privind luptele lui Ștefan cel Mare cu Imperiul otoman în anii 1475 și 1476 . . . . . 3 287
3. 156(1) (706(9)) *mai 7, București*. Petru voievod întărește lui Berivoe și soției sale Mușa ocine în Cucuteni și în Fieni, județul Dimbovița 2 158
4. (1571 sept. 1 — 1572 aug. 31) (7080). Alexandru voievod întărește lui Berivoe cu ceata lui ocine în (Fieni) și în Țița, județul Dimbovița 2 160
5. 1580 (7088) *iunie 16, București*. Mihnea voievod întărește lui Manea, lui Miroslav și lui Stan ocine în Sturzeni și în Gruiful lui Nan, județul Dimbovița 2 162
6. 1582 (7090) *aprilie 2, București*. Mihnea voievod întărește lui Tatomir, lui Neagul, lui Mihăilă și lui Zavid ocine în Girbovi, județul Buzău 2 164
7. 1583 (7092) *noiembrie 1, București*. Petru Cercel, domnul Țării Românești, întărește lui Balciu, lui Cînda, lui Vlad, lui Capotă și lui Cirstea stăpînirea asupra satelor : Berindești, Diești și Turbureani pentru care au avut piră cu Drăghici de la Dimbovicioara, în vremea lui Mircea vv., cu femela lui Drăghici și cu nepoții ei în zilele altor domni, luînd lege 24 boieri jurători 4 385
8. 1587 (7095) (*mai 1 — august 31*), *Țirgoviște*. Mihnea Turcitul vv., întărește lui Vilcul, fiul lui Balea, mai multe ocine în Alămănești, Broasca, Jugăstreni 4 389
9. 1636 *august 9, (București)*, Scrisoarea lui Theofanes patriarhul Ierusalimului, prin care întărește mănăstirii Govora dania făcută de Matei Basarab, voievodul Țării Românești, 1000 de galbeni primii de egumenul Meletie pentru întreținerea tipografiei și a școlii de aici. Blestem 3 260
10. 1824 *octombrie 1*. Isprăvnicatul județului Vlașca scrie hotarnicului Ioniță pentru hotărnicia moșiei moșnenilor Mișei 2 166
11. 1827 *septembrie 16*. Isprăvnicatul județului Vlașca scrie hotarnicului Ioniță să cerceteze pricina diaconului Ion din Ciupag, județul Teleorman, cu Alexe Șuche pentru moșie în hotarul Mișeilor și să hotărnicască partea fiecăruia 2 166
12. 1832 *februarie 4*. Zapisul moșneanului Alexe Șuche din Negrăși dat feciorilor popii Stan sin Constantin Brinzescu pentru venitul moșiei 2 167
13. 1833 *aprilie 9*. Jalba moșneanului Alexe Șuche către Logofeția Dreptății pentru partea lui de pămînt împresurată de către Rozești în hotarul Mișeilor 2 168
14. 1834 *iunie 24, București*. Scrisoarea lui Teodor Diamant către Charles Fourier în care îi împărtășește din realizările sale în organizarea unui falanster în Țara Românească 3 307
15. 1836 *iunie 3/15, București*, Scrisoarea lui Teodor Diamant către Charles Fourier în care îi vorbește despre încercarea sa de a experimenta falansterul prin organizarea unei colonii de copii. 3 307

16. 1848 iulie 5, Petersburg. Instrucțiunile date de cancelarul Nesselrode reprezentantului Rusiei în Anglia baronului de Brunnow despre modul în care trebuia să explice guvernului englez intervenția trupelor rusești în Principatele dunărene 3 296
17. 1858 noiembrie 17, Viena. Raportul reprezentantului englez la Viena, A. Loftus, către (James Harris) conte de Malmesbury, ministrul de externe al Angliei, referitor la discuția avută cu contele Buol ministru de externe al Austriei, despre starea de spirit din Moldova și despre ordinul dat consulului austriac de la Iași de a nu pune viza pe pașapoartele românești sau de a legaliza alte acte oficiale purtând inscripția „La Province Réunie de la Moldavie et de la Valachie“ 3 297
18. 1902 octombrie 9/22, Grumăzești. G. T. Kirileanu îi scrie lui Constantin Meissner despre preocupările de istorie literară și planurile sale de viitor 4 407
19. 1902 noiembrie 19, Grumăzești. G. T. Kirileanu solicită sprijinul lui Constantin Meissner în vederea realizării planului său de a edita în colecția „Minerva“ scrierile lui Vartolomei Măzereanu 4 409
20. 1903 ianuarie 9, Grumăzești. G. T. Kirileanu îi prezintă lui Constantin Meissner felul în care și-a petrecut vacanța de iarnă : sărbătorirea Anului Nou la Zorlești, culegerea informației istorice, în biblioteca palatului și la Arhivele Statului, referitoare la comuna Broșteni (jud. Neamț), vizitele la Nicu Filipescu și Titu Maiorescu 4 410
21. (1903) G. T. Kirileanu scrie lui Constantin Meissner despre impresia deosebită pe care au lăsat-o asupra sa articolele lui Eminescu publicate în „Timpul“, comunicându-i planurile sale de viitor 4 412
22. 1907 februarie 17, Băloșani. Raportul Procuraturii Băloșani către Procuratura generală din Iași referitor la agitațiile țărănești izbucnite în comunele Flămânzi, Frumuşica și Rădeni 1 36
23. 1907 martie 5, Botoșani. Ciorna ordinului prefectului județului Botoșani către directorul liceului „Laurian“ din acest oraș, prin care-i semnaleză prezența în acțiunile revoluționare a unor elevi, cerind luarea de măsuri 1 39
24. 1907 martie 10, Giurgiu. Nota Poliției orașului Giurgiu trimisă prefectului județului Vlașca prin care relatează arestarea lui Ghiță Gîrbaci, agitator în rîndul țăranilor, îndemnându-i la răscoală 1 39
25. 1907 aprilie 21, Roman. Raportul Tribunalului județului Roman către Parchetul general al Curții de Apel Iași despre rolul jucat de studenți în mișcările țărănești din Moldova 1 40
26. 1907 august 12, București. Notă informativă a unui agent al Biroului de Informațiuni din cadrul Prefecturii Poliției Capitalei, despre expunerea făcută de fruntașul socialist Mihail Gheorghiu-Bujor în cadrul ședinței cercului socialist „România Muncitoare“ din București, în legătură cu poziția mișcării socialiste și muncitorești față de răscoala țăranilor din primăvara anului 1907, cuprinzînd și unele soluții preconizate de către aceasta pentru rezolvarea problemei agrare 1 41
27. 1909 februarie 11, București. Procesul verbal încheiat în ședința Senatului Universității prin care se aprobă acordarea unui ajutor material pentru acoperirea cheltuielilor de imprimare a tezei de doctorat a lui Vasile Pârvan și a taxelor școlare ale acestuia 4 398
28. 1909 iulie 11, Bințiinți. Scrisoare a lui Aurel Vlaicu către Romulus Boca despre zborurile și preocupările sale 4 402
29. 1909 octombrie 28, București. Adresa ministrului instrucțiunii către rectorul Universității București cu privire la numirea lui Vasile Pârvan ca profesor suplitor la catedra de istorie veche și epigrafie 4 398
30. 1909 decembrie 9, București. Scrisoare a lui Aurel Vlaicu către părinți despre construcția avionului său și dificultățile pe care le întâmpină 4 402
31. 1910 februarie 20, București. Scrisoare a lui Aurel Vlaicu către Romulus Boca în care îi descrie prima experimentare a rezistenței elicei 4 403
32. 1910 martie 2, București. Scrisoare a lui Aurel Vlaicu către Romulus Boca despre construcția avionului său și unele chestiuni personale 4 404

33. 1910 aprilie 3, București. Procesul verbal încheiat în ședința Senatului universitar și a Colegiului profesoral al Facultății de filosofie și litere prin care se recomandă numirea lui Vasile Pârvan ca profesor cu gradul de agregat definitiv la catedra de istorie veche și epigrafie 4 399
34. 1910 aprilie 6, București. Scrisoare a lui Aurel Vlaicu către Romulus Boca anunțându-l că a terminat avionul și așteaptă motorul pentru a începe probele 4 404
35. 1910 iulie 20, București. Scrisoare a lui Aurel Vlaicu către Romulus Boca despre zborurile sale 4 405
36. 1910 noiembrie 11, București. Scrisoare a lui Aurel Vlaicu către Romulus Boca despre preocupările sale aviatice 4 405
37. 1913 martie 2, București. Adresa președintelui Comisiei însărcinate cu cercetarea lucrărilor lui Vasile Pârvan prin care se comunică avizul favorabil asupra înaintării acestuia la gradul de profesor titular 4 400
38. 1914 noiembrie 24 — decembrie 24, Viena. Însemnări din jurnalul Irinei Mavrocordat referitoare la primul război mondial (I—II) 2 169
3 264
39. 1920 ianuarie 10, Paris. Scrisoare trimisă de Nicolae Titulescu lui Take Ionescu cu privire la postul de ambasador al României la Londra, hotărârile Congresului de pace de la Paris care de fapt se stabileau la Londra și cauzele căderii lui Clemenceau 1 55
40. 1920 aprilie 12, Paris. Scrisoare prin care Nicolae Titulescu îi cere sprijin lui Take Ionescu pentru a fi numit ambasador la Londra și delegat la Conferința de pace de la Paris 1 56
41. 1920 (după 12 aprilie — înainte de 4 mai), Paris. Scrisoare adresată lui Take Ionescu prin care Nicolae Titulescu dezmințe știrea apărută în ziarul „Epoca” referitoare la refuzul său de a primi postul de ambasador la Londra 1 57
42. 1920 (după 12 aprilie — înainte de 4 mai), Paris. Scrisoare prin care Nicolae Titulescu îl informează pe Take Ionescu despre situația politică instabilă din Occident și despre faptul că românii sînt „inexistenți în politica generală” 1 58
43. 1921 septembrie 28, Geneva. Scrisoare prin care Nicolae Titulescu îi relatează lui Take Ionescu condițiile pentru a obține un împrumut de 40 milioane franci în Elveția 1 59
44. 1921 octombrie 29, București. Adresă prin care se comunică numirea lui Vasile Pârvan ca director al Școlii române din Roma 4 400
45. 1924 mai 27, Londra. Telegrama lui Nicolae Titulescu trimisă Ministerului de Externe al României în care relatează schimbul de opinii avut cu regele Italiei în timpul unei recepții asupra situației interne a României după războiul din 1916—1918 . . . . . 1 45
46. 1924 iunie 23. Raportul Serviciului special de siguranță Galați prin care se semnalează ședința ținută de Secțiunea din Galați a Partidului Comunist Român și hotărîrea luată cu această ocazie ca activitatea de propagandă să se facă împreună cu cercul „Tineretul Socialist” 1 25
47. 1924 decembrie 14, Londra. Scrisoarea lui Nicolae Titulescu trimisă lui I. G. Duca în care relatează conținutul discuțiilor avute la întâlnirile de la Paris cu o serie de personalități politice franceze. Fragment cu privire la replica dată opiniilor francezului Loncheur despre situația din România 1 45
48. 1926 noiembrie 3. Notă a Direcției Poliției și Siguranței Generale prin care se informează că în comuna Bixad, județul Satu Mare, s-au găsit circa 7000 manifeste ale tineretului comunist 1 25
49. 1926 noiembrie 5. Notă informativă în legătură cu descoperirea organizației Uniunii Tineretului Comunist din Iași 1 26
50. 1927 iunie 29, București. Fragment din cuvîntul funebru rostit de Aurelian Sacerdoțeanu în fața Universității la moartea profesorului său, Vasile Pârvan 4 400
51. 1928 martie 29. Notă a Direcției Poliției și Siguranței Generale prin care informează despre propaganda organizată la sate de către studenții care fac parte din tineretul comunist 1 26

52. 1929 martie 1. Notă a Direcției Siguranței Generale în care se semnalează răspindirea manifestelor antimilitariste în jurul cazărnilor și în cartierele muncitorești din Iași 1 26
53. 1929 martie 18. Notă a Direcției Siguranței Generale prin care se raportează confiscarea la Ploiești a 80 exemplare din ziarul „Tînărul Luptător“ nr. 1 și 2 . . . . . 1 27
54. 1929 martie 25. Notă a Direcției Siguranței Generale cu privire la instruirea tineretului muncitoresc din Arad, cu care prilej s-a votat o moțiune de recunoaștere a Partidului Comunist și a Secției tineretului comunist 1 27
55. 1931 februarie 13. Notă informativă prin care organele de siguranță semnalează lansarea unui manifest semnat de Comitetul local al P.C.R. și Comitetul local al U.T.C. din București pentru formarea de gărzi de autoapărare 1 27
56. 1931 februarie 20. Notă a Direcției Generale a Poliției prin care se semnalează răspindirea de manifeste ale tineretului comunist în curtea Regimentului 34 Infanterie Constanța 1 28
57. 1931 aprilie 29. Notă informativă în legătură cu constituirea la București a unui Comitet Central de inițiative pentru organizarea unui congres al frontului unic al muncitorilor de la orașe și sate. 1 28
58. 1931 mai 20, Geneva. Telegrama trimisă de Nicolae Titulescu ministrului de externe, I. D. Ghica, prin care-i relatează convorbirea cu Massigli, delegatul francez, despre poziția României față de tarifele preferențiale analizată de „Comisia de studiu“ a Ligii Națiunilor 1 46
59. 1931 mai 20, Geneva. Nicolae Titulescu, delegatul României la Liga Națiunilor, transmite ministrului de externe, I. D. Ghica, o telegramă amplă conținând relatarea unei convorbiri avute cu delegatul Germaniei, Curtins, asupra negocierilor comerciale româno-germane precum și asupra unor aspecte de relații între delegații acreditați la Liga Națiunilor 1 46
60. 1931 mai 22, Geneva. Telegrama lui Nicolae Titulescu, delegatul României la Liga Națiunilor, prin care raportează ministrului de externe, I. D. Ghica, poziția adoptată în numele țării față de problema tarifului preferențial pentru cereale 1 48
61. 1932 februarie 9. Notă informativă privind descoperirea unor nuclee ale tineretului comunist ce acționau în comunele Făget și Dumbrava din județul Severin 1 29
62. 1932 octombrie 7. Notă informativă prin care se semnalează răspindirea revistei „Asaltul Antimilitarist“, organ de presă antimilitarist al CC al UTC, printre tinerii incorporabili în armată 1 31
63. 1932 decembrie 23. Notă a organelor de siguranță în legătură cu răspindirea de manifeste, semnate de Uniunea Tineretului Comunist, în rîndul elevilor din Craiova 1 29
64. 1933 martie 27. Notă informativă cu privire la intenția Comitetului Central al UTC de a tipări un manifest prin care sînt chemați muncitorii de la CFR să manifesteze împotriva procesului intentat muncitorilor greviști de la Grivița 1 29
65. 1933 aprilie 24. Notă informativă cu privire la semnalarea răspindirii de manifeste de către membrii UTC adresate tineretului din România 1 30
66. 1933 mai 6. Notă informativă cu privire la hotărîrea UTC pentru răspindirea de manifeste în rîndul țărănilor 1 30
67. 1933 iunie 17. Notă informativă cu privire la legăturile strînse ce există între organizațiile centrale din București ale UTC și cele din provincie 1 31
68. 1933 iulie 6. Semnalarea răspindirii în rîndul ceferiștilor a ziarului „Grivița Roșie“ nr. 1, organ al UTC 1 31
69. 1934 ianuarie 11. Notă informativă despre răspindirea unui manifest adresat către toți tinerii șomeri de la orașe și sate prin care Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist din România indeamnă la organizarea frontului unic 1 32
70. 1934 ianuarie 11, București. Raportul ambasadorului Belgiei în România, baronul Guillaume, trimis ministrului afacerilor externe, Hymans cu privire la condițiile puse de Nicolae Titulescu pentru

	reluarea funcției de ministru al afacerilor externe în guvernul român	1	48
71.	1934 mai 3, București. Raportul baronului Guillaume, ministrul Belgiei la București, prin care îl informează pe Hymans, ministrul afacerilor externe al Belgiei, despre politica promovată de Nicolae Titulescu în problema dezarmării	1	51
72.	1934 iunie 9, Geneva. Scrisoare adresată de Titulescu lui Litvinov, comisar al poporului pentru afacerile externe, referitoare la reluarea relațiilor diplomatice dintre România și URSS	1	52
73.	1934 septembrie 26. Notă informativă în legătură cu semnalarea răspîndirii de către membrii celei UTC din fabrica „Venus“ a unui manifest prin care se cheamă muncitorii la formarea unui front unic	1	32
74.	1934 noiembrie 7, București. Raportul însărcinatului cu afaceri al Belgiei la București, baronul Bogaerde de Terbrugge, către Jaspard, ministrul afacerilor externe la Bruxelles, cu privire la politica promovată de România, prin ministrul său de externe Nicolae Titulescu, în cadrul Conferinței de la Ankara	3	290
75.	1935 ianuarie 8. Direcția Generală a Poliției informează despre o tipografie clandestină instalată în București de Comitetul Central al Uniunii Tineretului Comunist din România	1	33
76.	1935 martie 25, București. Raportul baronului Guillaume, ministrul Belgiei la București, către Hymans, ministrul belgian al afacerilor externe și al comerțului exterior, despre politica diplomatică a lui Nicolae Titulescu	3	302
77.	1935 iunie 23, București. Raportul baronului Guillaume, ministrul Belgiei la București, către von Zeeland, ministrul belgian al afacerilor externe și al comerțului exterior, cu privire la pregătirile ce trebuie făcute cu ocazia vizitei lui N. Titulescu în Belgia	3	301
78.	(1936) septembrie 2, New York. Raportul consilierului de presă Rosenthal în care reproduce după ziare americane impresiile sovietice despre plecarea lui Nicolae Titulescu de la conducerea politicii externe a României	1	55
79.	1936 septembrie 3, Berlin. Extras din ziarul sovietic „Izvestia“ publicat în „Pressebericht des Aussenpolitischen Amtes der NSDAP — Reichsleitung“ conținând comentariile referitoare la impresiile provocate în URSS de înlocuirea ministrului de externe al României, Nicolae Titulescu	1	53
80.	1936 septembrie 3, Berlin. Extras din „Daily Telegraph“ publicat în „Pressebericht des Aussenpolitischen Amtes der NSDAP-Reichsleitung“ despre impresiile provocate de destituirea ministrului de externe al României, Nicolae Titulescu. Fragment	1	54
81.	1936 septembrie 3, Berlin. Extras din ziarul iugoslav „Vreme“ publicat în „Pressebericht des Aussenpolitischen Amtes der NSDAP — Reichsleitung“ conținând comentarii referitoare la impresiile provocate de înlocuirea ministrului de externe al României, Nicolae Titulescu	1	54
82.	1948 ianuarie 2, Călărași. Extras din raportul Primăriei orașului Călărași înaintat Ministerului Afacerilor Interne — Inspectoratul general administrativ Constanța, din care rezultă felul în care a primit populația vestea proclamării republicii	4	392
83.	1948 ianuarie 8, Bistrița. Extras din raportul Prefecturii județului Năsăud referitor la atitudinea entuziastă a populației față de proclamarea republicii	4	393
84.	1948 ianuarie 8, Brașov. Extras din raportul Prefecturii județului Brașov asupra entuziasmului cu care clasa muncitoare din județ a primit vestea proclamării Republicii Populare Române	4	393
85.	1948 ianuarie 8, Odorhei. Extras din darea de seamă a Prefecturii județului Odorhei în legătură cu încrederea maselor populare în politica PCR și atitudinea acestora față de abolirea monarhiei	4	393
86.	1948 ianuarie 8, Pitești. Raportul Prefecturii județului Argeș către Ministerul Afacerilor Interne în legătură cu marea adunare populară organizată în ziua de 31 decembrie 1947 pentru explicarea importanței proclamării Republicii Populare Române	4	394

87.	1948 ianuarie 8, Satu Mare. Extras din darea de seamă a Prefecturii județului Satu Mare cu privire la satisfacția și bucuria cu care populația a primit vestea proclamării republicii	4	394
88.	1948 ianuarie 8, Timișoara. Extras din raportul Prefecturii Timiș-Torontal în legătură cu atitudinea maselor față de abolirea monarhiei	4	394
89.	1948 ianuarie 8, Turnu-Măgurele. Extras din raportul Prefecturii județului Teleorman cu privire la atitudinea entuziastă a populației față de instaurarea republicii	4	395
90.	1948 ianuarie 8, Turnu-Severin. Extras din raportul Prefecturii județului Severin cu privire la felul în care s-a sărbătorit ziua proclamării republicii	4	395
91.	1948 ianuarie 9, Călărași. Extras din raportul Prefecturii județului Ialomița în legătură cu entuziasmul populației din județ pentru proclamarea republicii și încrederea în drumul deschis spre socialism	4	395
92.	1948 ianuarie 9, Iași. Extras din raportul Prefecturii județului Iași în care se subliniază atitudinea populației din județ față de actul de la 30 Decembrie 1947 și încrederea în noua formă de stat	4	395
93.	1948 ianuarie 10, Constanța. Extras din raportul asupra situației județului Constanța în care, la capitolul „Situația politică“, se evidențiază adeziunea maselor populare din județ față de actul de la 30 Decembrie 1947 prin care România a devenit Republică Populară	4	396
94.	(1958), Ion Corvin. Raport al președintelui Sfatului popular al comunei Ion Corvin cu privire la munca desfășurată de sfatul comunal în acțiunea de cooperativizare a agriculturii	1	62
95.	1963 mai 7, Cumpăna. Însemnare a secretarului general al ONU, U. Thant, cu prilejul vizitării gospodăriei colective Cumpăna, județul Constanța	1	70
96.	1965 iulie 9, Cumpăna. Însemnările primului ministru al Republicii Somalia cu ocazia vizitei efectuate la cooperativa agricolă de producție Cumpăna	1	71
97.	1965 iulie 28, Cumpăna. Însemnările delegațiilor partidelor comuniste din Columbia și Argentina în urma vizitării cooperativei agricole de producție Cumpăna	1	72
98.	1966 ianuarie 20, Movila Miresii. Raport asupra activității C.A.P. „Drum Nou“ din comuna Movila Miresii, județul Brăila, pe anul 1965	1	63
99.	1970 septembrie 20, Periam. Fragmente din expunerea prezentată de președintele C.A.P. Periam cu prilejul adunării festive de aniversare a douăzeci de ani de la constituirea CAP	1	65
100.	1980 iulie 9, Cobadin. Impresiile delegației Ministerului Agriculturii din Republica Populară Chineză cu prilejul vizitei efectuate la C.A.P. Cobadin	1	73
101.	1980 septembrie 15, Cobadin. Impresiile președintelui Mozambicului, Samora Machel, prilejuite de vizita la C.A.P. Cobadin	1	74
102.	1961 august 2, Sutești. Cuvîntarea președintelui C.A.P. Sutești ținută cu ocazia aniversării a 25 de ani de la înființare	1	67

HOMMAGE AU PRÉSIDENT DU PAYS

Le message du Ministère de l'Intérieur	1
I. GAL — La protection du Patrimoine Culturel National — témoignage de la haute appréciation accordée par le Président de la Roumanie aux valeurs créées par nos ancêtres	3
I. ARDELEANU — La conception du camarade Nicolae Ceaușescu sur l'histoire de la Patrie	8
T. BĂLAJ — La vocation de l'universalité	16
EL. GHEORGHE — Le Président de la Roumanie — personnalité préminente de la vie politique internationale	20

90 ANS DEPUIS LA CRÉATION DU P.S.D.M.R.

V. NICULAE — La constitution du parti politique de la classe ouvrière de Roumanie — moment fondamental de notre histoire nationale	32
--	----

50 ANNÉES DEPUIS LES HEROIQUES LUTES
REVOLUTIONNAIRES DES OUVRIERS ROU-
MAINS EN 1933

S. CUTIȘTEANU — Documents	41
-------------------------------------	----

NOUVEAUX ACCROISSEMENTS

*** — Les F.A.E. de Caraș-Severin, Cluj, Galați	48
---	----

DOCUMENTS

M. SPIRIDONEANU — Le journal d'Irène Mavrocordat (III)	55
--	----

CHRONIQUE

V. MIRON — Le Symposium national d'histoire agraire	64
A.C. HALICHIAS — La III-ème session scientifique d'études littéraires, linguistiques et interdisciplinaires. Le premier colloque d'interdisciplinarité	66

COMPTES-RENDUS 68

INSTRUMENTS DE TRAVAIL

A. C. HALICHIAS — Le tableau des documents publiés dans le tome XLIV	84
--	----

HOMAGE TO THE PRESIDENT OF ROMANIA

Message of the Department of the Interior	1
I. GAL — Protection of the National Cultural Patrimony — an evidence of the highest appreciation afforded by the Romania's President to the values created by the forerunners	3
I. ARDELEANU — Comrade Nicolae Ceaușescu's outlook concerning the history of Romania	8
T. BĂLAJ — Vocation of universality	16
EL. GHEORGHE — The President of Romania — a prominent personality of the international political scene	20

90 YEARS SINCE THE SETTING UP OF THE
SOCIAL DEMOCRATIC PARTY OF THE
ROMANIAN WORKERS

V. NICULAE — Creation of the political party of the working class in Romania — an essential event of the national history	32
---	----

50 YEARS SINCE THE HEROIC REVOLUTIO-
NARY STRUGGLES OF THE ROMANIAN
WORKING-CLASS IN 1933

S. CUTIȘTEANU — Records	41
-----------------------------------	----

NEW ACCESSIONS

*** The State Archives Caraș-Severin, Cluj, Galați	48
--	----

RECORDS

M. SPIRIDONEANU — From Irina Mavrocordat's diary (III)	55
--	----

CHRONICLE

V. MIRON — The National Symposium on Agrarian History	64
A. C. HALICHIAS — The 3 rd Scientific Sessoin on Literary, Linguistic and Interdisciplinary Studies. The first colloquy of interdisciplnarity	66

BOOK — REVIEWS AND PRESENTATIONS 68

FINDING AIDS

A. C. HALICHIAS — List of records published in the vol. XLIV	84
--	----

WÜRDIGUNG DEM LANDESPRÄSIDENTEN

Botschaft des Innenministeriums 1

I. GAL — Der Schutz des Nationalen Kulturgutes — Zeuge der vom Präsidenten Rumäniens der von den Vorgängern geschaffenen Werte gewidmeten Hochschätzung 3

I. ARDELEANU — Die Auffassung des Genossen Nicolae Ceauşescu über die vaterländische Geschichte 8

T. BĂLAJ — Die Berufung der Universalität 16

EL. GHEORGHE — Der Präsident Rumäniens — hervorragende Persönlichkeit des internationalen politischen Lebens 20

90 JAHRE SEIT SCHAFFUNG DER SDPAR

V. NICULAE — Die Schaffung der politischen Partei der Arbeiterklasse aus Rumänien — grundlegendes Ereignis unserer Nationalgeschichte 32

50 JAHRE SEIT DEN HELDENHAFTEN REVOLUTIONÄREN KÄMPFEN VON 1933 DER RUMÄNISCHEN ARBEITERSCHAFT

S. CUTIŞTEANU — Dokumente 41

NEUERWERBUNGEN

*** — Die Zweigstellen Caras-Severin, Cluj und Galaş der Staatsarchive 48

DOKUMENTE

M. SPIRIDONEANU — Aus dem Tagebuch der Irene Mavrocordat (III) 5

CHRONIK

V. MIRON — Das nationale Symposium für Agrargeschichte 64

A. C. HALICHIAS — Die III. wissenschaftliche Tagung für literarische, linguistische und Interdisziplinärstudien. Das erste Kolloquium für Interdisziplinarität 66

BUCHBESPRECHUNGEN UND VORFÜHRUNGEN

68

ARBEITSINSTRUMENTE

A. C. HALICHIAS — Verzeichnis der im XLIV. Band veröffentlichten Dokumente 84

ВЫРАЖЕНИЕ ПОЧТЕНИЯ ПРЕДСЕДАТЕЛЮ СТРАНЫ

Мессаж Министерства Внутренних дел 1

И. ГАЛ — Покровительство Национального культурного патримониума — свидетельство высокого оцениения председателем Румынии ценностей созданных предшественниками 3

И. АРДЕЛЯНУ — Мировоззрениетоварища Николая Чаушеску на историю родины 8

Т. БУЛБАЖ — Привлечение к универсальности 16

ЕЛ. ГЕОРГЕ — Председатель Румынии — выдающаяся личность междувародной политической жизни 20

90 ЛЕТ ОТ СОЗДАНИЯ РУМЫНСКОЙ РАБОЧЕ-СОЦИАЛ-ДЕМОКРАТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ

В. НИКУЛАЕ — Создание политической партии рабочего класса Румынии — важный момент в нашей истории 32

50 ЛЕТ ОТ ГЕРОИЧЕСКИХ РЕВОЛЮЦИОННЫХ СРАЖЕНИЙ 1933 ГОДА РУМЫНСКИХ РАБОЧИХ

С. КУТИШТЯНУ — Документы 41

НОВЫЕ АКВИЗИЦИИ

*** — Новые аквизиции в филиалах госархивов Северин, Клуж, Галац 48

ДОКУМЕНТЫ

М. СПИРИДОНЕАНУ — Из журнала Ирины Маврокордатовой (III ч). 55

ХРОНИКА

В. МИРОН — Национальный симпозиум об аграрной истории 64

A. C. ХАЛИКИАС — III-ья научная сессия докладов по литературе, языковедению и междисциплинарным наукам Первый коллоквиум по междисциплинарности 66

РЕПЕНЗИИ И ПРЕДСТАВЛЕНИЯ КНИГ И ЖУРНАЛОВ

68

РАБОЧИЕ ПОСОБИЯ

A. C. ХАЛИКИАС — Обзор документов, опубликованных в XLIV-ом томе. 84

Abonați-vă la

REVISTA ARHIVELOR

Abonamentele se fac la oficiile și agențiile P.T.T.R. din toată țara, ca și la filialele județene ale Arhivelor Statului.

Prețul abonamentului este 25 de lei pe număr și 100 lei pe un an.

Revista poate fi cumpărată de la sediile Direcției generale și ale filialelor județene ale Arhivelor Statului.

*

Revista Arhivelor publică studii și comunicări de teorie și practică arhivistică, de paleografie, diplomatică, sigilografie, heraldică, miniaturistică, izvoare, instituții și alte științe auxiliare ale istoriei, studii și articole de istorie bazate pe documente noi de arhivă, prezentări de fonduri și colecții arhivistice, recenzii și prezentări de reviste și cărți de specialitate, cronici, note și informații bibliografice.

Autorii sînt rugați să trimită materialele în două exemplare, dactilografiate la două rînduri, cu trimiterile infrapaginale numerotate în continuare și cu un scurt rezumat.

ABONNEMENTS :

I L E X I M

Press Department 3—5, 13 Decembrie str.
P.O. Box 1.136—1.137 — Telex 70116,
Bucharest ROMÂNIA

R.M. ISSN 0034—7043

Articles appearing in this journal are
abstracted and indexed in HISTORICAL
ABSTRACT and AMERICA HISTORY
AND LIFE

c. 1036 — I. P. „INFORMAȚIA”
str. Brezoianu nr. 23—25, București
Republica Socialistă România

Lei 25

